

**Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και
Πολιτικών Επιστημών
Τμήμα Διεθνών, Ευρωπαϊκών και
Περιφερειακών Σπουδών
Π.Μ.Σ. Διεθνών και Ευρωπαϊκών Σπουδών
Κατεύθυνση: Ευρωπαϊκό Δίκαιο και Πολιτική
(Πρόγραμμα Jean Monnet)**

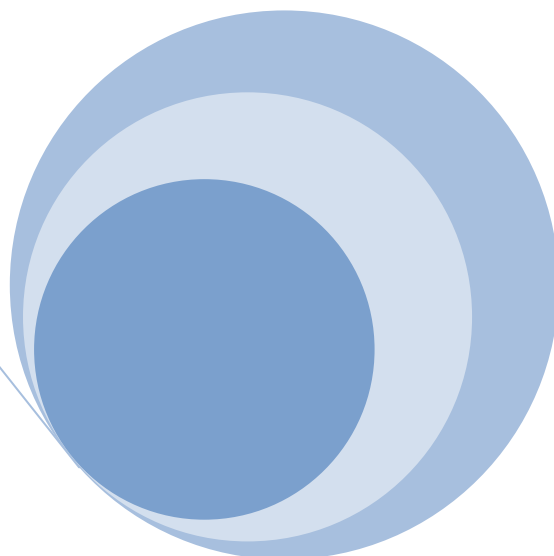
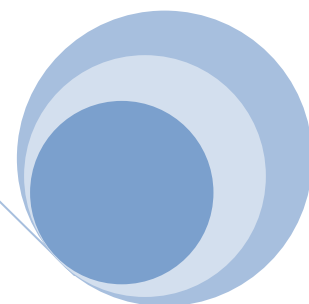
Επιβλέπουσα: Επίκουρη Καθηγήτρια Τσόλκα Όλγα

Μεταπτυχιακή Φοιτήτρια: Νούλα Σοφία-Ελένη

ΑΜ: 1216Μ050

Αθήνα, Δεκέμβριος 2017

***Διπλωματική Εργασία με θέμα:
«Αμοιβαία αναγνώριση και προστασία των θεμελιωδών
δικαιωμάτων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος
Σύλληψης»***

Δήλωση μη λογοκλοπής και ανάληψης προσωπικής ευθύνης

Η Νούλα Σοφία-Ελένη, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα διπλωματική εργασία με τίτλο «Αμοιβαία αναγνώριση και προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης» αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Η ΔΗΛΟΥΣΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Ευχαριστίες.....	5
Συντομογραφίες.....	6
Εισαγωγή.....	8
A. Ο δρόμος για την θέσπιση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης στον ευρωπαϊκό ποινικό χώρο.....	9
A.1. Η πορεία προς τη γέννηση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	9
A.2. Οι δυσκολίες στην ενσωμάτωση και την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.....	11
A.3. Η επιρροή της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης.....	13
A.4. Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης υπό μία προσεκτικότερη ματιά.....	15
A.5. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Μονάδας Δικαστικής Συνεργασίας (Eurojust).....	18
B. Η αμοιβαία αναγνώριση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης...20	
B.1. Η γέννηση της έννοιας της αμοιβαίας αναγνώρισης και η εφαρμογή της στον ευρωπαϊκό ποινικό χώρο.....	20
B.2. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη ως προαπαιτούμενο της αμοιβαίας αναγνώρισης....	22
B.3. Κανόνες αμοιβαίας αναγνώρισης στο Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.....	25
B.3.I. Η κάμψη της αρχής του διττού αξιοποιήσιμου της πράξης.....	25
B.3.II. Η ταχύτητα του συστήματος παράδοσης.....	29
B.3.III. Οι περιορισμένοι λόγοι άρνησης εκτέλεσης του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	31
B.3.III.1. Λόγοι υποχρεωτικής μη εκτέλεσης στην απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ.....	31
B.3.III.2. Λόγοι προαιρετικής μη εκτέλεσης και εγγυήσεις υπέρ του εκζητουμένου στην απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ.....	31
B.3.III.3. Λόγοι μη εκτέλεσης στον ελληνικό νόμο 3251/2004.....	33

Β.3.IV. Τα θεμελιώδη δικαιώματα ως όριο στην εκτέλεση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	34
Γ. Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	35
Γ.1. Διακρίσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων.....	35
Γ.2. Η «δυσανάλογη χρήση» του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης.....	37
Γ.2.I. Η αναδρομική αναλογικότητα.....	39
Γ.2.II. Η ενδεχόμενη αναλογικότητα.....	40
Γ.3. Η αποτύπωση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης.....	42
Γ.3.I. Τα δικονομικά δικαιώματα.....	42
Γ.3.II. Τα θεμελιώδη δικαιώματα.....	44
Γ.3.III. Οι συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Aranyosi και Căldăraru: Η αποδοχή από το ΔΕΕ ενός υπό όρους περιορισμού της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.....	49
Γ.4. Τα μέσα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.....	51
Γ.5. Η «συνεκτική λύση» για την μείωση των φαινομένων «δυσαναλογίας».....	52
Επίλογος-Συμπερασματικές παρατηρήσεις.....	53
Ελληνική Αρθρογραφία-Βιβλιογραφία.....	55
Ξενόγλωσση Αρθρογραφία-Βιβλιογραφία.....	56
Διαδικτυακές πηγές.....	58

Ευχαριστίες

Αισθάνομαι την ανάγκη να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες προς την επιβλέπουσα τη διπλωματική μου εργασία, Επίκουρη Καθηγήτρια κα. Τσόλκα Όλγα, η οποία καθ' όλη τη διάρκεια των μεταπτυχιακών σπουδών μου, μου παρείχε πολύτιμη συνδρομή και ανεκτίμητη βοήθεια για την εκπόνηση της παρούσας, μέσω των εύστοχων και εποικοδομητικών υποδείξεων, προτάσεων και παρατηρήσεών της για την επίτευξη του καλύτερου δυνατού αποτελέσματος.

Συντομογραφίες

Αρ. : Άρθρο

Α-π : απόφαση-πλαίσιο

Βλ. : Βλέπε

CEPOL : Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία

ΔΕΕ : Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΔΕΚ : Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

Εδ. : Εδάφιο

ΕΔΔΑ : Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΕ : Ευρωπαϊκή Ένωση

ΕΕΣ : Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

ΕΣΕ : Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης

Επ. : Επόμενα (-ες)

ΕΣΔΑ : Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ECRIS : European Criminal Records Information System

EJTN : Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικής Εκπαίδευσης

EULOCS : European Union Level Offence Classification System

Europol : European Police Office

Frontex : Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Interpol : International Police Organization

Κ-μ : κράτος-μέλος

ΚΠΔ : Κώδικας Ποινικής Δικονομίας

Ν. : Νόμος

Ό.π. : Όπως παραπάνω

OLAF : Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης

Παρ. : Παράγραφος

Περ. : Περίπτωση

ΠοινΔικ : Ποινική Δικαιοσύνη

ΠοινΧρ : Ποινικά Χρονικά

ΣΕΕ/Α : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στην εκδοχή μετά το Άμστερνταμ)

ΣΕΕ/Μ : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στην εκδοχή μετά το Μάαστριχτ)

ΣΕΕ : Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στην εκδοχή μετά τη Λισαβόνα)

Σελ. : Σελίδα

ΣΕΣΣ : Σύμβαση Εφαρμογής Συμφωνίας Σένγκεν

Σκ. : Σκέψη

ΣΛΕΕ : Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΠΣ : Σύστημα Πληροφοριών Σένγκεν

Στ. : Στοιχείο

ΣυμβΕφΑθ : Συμβούλιο Εφετών Αθηνών

S.I.RE.N.E : Supplementary Information Request at the National Entries (Αίτηση Συμπληρωματικών Πληροφοριών για Εθνικές Καταχωρίσεις)

Sitcen : Κέντρο Διαχείρισης Κρίσεων της ΕΕ

ΧΕΑΔ : Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης

ΧΘΔΕΕ : Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εισαγωγή

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Άμστερνταμ είναι η ανάδειξή της σε έναν Χώρο Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης χωρίς εσωτερικά σύνορα. Σε κάθε έναν από τους τομείς πολιτικής που συνιστούν τον ΧΕΑΔ (δίκαιο για το άσυλο, ποινικό, αστικό και μεταναστευτικό δίκαιο), η ευρωπαϊκή ενοποίηση προχώρησε σε ενέργειες προσέγγισης και εναρμόνισης των εθνικών δικαίων των κρατών-μελών και κυρίως σε μία εμφανή προσπάθεια διακρατικής συνεργασίας με σκοπό την ενίσχυση της ικανότητας επιβολής του νόμου από τα κ-μ. Η διευκόλυνση και η επιτάχυνση της διακρατικής συνεργασίας εντός της ΕΕ είναι άμεσο απότοκο της κατάργησης των εσωτερικών της συνόρων. Δημιουργήθηκαν κατ' αυτόν τον τρόπο συνεργατικά συστήματα που καθιερώθηκαν στον ευρωπαϊκό χώρο, οδηγώντας σε μία αυτοματοποιημένη διακρατική συνεργασία στη βάση της εννοούμενης αμοιβαίας εμπιστοσύνης, υπό την έννοια ότι όλα τα κ-μ της ΕΕ σέβονται και προστατεύουν πλήρως τα θεμελιώδη δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών. Ωστόσο, μέσα σε έναν ΧΕΑΔ χωρίς εσωτερικά σύνορα, φαίνονται να προωθούνται περισσότερο τα συμφέροντα των κρατών σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, στα πλαίσια των συνεργατικών συστημάτων. Η λογική αυτή οδήγησε στην συμβίωση εντός του ενωσιακού νομοθετικού πλαισίου, μεταξύ μέτρων που διευκολύνουν την ελεύθερη μετακίνηση των προσώπων εντός του ΧΕΑΔ και μέτρων διακρατικής συνεργασίας με σκοπό την αναγκαστική μετακίνηση ή μεταφορά των προσώπων από ένα κ-μ σε κάποιο άλλο. Αυτού του είδους η επιβολή μετακίνησης των ατόμων θεσπίστηκε και στους τρεις τομείς πολιτικών του ΧΕΑΔ, με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων στις ποινικές υποθέσεις (ιδίως με την θέσπιση της απόφασης-πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κ-μ) και στις αστικές υποθέσεις (με τον Κανονισμό Βρυξέλλες II), αλλά και με την διακρατική συνεργασία στο δίκαιο του ασύλου (με τον Κανονισμό του Δουβλίνου). Στην παρούσα εργασία, θα γίνει αρχικά ανάλυση του τομέα της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων εντός της ΕΕ, η οποία στηρίζει καταρχήν τον ΧΕΑΔ ως ένα σύστημα εξαρτώμενο από τα αυτόνομα εθνικά νομοθετικά συστήματα στον χώρο του ποινικού δικαίου, και συγκεκριμένα υπό το πρίσμα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης, ως πρώτη σημαντική έκφραση της εν λόγω αρχής. Δεδομένου ότι η αμοιβαία αναγνώριση φαίνεται να έχει συνδεθεί περισσότερο με την έννοια του κράτους, έχει δημιουργηθεί μία ένταση μεταξύ της αρχής αυτής και των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τα οποία από την πλευρά τους επικεντρώνονται εξ' ολοκλήρου στο άτομο. Για τον λόγο αυτό, θα εξεταστεί εν συνεχεία και η αλληλεπίδραση μεταξύ της αμοιβαίας αναγνώρισης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αλλά και η προστασία των τελευταίων στα πλαίσια του ΕΕΣ.

A. Ο δρόμος για την θέσπιση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης στον ευρωπαϊκό ποινικό χώρο

A.1. Η πορεία προς τη γέννηση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Στα πλαίσια των ραγδαίων εξελίξεων στην παγκόσμια εγκληματικότητα και της κατεπείγουσας ανάγκης καταστολής της, υιοθετήθηκε η εφαρμογή του ΕΕΣ, έπειτα από χρόνιες προσπάθειες των ευρωπαϊκών χωρών για την επίτευξη αποτελεσματικότερης δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις. Οι ρίζες της α-π 2002/584/ΔΕΥ για το ΕΕΣ εντοπίζονται, καταρχάς, στην συγκρότηση των ομάδων εργασίας TREVI το 1975¹ και έπειτα στην Σύμβαση για την εφαρμογή της Συμφωνίας του Σένγκεν (ΣΕΣΣ) το 1990, που αποσκοπούσε συν τοις άλλοις και στην συνεργασία σε αστυνομικές και ποινικές υποθέσεις.²

Το 1993, με την θεσμοθέτηση του τρίτου πυλώνα της ΕΕ στην Συνθήκη του Μάαστριχτ³, κωδικοποιήθηκε η δικαστική συνεργασία μεταξύ των κ-μ σε ποινικές και αστικές υποθέσεις, παράλληλα με τα θέματα ασύλου και μετανάστευσης. Σημειώθηκαν ταυτόχρονα σημαντικά βήματα προς την εναρμόνιση των εθνικών κανόνων ποινικού δικαίου για την καταπολέμηση της διακίνησης ναρκωτικών⁴, του οργανωμένου εγκλήματος⁵, της απάτης⁶, αλλά και του ρατσισμού⁷, ενώ ιδρύθηκε και η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Europol)⁸.

Με την Συνθήκη του Άμστερνταμ⁹, ο τρίτος πυλώνας επαναπροσδιορίστηκε ως «Αστυνομική και Δικαστική Συνεργασία σε Ποινικές Υποθέσεις», στα πλαίσια της δημιουργίας ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης όπου αποσκοπούσαν τα κ-μ, ενώ τα ζητήματα ασύλου και μετανάστευσης προστέθηκαν στο ρυθμιστικό πλαίσιο του πρώτου πυλώνα. Η προσπάθεια προσέγγισης των ποινικών νομοθεσιών των κ-μ φάνηκε πλέον εντονότερα, δεδομένης της θέσπισης, δυνάμει του αρ. 34 ΣΕΕ/Α, των Κοινών Θέσεων, των Αποφάσεων, των Συμβάσεων και κυρίως των Αποφάσεων-Πλαίσιο από το Συμβούλιο, κατόπιν πρωτοβουλίας της Επιτροπής ή κ-μ. Συγκεκριμένα, οι α-π δεσμεύουν τα κράτη μέλη ως προς το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα, αλλά αφήνουν στην αρμοδιότητα των εθνικών αρχών

¹ Terrorism, Radicalism, Extremism, Violence : Μη θεσμοθετημένες ομάδες για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος στα πλαίσια της διακυβερνητικής συνεργασίας μεταξύ των κ-μ των ευρωπαϊκών κοινοτήτων.

² Σημαντική κρίνεται η εισαγωγή του Συστήματος Πληροφοριών Σένγκεν (ΣΠΣ).

³ Υπογράφηκε στις 07-02-1992 και τέθηκε σε ισχύ την 01-11-1993.

⁴ Κοινή Δράση 96/750/ΔΕΥ της 17-12-1996.

⁵ Κοινή Δράση 98/733/ΔΕΥ της 21-12-1998.

⁶ Πράξη του Συμβουλίου της 26-07-1995.

⁷ Κοινή Δράση 96/443/ΔΕΥ της 15-07-1996.

⁸ Πράξη του Συμβουλίου της 26ης Ιουλίου 1995.

⁹ Υπογράφηκε στις 02-10-1997 και τέθηκε σε ισχύ την 01-05-1999.

την επιλογή του τύπου και των μέσων επίτευξής του, χωρίς να παράγουν ποτέ άμεσο αποτέλεσμα.

Μείζονος σημασίας βέβαια, για την προώθηση του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης θεωρείται η σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Τάμπερε το 1999¹⁰, η οποία έλαβε χώρα μετά την εξίσου σημαντική σύνοδο του Κάρντιφ το 1998.¹¹ Συγκεκριμένα, η Προεδρία εξέφρασε στα συμπεράσματά της την βούλησή της για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης¹² των δικαστικών αποφάσεων των κ-μ, η οποία θα αποτελούσε τον «ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας τόσο σε αστικά όσο και σε ποινικά ζητήματα εντός της Ένωσης».¹³ Παράλληλα, δόθηκε το έναυσμα στα κ-μ για την κατάργηση της τυπικής διαδικασίας της έκδοσης¹⁴ των εκζητούμενων και την αντικατάστασή της από ταχείες διαδικασίες έκδοσης με την απλή μεταγωγή τους. Αξίζει να τονίσουμε σε αυτό το σημείο, ότι τα ανωτέρω συμπεράσματα αναφέρονται στις δύο πρώτες αιτιολογικές σκέψεις της α-π για το ΕΕΣ ως λόγοι της ψήφισής της, ενώ ως εξίσου σημαντικός λόγος θέσπισης του ΕΕΣ αναφέρεται η ανάγκη προώθησης του χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης εντός της ΕΕ.¹⁵

Η αντικατάσταση, βέβαια, της αρχής της αίτησης, όπως ίσχυε μέχρι το 2002, από αυτήν της παράδοσης, που αντανάκλα με την σειρά της την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, είναι απότοκο όχι μόνο των στόχων που τέθηκαν από την σύνοδο στο Τάμπερε, αλλά και του περιεχομένου των ίδιων των Διμερών Συμφωνιών έκδοσης που ίσχυαν μεταξύ των κ-μ της ΕΕ.

Το ιστορικό γεγονός, όμως, που σηματοδότησε την επίσπευση των διαδικασιών για την ψήφιση της α-π για το ΕΕΣ κρίνεται η κατάρρευση των Δίδυμων Πύργων στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής την 11η Σεπτεμβρίου 2001. Οι αρχηγοί των κ-μ αισθάνθηκαν έντονα την απειλή από την εξάπλωση της παγκόσμιας

¹⁰ Αναλυτικότερα στην ιστοσελίδα www.ypes.gr, όπου αναγράφονται τα συμπεράσματα της Προεδρίας.

¹¹ Η έννοια της αμοιβαίας αναγνώρισης σε ποινικά θέματα αναφέρθηκε στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Κάρντιφ, στις 15 και 16 Ιουνίου 1998.

¹² Σημείο αναφοράς για την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης αποτελεί η απόφαση του ΔΕΚ C-120/1978 στην υπόθεση *Cassis de Dijon*, βάσει της οποίας ένα προϊόν που είναι νόμιμα εμπορεύσιμο σε ένα κ-μ της Ένωσης θα πρέπει να είναι ελεύθερα εμπορεύσιμο και σε άλλο κ-μ, στα πλαίσια της ελεύθερης κυκλοφορίας των προϊόντων. Αναλυτικότερα στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu

¹³ Αναλυτικότερα στις παρ. 33-37 των συμπερασμάτων της Προεδρίας, όπως αναγράφονται στην ιστοσελίδα www.ypes.gr.

¹⁴ Η αρχή της έκδοσης ρυθμιζόταν με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης (ΕΣΕ) του 1957, καθώς και με τις συμπληρωματικές της συμβάσεις, ήτοι την ΕΕ C 78 του 1995 και την ΕΕ C 313 του 1996. Αναλυτικότερα στις ιστοσελίδες eur-lex.europa.eu και www.coe.int. Ωστόσο, η ΕΣΕ (και συνακόλουθα οι συμβάσεις του 1995 και του 1996) απεδείχθη ανεπαρκής, δεδομένου ότι προσέφερε στα συμβαλλόμενα μέρη της τη δυνατότητα περιορισμών σε οποιαδήποτε πρόβλεψη της σύμβασης, δυνάμει του αρ.26 παρ.1, με αποτέλεσμα την αδυναμία ανάπτυξης στενής δικαστικής συνεργασίας μεταξύ τους.

¹⁵ Εισαγωγική σκέψη υπ' αριθμ.5 της α-π 2002/584/ΔΕΥ.

εγκληματικότητας, καθώς συνειδητοποίησαν ότι τα ανοιχτά σύνορα και τα διαφορετικά νομικά συστήματα εντός της Ένωσης επέτρεπαν σε τρομοκράτες και σε άλλους εγκληματίες να μετακινούνται εύκολα και να αποφεύγουν την σύλληψη και την ποινική τους δίωξη.¹⁶

Για τον λόγο αυτό, το Συμβούλιο των Υπουργών Δικαιοσύνης προχώρησε στις 13 Ιουνίου 2002 στην ψήφιση της απόφασης-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁷, ενώ ως χρονικό σημείο έναρξης της αντικατάστασης των προηγούμενων διαδικασιών έκδοσης μεταξύ των κ-μ ορίστηκε ο Ιανουάριος του 2004. Με άλλα λόγια, ήταν τα γεγονότα που ώθησαν τα κ-μ σε πολιτική συμφωνία, δεδομένου ότι μέχρι τη στιγμή εκείνη φαινόταν αδύνατη οποιαδήποτε ομόφωνη συναίνεση για την ψήφιση της α-π για το ΕΕΣ. Αυτή η λεγόμενη «επανάσταση στο δίκαιο της έκδοσης»¹⁸ διαφαίνεται περισσότερο ως μία πολιτική απόφαση παρά δικαστική.¹⁹

A.2. Οι δυσκολίες στην ενσωμάτωση και την εφαρμογή της απόφασης-πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

Η εφαρμογή της α-π για το ΕΕΣ καθυστέρησε σημαντικά σε αρκετά κ-μ της ΕΕ, παρότι η ίδια ρύθμιζε στο αρ.34 παρ.1 ως καταληκτική ημερομηνία λήψης των αναγκαίων μέτρων ενσωμάτωσής της στις εθνικές έννομες τάξεις την 31η Δεκεμβρίου 2003.²⁰ Μόνο οκτώ κ-μ ενσωμάτωσαν εγκαίρως όλες τις ενωσιακές προβλέψεις για το ΕΕΣ²¹, τέσσερα ολοκλήρωσαν την διαδικασία μέχρι τις 21 Μαΐου

¹⁶ «EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?», Dr.Oldrich Bures, Ashgate Publishing, 2013, 151-152, στην ιστοσελίδα books.google.gr.

¹⁷ Η Ιταλία προέβαλε ενστάσεις αναφορικά με την ασυλία των υπόπτων, το Ευρωκοινοβούλιο παρέδωσε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κείμενο με 44 τροποποιήσεις της αρχικής πρότασης της α-π, ενώ η Επιτροπή των Δικαιωμάτων και Ελευθεριών των Πολιτών, της Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων ζήτησε πιο επαρκείς δικλείδες ασφαλείας του εκζητουμένου για την περίπτωση συναίνεσής του στην παράδοσή του. Ωστόσο, ικανοποιήθηκε μόνον το αίτημα της Ιταλίας. Αναλυτικότερα σε «A utopia of mutual trust : Fundamental Rights in the European Arrest Warrant», Tia Cormon, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Gent, Academiejaar 2014-2015, 13

¹⁸ Βλ. «Abschaffung der Auslieferung? Kritische Anmerkungen zur Reform des Auslieferungsrechts in der Europäischen Union: JZ 2001», J.Vogel, 937, όπως αναφέρεται σε «Στοιχεία ενωσιακού ποινικού δικαίου και της ενσωμάτωσής του στην ελληνική έννομη τάξη», Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2016, 254

¹⁹ Selma De Groot, «Mutual Trust in European Extradition Law» in Rob Bleckxtoon, Wouter Ballegooij (eds), Handbook on the European Arrest Warrant (Asser Press 2005), 84, όπως αναφέρεται σε Tia Cormon, 2014-2015, ό.π., 13

²⁰ Αναλυτικότερα σε Dr.Oldrich Bures, 2013, ό.π., 154-155, στην ιστοσελίδα books.google.gr.

²¹ Βέλγιο, Δανία, Ιρλανδία, Φινλανδία, Ισπανία, Σουηδία, Πορτογαλία και Ηνωμένο Βασίλειο

2004²², ενώ η Ελλάδα, η Ιταλία και η Γερμανία δεν είχαν μεταφέρει την α-π στο εσωτερικό τους δίκαιο μέχρι και τον Απρίλιο του 2005.

Βασική αιτία των ανωτέρω κρίνεται η μη αναμενόμενη καθυστέρηση στην θέσπιση των απαραίτητων συνταγματικών προβλέψεων, για την υλοποίηση της μεταφοράς. Παραδείγματος χάριν, το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο ανακάλεσε τον Ιούλιο του 2005, το νόμο ενσωμάτωσης της α-π στο γερμανικό δίκαιο, υπό τον ισχυρισμό ότι δεν είχαν ληφθεί υπ' όψη επαρκώς τα θεμελιώδη δικαιώματα των Γερμανών πολιτών σύμφωνα με τις συνταγματικές διατάξεις της χώρας. Ωστόσο, με την απόφαση του Γερμανικού Δικαστηρίου δεν αμφισβητήθηκε το περιεχόμενο της α-π, αλλά βάσει αυτής υιοθετήθηκε νέος νόμος ενσωμάτωσης τον Ιούλιο του 2006. Στο ενδιάμεσο χρονικό διάστημα, όμως, οι γερμανικές αρχές αναγκάστηκαν να αφήσουν ελεύθερο τουλάχιστον έναν εκζητούμενο που είχε συλληφθεί δυνάμει ΕΕΣ εκδοθέντος από τις ισπανικές δικαστικές αρχές, με αποτέλεσμα την έκδοση απόφασης από το Ισπανικό Συνταγματικό Δικαστήριο, δυνάμει της οποίας θα αναστελλόταν η παράδοση προσώπων σε εκτέλεση ΕΕΣ εκδοθέντων από τις γερμανικές αρχές. Κύριο επιχείρημα του Ισπανικού Δικαστηρίου ήταν η υλοποίηση των διαδικασιών έκδοσης στη βάση της αμοιβαιότητας, σε εκτέλεση των εθνικών του συνταγματικών διατάξεων.²³ Το ΕΕΣ κρίθηκε επίσης, από το Πολωνικό Ανώτατο Δικαστήριο και από το Συνταγματικό Δικαστήριο της Κύπρου.²⁴

Δεν θα μπορούσε να παραλειφθεί στο σημείο αυτό, η αναφορά της απόφασης C-303/05 του ΔΕΕ.²⁵ Πρόκειται για προδικαστική παραπομπή ενώπιον του ΔΕΕ από το Ανώτατο Δικαστήριο του Βελγίου (Belgian Arbitragehof/Cour d'Arbitrage), στα πλαίσια εκκρεμούσας δίκης περί της εγκυρότητας της α-π 2002/584/ΔΕΥ. Αναλυτικότερα, η ένωση «Δικηγόροι για τον κόσμο» (“Advocaten voor de Wereld”) ζήτησε την ακύρωση του βελγικού νόμου ενσωμάτωσης της α-π για το ΕΕΣ, στα πλαίσια της αμφισβήτησης του κύρους της τελευταίας. Κατόπιν τούτου, τέθηκαν προδικαστικά ερωτήματα από την βελγική δικαστική αρχή στο ΔΕΕ σχετικά με τη δυνατότητα του Συμβουλίου να θεσπίζει δικονομικές διατάξεις όπως αυτές του ΕΕΣ μέσω α-π και όχι συμβάσεων, καθώς και με την παραβίαση των αρχών της

²² Γαλλία, Λουξεμβούργο, Αυστρία και Ολλανδία

²³ Η απόφαση αυτή επανέφερε de facto την παραδοσιακή διαδικασία έκδοσης, επιβεβαιώνοντας πως η αμοιβαία αναγνώριση και η αμοιβαία ανταλλαγή-αμοιβαιότητα πρέπει να είναι έννοιες συνυφασμένες. Knelangen, “Die innen – un Justizpolitische Zusammenarbeit der EU”, 152, όπως αναγράφεται σε Dr.Oldrich Bures, ό.π., 2013, 151-152, στην ιστοσελίδα books.google.gr.

²⁴ Αναλυτικότερα στην Έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή, από το 2005, της απόφασης-πλασίου του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, COM(2007) 407 τελικό, στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu.

²⁵ Απόφαση του Δικαστηρίου (τμήμα μείζονος συνθέσεως) της 3ης Μαΐου 2007 58 στην υπόθεση C-303/05 «Advocaten voor de Wereld VZW κατά Leden van de Ministerraad», στην ιστοσελίδα curia.europa.eu

νομιμότητας και της απαγόρευσης των διακρίσεων στο αρ.2 παρ.2 της α-π.²⁶ Το Δικαστήριο απέρριψε τους ισχυρισμούς της ένωσης Advocaten voor de Wereld και έκρινε ότι δεν υφίσταται καμία διάκριση στο κείμενο της ΣΕΕ/A²⁷ ως προς τις πράξεις που μπορούν να εκδοθούν αναλόγως του αντικειμένου της κοινής δράσεως στον τομέα της συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις. Ακόμη, έκρινε ότι σκοπός της α-π δεν είναι η εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών ως προς τον χαρακτήρα και τον κολασμό των απαριθμούμενων σε αυτήν αξιόποινων πράξεων αλλά ο καθορισμός των κοινών προϋποθέσεων παράδοσης των εκζητουμένων μεταξύ των κ-μ της ΕΕ.²⁸ Συνεπώς, δεν προκύπτει, κατά το ΔΕΕ, κανένας λόγος προσβολής της εγκυρότητας της α-π για το ΕΕΣ.²⁹

Θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι τα προαναφερθέντα «κωλύματα» αποδεικνύουν κατά βάση όχι κάποιου είδους δυσκαμψία των εθνικών νομοθετικών συστημάτων, αλλά κυρίως την επιθυμία των κ-μ για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των παραδόσεων τους. Επιπλέον, με την «επικύρωση» της α-π 2002/584/ΔΕΥ από το ΔΕΕ, ενισχύθηκε μεν η θέση του ευρωπαϊού νομοθέτη στον τρόπο προσέγγισης των εθνικών νομοθεσιών, ενώ ταυτόχρονα επιβεβαιώθηκε, από πλευράς του, η πρόθεση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

A.3. Η επιρροή της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης

Οι διατάξεις της Συνθήκης της Λισαβόνας³⁰, πέρα από τις σημαντικές αλλαγές που επέφεραν με την κατάργηση των πυλώνων και την απόδοση νομικής προσωπικότητας στην Ένωση, μετέβαλαν και τις συνθήκες υπό τις οποίες λειτουργεί το ΕΕΣ, λαμβανομένων υπόψη των προβλέψεων που διέπουν τα νομοθετικά όργανα στον χώρο της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.³¹ Η

²⁶ Προδικαστικά Ερωτήματα του Belgian Arbitragehof/Cour d'Arbitrage:

«1) Είναι η απόφαση-πλαίσιο [...] σύμφωνη προς το άρθρο 34, παράγραφος 2, στοιχείο β', της Συνθήκης [ΕΕ], κατά το οποίο αποφάσεις-πλαίσιο μπορούν να εκδοθούν μόνο για την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των κρατών μελών;

2) Είναι το άρθρο 2, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσιο [...], στον βαθμό που καταργεί την εξέταση του αν τηρείται η απαίτηση του διττού αξιοποιήσιμου σε σχέση με τις αξιόποινες πράξεις που απαριθμεί, σύμφωνο προς το άρθρο 6, παράγραφος 2, της Συνθήκης [ΕΕ], και ειδικότερα προς την αρχή «ουδεμία ποινή άνευ νόμου» και την αρχή της ισότητας και της απαγορεύσεως των δυσμενών διακρίσεων που κατοχυρώνει η εν λόγω διάταξη;»

²⁷ Η μη διάκριση των νομικών πράξεων που δύναται να λάβει το Συμβούλιο προκύπτει από τα αρ.31 παρ.1 και αρ.32 παρ.2 της ΣΕΕ/A, όπως αναφέρεται και στις σκέψεις 34-39 στην απόφαση C-303/05/ΔΕΕ.

²⁸ Βλ. σκέψεις 53-54, 59-60 στην απόφαση C-303/05/ΔΕΕ.

²⁹ Αναφορικά με την απόφαση C-303/05/ΔΕΕ, βλ. στις ιστοσελίδες ec.europa.eu/dgs/legal_service/arrets και courtofjustice.blogspot.gr

³⁰ Υπογράφηκε στη Λισαβόνα στις 13-12-2007 και τέθηκε σε ισχύ στις 01-12-2009.

³¹ Brussels, 11.4.2011 COM(2011) 175 final REPORT FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT AND THE COUNCIL On the implementation since 2007 of the Council Framework

αμοιβαία αναγνώριση θεσπίστηκε ως η βασική αρχή που θα διέπει τις δικαστικές αποφάσεις σε ποινικές υποθέσεις και διευρύνθηκαν οι αρμοδιότητες της Επιτροπής και του ΔΕΕ στα ζητήματα του ΧΕΑΔ. Επιπλέον, το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο απέκτησαν την δυνατότητα θέσπισης διοικητικών μέτρων μέσω κανονισμών, κοινών ελάχιστων κανόνων μέσω οδηγιών, τόσο κατά την εφαρμογή μέτρων εναρμόνισης στο ουσιαστικό ποινικό δίκαιο των κ-μ όσο και στην εφαρμογή ποινικών δικονομικών κανόνων, και άλλων δικονομικών μέτρων μέσω οδηγιών και κανονισμών, όπως απαριθμούνται στο αρ.82 παρ.1 της ΣΛΕΕ.³² Σε γενικές γραμμές, η ΣΕΕ ακολούθησε ένα «συνεργατικό μοντέλο» θέσπισης ποινικών κανόνων μεταξύ της ΕΕ και των κ-μ, καθόσον ο ενωσιακός νομοθέτης τους θεσπίζει κατά πλειοψηφία μέσω οδηγιών που πρέπει να μεταφερθούν με τη σειρά τους στο εθνικό δίκαιο των κ-μ.³³

Κατά την Συνθήκη, όσον αφορά στις νομοθετικές πράξεις που εκδόθηκαν πριν από την έναρξη ισχύος της στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις, η Επιτροπή δεν διατηρεί τις αρμοδιότητές της κατ' αρ. 258 ΣΛΕΕ, σε αντίθεση με το ΔΕΕ του οποίου οι αρμοδιότητες δυνάμει του Τίτλου VI της ΣΕΕ παραμένουν αμετάβλητες. Επίσης, όταν τροποποιείται ένα προ της Λισαβόνας νομοθετικό μέσο, όπως η α-π για το ΕΕΣ, θα εφαρμόζονται ανάλογα οι εξουσίες της Επιτροπής να ακολουθεί τις προβλεπόμενες διαδικασίες σε περίπτωση παραβίασής του και του ΔΕΕ ως αρμόδιου δικαστικού οργάνου να αποφαινεται επί της τροποποιημένης νομοθετικής πράξης.³⁴ Οι εξουσίες αυτές θα ξεκινούσαν να εφαρμόζονται μετά την 1η Δεκεμβρίου 2014 κατά το τέλος της μεταβατικής περιόδου που οριοθετήθηκε από την Συνθήκη. Επιπλέον, οποιαδήποτε τροποποίηση της α-π θα σήμαινε ότι θα έπρεπε να εφαρμοστούν οι νέοι κανόνες της Συνθήκης για την υιοθέτηση νομοθετικών μέτρων σε αυτόν τον τομέα. Οι κανόνες αυτοί περιλαμβάνουν την διαδικασία της συναπόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, αλλά και τη δυνατότητα μη συμμετοχής ορισμένων κ-μ στις προ Λισαβόνας νομοθετικές πράξεις.³⁵

Decision of 13 June 2002 on the European arrest warrant and the surrender procedures between Member States, 3-4, στην ιστοσελίδα ec.europa.eu

³² Οι αρμοδιότητες των οργάνων της ΕΕ στον ΧΕΑΔ αναγράφονται αναλυτικά στον Τίτλο V της ΣΛΕΕ.

³³ Αναλυτικότερα σε «Ευρωπαϊκό ποινικό δίκαιο και Συνθήκη της Λισαβόνας», Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, Σάκκουλας, 2011, 17-22

³⁴ Πρωτόκολλο αριθ.36 σχετικά με τις μεταβατικές διατάξεις, Τίτλος VII, αρ.10 παρ. 1-2, στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu

³⁵ Πρόκειται για το δικαίωμα opt-out του Ηνωμένου Βασιλείου, το οποίο προβλέφθηκε στο Πρωτόκολλο αριθ. 36, Τίτλος VII, αρ.10 της ΣΕΕ/Λ, δυνάμει του οποίου επιτρέπεται στην χώρα αυτή να κοινοποιήσει στο Συμβούλιο ότι δεν αποδέχεται, όσον αφορά τις πράξεις της παρ. 1, τις αρμοδιότητες των θεσμικών οργάνων που αναφέρονται στην παρ. 1, όπως ορίζονται στις Συνθήκες. Επίσης, στο ίδιο άρθρο προβλέφθηκε και το δικαίωμα opt-back αυτού του κ-μ, σύμφωνα με το οποίο δύναται, σε οποιαδήποτε μεταγενέστερη στιγμή, να κοινοποιήσει στο Συμβούλιο ότι επιθυμεί να συμμετάσχει στις πράξεις οι οποίες έχουν παύσει να ισχύουν καθόσον το αφορούν. Εν τέλει, το κ-μ επέλεξε να προσχωρήσει στην α-π για το ΕΕΣ και να την εφαρμόσει στο εθνικό του δίκαιο,

Ένα ακόμη σημαντικό αποτέλεσμα της Μεταρρυθμιστικής Συνθήκης είναι η θέση σε νομικά δεσμευτική ισχύ του Ευρωπαϊκού Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Η Επιτροπή υιοθέτησε μία συγκεκριμένη στρατηγική για τον σεβασμό του Χάρτη, η οποία αποτέλεσε και την αιτιολογική βάση της προσέγγισής της σε κάθε νέα και ήδη υπάρχουσα νομοθετική και μη νομοθετική πρωτοβουλία (συμπεριλαμβανομένου και του ΕΕΣ), καθώς επίσης και της προσέγγισης των κ-μ κατά την χρήση και εφαρμογή της α-π για το ΕΕΣ.

Παρά τις αρχικές βλέψεις, η Συνθήκη δεν προσέφερε ιδιαίτερα σημαντικές λύσεις στα προβλήματα που ανέκυψαν κατά την εφαρμογή της α-π για το ΕΕΣ. Εισήγαγε, με το αρ.67 παρ.3 της ΣΛΕΕ, την θέσπιση μέτρων πρόληψης και καταπολέμησης της εγκληματικότητας, την αμοιβαία αναγνώριση των ποινικών αποφάσεων και εν ανάγκη την προσέγγιση των ποινικών νομοθεσιών, με τον κίνδυνο όμως, δημιουργίας ενός ποινικού δικαίου «υπέρμετρης διεύρυνσης του αξιοποίνου και παράκαμψης βασικών αρχών του».³⁶

Α.4. Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης υπό μία προσεκτικότερη ματιά

Όπως αναφέρεται και στο προοίμιο της α-π 2002/584/ΔΕΥ, βασικός της στόχος είναι η δημιουργία ενός συστήματος ελεύθερης κυκλοφορίας τόσο των προδικαστικών όσο και των οριστικών ποινικών αποφάσεων, σε ένα χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης σε αντικατάσταση των κλασικών σχέσεων συνεργασίας μεταξύ των κ-μ όπως ίσχυαν μέχρι τότε.³⁷ Προκειμένου όμως να μπορεί να γίνει λόγος για ένα ενιαίο ευρωπαϊκό δικαστικό σύστημα, η ΕΕ θα έπρεπε να αποβάλει ένα κομμάτι της εθνικής κυριαρχίας των κ-μ, αν αναλογιστούμε ότι η οργάνωση και η άσκηση της ποινικής καταστολής άπτεται καταρχήν του πυρήνα αυτής.³⁸

Στην ουσία, το ΕΕΣ, δεδομένου ότι εκτελείται βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης³⁹, επιτρέπει την εφαρμογή νομοθετικών διατάξεων ενός κ-μ στο έδαφος ενός άλλου κ-μ. Ειδικότερα, αυτός ο νέος θεσμός αποτελεί εθνική δικαστική απόφαση ενός κ-μ που εκδίδεται για την σύλληψη και την παράδοση προσώπου που βρίσκεται στο έδαφος άλλου κ-μ⁴⁰, που καταζητείται για την άσκηση ποινικής

επιδεικνύοντας εμπιστοσύνη στο πρώτο και σημαντικότερο θεσπισμένο μέσο αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Για την θέση του Η.Β., βλ. σε HL 63-The European Arrest Warrant Opt-In, Great Britain Parliament, House of Lords, Select Committee on Extradition Law, Stationery Office (Great Britain), 2014, 5-6, στην ιστοσελίδα books.google.gr

³⁶ Βλ. Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, 2011, ό.π., 24-27

³⁷ Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθ. 5 της α-π 2002/584/ΔΕΥ.

³⁸ Βλ. Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, 2011, ό.π., 2-6

³⁹ Αρ. 1 παρ.2 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

⁴⁰ «Το πρόσωπο που εκδίδει ένα Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης δεν πρέπει να το απευθύνει σε κάποιο συγκεκριμένο κράτος μέλος. Μόλις εκδοθεί, είναι διαθέσιμο για να χρησιμοποιηθεί και να εκτελεσθεί οπουδήποτε τυχάνει να βρίσκεται ο καταζητούμενος», Γνώμη του Λόρδου Hope of

δίωξης ή για την εκτέλεση ποινής ή μέτρου ασφαλείας στερητικών της ελευθερίας του.⁴¹ Το ΕΕΣ λοιπόν, δεν εκδίδεται από κάποιο ευρωπαϊκό δικαστικό όργανο⁴², αλλά είναι ένα εθνικό ένταλμα σύλληψης, στα πλαίσια της άμεσης εκτελεστότητάς του ως προς την σύλληψη του εκζητούμενου προσώπου⁴³, που απλά έχει περιβληθεί του ευρωπαϊκού τύπου, καθόσον φέρει τα χαρακτηριστικά που του αποδίδει η α-π του 2002. Παράλληλα, φέρει και τον χαρακτήρα της εθνικής δικαστικής απόφασης, δεδομένου ότι η εθνική δικαστική αρχή του κ-μ εκτέλεσης του ΕΕΣ θα αποφασίσει την παράδοση του εκζητουμένου.⁴⁴ Πρόκειται για ένα έντυπο με κοινό περιεχόμενο και τύπο για όλα τα κ-μ, όπως αναλύεται και στο αρ.8 της α-π, το οποίο διαβιβάζεται από την δικαστική αρχή έκδοσης στην αντίστοιχη δικαστική αρχή εκτέλεσης, κατ' αρ.9 της α-π, ενώ σε περίπτωση αγνώστου διαμονής του εκζητουμένου ακολουθείται η διαδικασία του αρ.10.⁴⁵

Η α-π 2002/584/ΔΕΥ έχει μεταφερθεί στο ελληνικό δίκαιο με το ν.3251/2004,⁴⁶ δυνάμει του οποίου το ΕΕΣ εφαρμόζεται σε όλους τους πολίτες που βρίσκονται στην Ελλάδα, Έλληνες και ξένους, καλύπτει όλες τις τυχόν αξιόποινες πράξεις ανεξαρτήτως νομικού χαρακτηρισμού, αν η Ελλάδα είναι η χώρα εκτέλεσης του εντάλματος, εφόσον αυτές απειλούνται στη χώρα έκδοσής του με ποινή μεγαλύτερη κατά το ανώτατο όριο του ενός έτους. Συγκεκριμένα, όταν το ΕΕΣ εκδίδεται με σκοπό τη δίωξη του εκζητούμενου, πρέπει να εκκρεμεί ποινική δίωξη εις βάρος του για αδίκημα, που τιμωρείται από το δίκαιο του κράτους έκδοσης με

Craighead στην υπόθεση Dabas κατά The High Court of Justice, Μαδρίτη (House of Lords, 2007, UK HL 6)

⁴¹ Αρ. 1 παρ.1 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

⁴² Αναλυτικότερα σε «Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης», Ό.Τσόλκα, ΠοινΧρ, 2002, 103-111

⁴³ Το κράτος εκτέλεσης πρέπει αμέσως να διεξάγει έρευνα και να συλλάβει το εκζητούμενο πρόσωπο. Βλ. Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., «Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.», ΠοινΔικ, (2004), 773-786

⁴⁴ Αναλυτικότερα σε Ό.Τσόλκα, 2002, ό.π., 103-111 και «Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποιούν», Κυριτσάκη Ι., Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, 2009, 51. Επιπλέον, ΣυμβΕΦΑθ 25/2007, ΝοΒ 55 (2007), 1883: «το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν έχει αυθυπαρξία, αλλά προϋποθέτει την ύπαρξη εκτελεστής δικαστικής απόφασης, εντάλματος σύλληψης ή άλλης συναφούς διάταξης δικαστικής αρχής στο κράτος- μέλος έκδοσης του, που αποτελεί το αναγκαίο υπόβαθρο για τη θεμελίωση και την έκδοσή του».

⁴⁵ Το Δικαστήριο, στις αποφάσεις τις οποίες εξέδωσε στις υποθέσεις C-452/16 PPU, Poltorak και C-477/16 PPU, Kovalkonas, επισήμανε ότι, όπως προκύπτει από το άρθρο 1 παράγραφος 1 της απόφασης-πλαισίου για το ΕΕΣ, το ΕΕΣ αποτελεί «δικαστική απόφαση», η οποία πρέπει να εκδίδεται από «δικαστική αρχή», κατά την έννοια του άρθρου 6 παράγραφος 1 της εν λόγω απόφασης-πλαισίου. Το Δικαστήριο έκρινε ότι στο εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου «δικαστική αρχή», που περιλαμβάνεται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 της απόφασης-πλαισίου για το ΕΕΣ, εμπίπτουν όχι μόνο οι δικαστές ή τα δικαιοδοτικά όργανα κράτους μέλους, αλλά, ευρύτερα, οι αρχές που καλούνται να μετάσχουν στην απονομή της δικαιοσύνης στην οικεία έννομη τάξη. Ωστόσο, το Δικαστήριο έκρινε ότι η κατά την εν λόγω διάταξη έννοια της «δικαστικής αρχής» δεν μπορεί να ερμηνεύεται ως δυνάμενη να εμπερικλείει και τις αστυνομικές υπηρεσίες ή όργανα της εκτελεστικής εξουσίας κράτους μέλους, όπως ένα υπουργείο, και ότι οι πράξεις που εκδίδονται από τέτοιου είδους αρχές δεν μπορούν να θεωρηθούν «δικαστικές αποφάσεις».

⁴⁶ Συμπληρωματικά εξακολουθούν να εφαρμόζονται οι διατάξεις των αρ.436 επ. ΚΠΔ για την έκδοση, ως προς τα σημεία που δεν προβλέπει ο ν.3251/2004.

στερητική της ελευθερίας ποινή ή με στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφάλειας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον δώδεκα μηνών. Από την άλλη πλευρά, όταν ο ΕΕΣ εκδίδεται προς έκτιση ποινής ή μέτρου ασφαλείας που έχει ήδη επιβληθεί εις βάρος του εκζητούμενου θα πρέπει οι απαγγελλθείσες καταδίκες να έχουν διάρκεια τουλάχιστον τεσσάρων μηνών.⁴⁷

Το ισχύον σύστημα παράδοσης με το ΕΕΣ διαφοροποιείται από το σύστημα της έκδοσης που θεσπίστηκε με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Έκδοσης και τις συμπληρωματικές συμβάσεις του 1995 και του 1996. Καταρχάς, δεν ισχύει πλέον η απαγόρευση έκδοσης ημεδαπών και επιτρέπεται η υπό όρους παράδοσή τους από το κ-μ εκτέλεσης του ΕΕΣ. Επίσης, αίρεται η προϋπόθεση του σεβασμού της αρχής του διττού αξιοποίνου, δυνάμει του αρ.2 παρ.2 της α-π, εφόσον αρκεί πια η πράξη για την οποία εκζητείται ο ενδιαφερόμενος να είναι αξιόποινη στο κ-μ έκδοσης του εντάλματος και μάλιστα να επισύρει «στερητική της ελευθερίας ποινή ή στερητικό της ελευθερίας μέτρο ασφαλείας ανώτατης διάρκειας τουλάχιστον τριών ετών».⁴⁸ Σημειωτέον ότι ο μη έλεγχος του διττού αξιοποίνου δεν ισχύει αποκλειστικά για τις 32 πράξεις που απαριθμούνται στον κατάλογο της ανωτέρω διάταξης, αλλά και για αδικήματα που συνιστούν αξιόποινες πράξεις στο κ-μ εκτέλεσης του ΕΕΣ ανεξαρτήτως των στοιχείων αντικειμενικής υποστάσεως και του νομικού χαρακτηρισμού τους, κατά το αρ.2 παρ.4 της α-π. Απλώς στην πρώτη περίπτωση, το κ-μ έκδοσης αναφέρει στο έντυπο του ΕΕΣ την εφαρμοστέα διάταξη νόμου χωρίς περαιτέρω λεπτομέρειες, ενώ στη δεύτερη υποχρεούται να περιγράψει πλήρως το αδίκημα.⁴⁹

Τα δύο νέα βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά που εισάγονται, με την αντικατάσταση της αρχής της αίτησης από την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, είναι η εξωεδαφική εκτελεστικότητα των ποινικών δικαστικών αποφάσεων και η εφαρμογή της οριζόντιας συνεργασίας μεταξύ των κ-μ. Οι δικαστικές αποφάσεις μπορούν να εκτελούνται πλέον σε έδαφος άλλου κ-μ της Ένωσης, ενώ οι εθνικές δικαστικές αρχές συνεργάζονται απευθείας σε ίδιο επίπεδο χωρίς να εμπλέκονται οι Υπουργοί Δικαιοσύνης και Εξωτερικών των κ-μ.⁵⁰ Ως εκ τούτου, η διαδικασία της σύλληψης

⁴⁷ Αρ.2 παρ.1 της α-π 2002/584/ΔΕΥ και αντίστοιχα αρ.5 του ν.3251/2004. Αναλυτικότερα σε Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, 2016, ό.π., 254 επ.

⁴⁸ Αναλυτικότερα σε Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, 2016, ό.π., 261 επ.

⁴⁹ Όσον αφορά στα αδικήματα που δεν συνιστούν αξιόποινες πράξεις στο κ-μ εκτέλεσης του ΕΕΣ, ισχύει λόγος προαιρετικής μη εκτέλεσής του, κατ' αρ.4 παρ.1 της α-π 2002/584/ΔΕΥ, για τον οποίο θα γίνει λόγος στο οικείο κεφάλαιο.

⁵⁰ Σημειωτέον, ότι η διαβίβαση των αποφάσεων έκδοσης ΕΕΣ δεν πραγματοποιείται αποκλειστικά κατευθείαν από την μία εθνική δικαστική αρχή στην άλλη, αλλά μπορεί να πραγματοποιηθεί και μέσω της Interpol ή του ΣΠΣ. Συγκεκριμένα, τα κ-μ του χώρου Σένγκεν χρησιμοποιούν ένα ενιαίο σημείο επαφής, που καλείται «υπηρεσία S.I.RE.N.E», από τα αρχικά των λέξεων Supplementary Information Request at the National Entries (Αίτηση Συμπληρωματικών Πληροφοριών για Εθνικές Καταχωρίσεις), μέσω του οποίου διαβιβάζονται τα ΕΕΣ. Στην Ελλάδα αρμόδιο είναι το 3ο Τμήμα S.I.RE.N.E. της Διεύθυνσης Διεθνούς Αστυνομικής Συνεργασίας του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας.

και παράδοσης των εκζητούμενων μεταξύ των κ-μ γίνεται πιο διαφανής, απλοποιημένη, σύντομη⁵¹ και αποτελεσματική, συγκριτικά με τις πολυάριθμες διαδικασίες που είχαν θεσπιστεί με τις πρότερες συμβάσεις έκδοσης και τις διμερείς συμβάσεις μεταξύ των κ-μ της ΕΕ.⁵² Έτσι, μέσα από την ελεύθερη κυκλοφορία των δικαστικών αποφάσεων η συνεργασία μεταξύ των κ-μ γίνεται ταχύτερη, με αποτέλεσμα οι αποφάσεις να «μεταφέρονται» πιο εύκολα.

A.5. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Μονάδας Δικαστικής Συνεργασίας (Eurojust)

Η Eurojust ιδρύθηκε με την Απόφαση 2002/187/ΔΕΥ του Συμβουλίου, όπως τροποποιήθηκε από την Απόφαση 2009/426/ΔΕΥ του Συμβουλίου, υπό τη νομιμοποιητική βάση του αρ.85 της ΣΛΕΕ.⁵³ Είναι ένας οργανισμός της ΕΕ με σκοπό να προωθεί και να βελτιώνει τον συντονισμό των ερευνών και των διώξεων μεταξύ των αρμόδιων δικαστικών αρχών των κ-μ της όταν αντιμετωπίζουν περιπτώσεις σοβαρών μορφών διασυνοριακού και οργανωμένου εγκλήματος. Κάθε ένα από τα 28 κ-μ αποσπά ένα ανώτερο εκπρόσωπο στην έδρα της Eurojust στη Χάγη, ο οποίος μπορεί να είναι δικαστής, εισαγγελέας ή και αστυνομικός.

Στο πλαίσιο των ερευνών και των διώξεων που αφορούν δύο ή περισσότερα κ-μ, στόχος της Eurojust είναι να ενισχύσει και να βελτιώσει τον συντονισμό μεταξύ των εθνικών αρχών, λαμβάνοντας υπόψη αιτήματα προερχόμενα από τις αρμόδιες αρχές των κ-μ και πληροφορίες προερχόμενες από οργανισμούς οι οποίοι είναι αρμόδιοι δυνάμει διατάξεων που έχουν εγκριθεί στο πλαίσιο των Συνθηκών.⁵⁴ Ένας άλλος στόχος της Eurojust είναι η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των αρμόδιων

⁵¹ «Για την εξέταση και εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης ακολουθείται διαδικασία επείγοντος». Αρ.17 παρ.1 της α-π 2002/584/ΔΕΥ, βλ. επίσης αρ. 23 της α-π και αρ. 21 και 27 ν. 3251/2004.

⁵² Το Συμβούλιο δημοσίευσε το 2005 στατιστικά στοιχεία αναφορικά με την λειτουργία του ΕΕΣ, βάσει δεδομένων από 17 κ-μ. Πιο αναλυτικά, από τα 1.526 συλληφθέντα πρόσωπα, σε εκτέλεση του ΕΕΣ, παραδόθηκαν επιτυχώς στα κ-μ έκδοσης τα 1.259, εκ των οποίων τα 309 ήταν της ίδιας εθνικότητας του κ-μ εκτέλεσης (ποσοστό παράδοσης της τάξεως του 85%). Οι διαδικασίες παράδοσης διήρκησαν περίπου 30-40 ημέρες, ενώ στην πλειοψηφία των υποθέσεων οι δικαστικές αρχές δεν υπερέβησαν το χρονικό όριο παράδοσης των 90 ημερών. eucrim, issue 1-2/2006 "Focus on the European Arrest Warrant", 20, στην ιστοσελίδα eucrim.mpicc.de. Περαιτέρω στατιστικά στοιχεία στην ιστοσελίδα <https://e-justice.europa.eu>, αλλά και στην Έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή, από το 2005, της απόφασης-πλαίσιου του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, COM(2007) 407 τελικό, στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu.

⁵³ Πληροφορίες σχετικά με την λειτουργία της Eurojust στις ιστοσελίδες <https://e-justice.europa.eu> και www.eurojust.europa.eu.

⁵⁴ Ενδεικτικά αναφέρονται το Ευρωπαϊκό Δικαστικό Δίκτυο, η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Υπηρεσία (Europol), η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF - σε υποθέσεις ποινικών αδικημάτων όπου θίγονται τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex), το Κέντρο Διαχείρισης Κρίσεων της ΕΕ (Sitcen), η Ευρωπαϊκή Αστυνομική Ακαδημία (CEPOL) και το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικής Εκπαίδευσης (EJTN).

αρχών, ιδίως με τη διευκόλυνση της εκτέλεσης της διεθνούς αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής και της εφαρμογής του ΕΕΣ. Μπορεί να συνδράμει σε έρευνες και σε διώξεις μεταξύ ενός κ-μ και ενός κράτους μη μέλους ή ενός κ-μ και της Επιτροπής σε σχέση με αξιόποινες πράξεις που θίγουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τέλος, η Eurojust ενισχύει την αποτελεσματικότητα των εθνικών ερευνητικών και διωκτικών αρχών όταν αντιμετωπίζουν περιπτώσεις σοβαρών μορφών διασυνοριακού και οργανωμένου εγκλήματος όπως η τρομοκρατία, η εμπορία ανθρώπων, το λαθρεμπόριο ναρκωτικών, η απάτη και η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό την ταχεία και αποτελεσματική προσαγωγή των εγκληματιών στη δικαιοσύνη. Συνεπώς, ο ρόλος του οργανισμού αυτού είναι κρίσιμος κατά το στάδιο της εκτέλεσης του ΕΕΣ, καθόσον βοηθά το έργο των εθνικών αρχών για την σύλληψη των εκζητούμενων και την παράδοσή τους στα κ-μ έκδοσης.

Το οικοδόμημα της Eurojust είναι κυρίως απότοκο μιας πολιτικής συμφωνίας, καθώς από τη μία πλευρά αποτελεί ένα ενιαίο σώμα με εξουσίες στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας, της έρευνας και της δίωξης σε ποινικές υποθέσεις, ενώ από την άλλη πλευρά το σώμα αυτό έχει μία ευρέως διακυβερνητική δομή (υπό τη μορφή ενός «Κολλεγίου») και περιορισμένες εξουσίες σχετικά με ό,τι θα μπορούσε να ζητήσει από τις εθνικές αρχές να υλοποιήσουν.⁵⁵ Με το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, η Eurojust δεν θα μπορούσε να ζητήσει, αλλά ούτε και διαθέτει τη νομικά δεσμευτική ισχύ να απαιτήσει από τις αρχές των κ-μ να ξεκινήσουν έρευνες και διώξεις για αξιόποινες πράξεις. Ωστόσο, η Συνθήκη της Λισαβόνας άνοιξε τον δρόμο για την ποιοτική αλλαγή του ρόλου του οργανισμού αυτού και κυρίως για την αύξηση των εξουσιών του, επιτρέποντας στους συννομοθέτες την ψήφιση κανονισμού που θα καθορίζει, συν τοις άλλοις, καθήκοντα της Eurojust για «την έναρξη ποινικών ερευνών και την εισήγηση για την κίνηση ποινικών διώξεων από τις αρμόδιες εθνικές αρχές», αλλά και για «την επίλυση συγκρούσεων δικαιοδοσίας», δυνάμει του αρ.85 παρ.1 εδ.2 ΣΛΕΕ. Τα καθήκοντα αυτά θα μπορούν να επιτευχθούν εξετάζοντας παράλληλα και τη δυνατότητα του Συμβούλιου να συστήσει Ευρωπαϊκή Εισαγγελία εκ της Eurojust, βάσει του αρ.86 ΣΛΕΕ.

Τον Ιούλιο του 2013 η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση νέου Κανονισμού για την Eurojust. Συγκεκριμένα, προτείνονται η αναδιοργάνωσή της με την εισαγωγή δύο μορφών του «Κολλεγίου», μίας για τα διαδικαστικά και μίας για τα διοικητικά ζητήματα, η αντιπροσώπευση της Επιτροπής εντός του Κολλεγίου, η ευθυγράμμιση των εκτελεστικών εξουσιών των κ-μ, αλλά και ο πιο ενεργός ρόλος του Ευρωπαϊκού και των εθνικών Κοινοβουλίων στην αξιολόγηση των δραστηριοτήτων της. Ωστόσο, η Επιτροπή δεν θέλησε να προσδώσει δεσμευτική ισχύ στις αποφάσεις του

⁵⁵ «EU Criminal Law after Lisbon: Rights, Trust and the Transformation of Justice in Europe», Mitsilegas V., Bloomsbury Publishing, 2016, 94-95

οργανισμού για τις αρχές των κ-μ, αλλά του δίνει την επιλογή να αναλάβει δράση με δική του πρωτοβουλία. Σε γενικές γραμμές, το σχέδιο νομοθετικής πράξης της Επιτροπής δεν φαίνεται να επιφέρει ριζικές αλλαγές στις εξουσίες της Eurojust και στην ισορροπία μεταξύ του ευρωπαϊκού και του εθνικού ποινικού δικαίου των κ-μ και για τον λόγο αυτό, σημαντικές κρίνονται εν τέλει οι διαπραγματεύσεις για την θεσμοθέτηση της Ευρωπαϊκής Εισαγγελίας.⁵⁶

B. Η αμοιβαία αναγνώριση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

B.1. Η γέννηση της έννοιας της αμοιβαίας αναγνώρισης και η εφαρμογή της στον ευρωπαϊκό ποινικό χώρο

Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έκανε πρώτη φορά την εμφάνισή της στον χώρο της ενιαίας αγοράς και χρησιμοποιήθηκε ως «εναλλακτική λύση απέναντι στις δυσκολίες που έκαναν την εμφάνισή τους από την προσπάθεια για ευρεία εναρμόνιση των εθνικών κανόνων».⁵⁷ Στο χώρο αυτό, «κάθε κράτος μέλος έχει την υποχρέωση να δέχεται προϊόντα που παρήχθησαν και τέθηκαν στην κυκλοφορία από άλλο κράτος μέλος, χωρίς να τα υποβάλλει στους ελέγχους που θα υπέβαλλε τα αντίστοιχα προϊόντα που παράγονται στο έδαφός του». Η αποτελεσματικότητα κατά την εφαρμογή της στο χώρο της ενιαίας αγοράς, οδήγησε στην πρόταση για εφαρμογή της και στον ΧΕΑΔ και δη στον τομέα της δικαστικής συνεργασίας.

Όσον αφορά στα ζητήματα ποινικού δικαίου, η αμοιβαία αναγνώριση αποτελεί τον μοχλό της ευρωπαϊκής ενοποίησης για τα τελευταία περίπου 15 χρόνια. Η ακώλυτη εφαρμογή της, όμως, προϋποθέτει την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των εθνικών δικαιοσύνης συστημάτων των κ-μ. Έτσι, ο ευρωπαίος νομοθέτης καθιέρωσε ένα ενιαίο σύστημα όπου οι δικαστικές αποφάσεις για ποινικά ζητήματα αναγνωρίζονται και εκτελούνται μέσα στις χώρες της Ένωσης σχεδόν αυτόματα με τις ελάχιστες δυνατές τυπικές διαδικασίες και με στόχο την γρήγορη εκτέλεσή τους. Στο χώρο του ευρωπαϊκού ποινικού δικαίου μετά το 2009, για την εφαρμογή της αρχής αυτής, είναι απαραίτητη η ύπαρξη νομοθετικού «μέτρου» (οδηγίας ή κανονισμού) για τον «καθορισμό των κανόνων και διαδικασιών, ώστε να εξασφαλίζεται η αναγνώριση όλων των τύπων δικαστικών αποφάσεων και διαταγών εντός της ΕΕ», όπως ορίζεται και στο αρ.82 παρ.1 εδ.β στοιχ.α' της ΣΛΕΕ.

⁵⁶ Αναλυτικότερα για την Eurojust και την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία σε Mitsilegas V., 2016, ό.π., 95-121, αλλά και σε «Eurojust», Michele Coninx και «The European Public Prosecutor's Office», Katalin Ligeti, όπως αναγράφονται σε «Research handbook on EU criminal law», Mitsilegas V., Bergström M., Konstadinides T., Edward Elgar Publishing, 2016, 441-456 και 480-506, στην ιστοσελίδα books.google.gr

⁵⁷ Βλ. Κυριτσάκη Α.Ι., 2009, ό.π., 40 επ.

Το νομικό έρεισμα της επίμαχης αρχής στην δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις μετά το 2009, έγκειται στο άρθρο 82 παρ. 1 ΣΛΕΕ, σύμφωνα με το οποίο κάθε κ-μ υποχρεούται να αναγνωρίζει τις δικαστικές αποφάσεις και διαταγές που εκδόθηκαν νόμιμα σε άλλα κ-μ και να παρέχει κάθε δυνατή και αναγκαία βοήθεια για την εκτέλεσή τους, χωρίς τη δυνατότητα επανεξέτασής τους. Ως πεδίο εφαρμογής θεωρείται ότι η αμοιβαία αναγνώριση αφορά «τόσο τις έννομες προϋποθέσεις και τις συνέπειες της αλλοδαπής δικαστικής απόφασης, όσο και τα πραγματικά περιστατικά στα οποία αυτή βασίστηκε». Συνεπώς, οι προς αναγνώριση αποφάσεις δεν είναι αναγκαίο να αφορούν μόνο την ουσία της υπόθεσης, αλλά μπορεί να έχουν εκδοθεί τόσο κατά την κύρια διαδικασία, όσο και κατά την προδικασία και το στάδιο εκτέλεσης των ποινών, ενώ αντικείμενο αμοιβαίας αναγνώρισης μπορούν να είναι δικαστικές αποφάσεις, αλλά και πράξεις εισαγγελικών αρχών.⁵⁸

Η πρώτη αποτύπωση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε νομοθετικό κείμενο, στα πλαίσια της δικαστικής συνεργασίας των κ-μ, πριν ακόμη από την θέση σε ισχύ της Συνθήκης της Λισαβόνας, έγινε στην α-π 2002/584/ΔΕΥ,⁵⁹ όπου το κράτος υποδοχής καλείται να εφαρμόσει το δίκαιο του κράτους προέλευσης, δηλαδή ξένο δίκαιο, κατά την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης. Σε σύγκριση με την αρχή της εναρμόνισης των εθνικών νομοθεσιών, προσβάλλεται λιγότερο η εθνική κυριαρχία, καθώς το κράτος υποδοχής δεν υποχρεούται να υιοθετήσει ξένους κανόνες ως δικούς του, αλλά απλά να τους εφαρμόσει σε συγκεκριμένες περιπτώσεις και υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

Ειδικότερα, η εφαρμογή της αρχής προϋποθέτει ότι «υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη σε ό,τι αφορά την καταλληλότητα των κανόνων των συνεργαζόμενων χωρών και την ορθότητα της εφαρμογής τους, την αναγνώριση της ισοδυναμίας των εθνικών συστημάτων, τη συμβατότητα μεταξύ των αναγνωριζόμενων κανόνων και αποφάσεων και την ύπαρξη θεσμικών υποστηρικτικών δομών για την άρση των δυσκολιών που συνεπάγεται η εφαρμογή των κανόνων».⁶⁰ Συνεπώς, είναι απαραίτητο η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης να εξεταστεί καταρχάς υπό το πρίσμα της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κ-μ στα πλαίσια του ΧΕΑΔ.

⁵⁸ «Η απόφαση πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και ο ελληνικός νόμος ενσωμάτωσης (Ν.3251/2004)», Ορφανός Σάββας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2016, 52

⁵⁹ Η υιοθέτηση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενός λεπτομερούς προγράμματος μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων το 2001, οδήγησε στην ψήφιση ενός ευρέος φάσματος αποφάσεων-πλαίσιο με στόχο την δημιουργία ενός κατανοητού συστήματος αμοιβαίας αναγνώρισης στον χώρο του ποινικού δικαίου. Αναλυτικότερα σε Mitsilegas V., 2016, ό.π., 126-128, στην ιστοσελίδα books.google.gr

⁶⁰ Βλ. Βούλγαρη, «Ε.Ε.Σ. Ι - Εισαγωγικές παρατηρήσεις και άρθρα 1-10 Ν.3251/2004, 3η ενημέρωση» – Νοέμβριος 2013, σελ. 27, όπως αναφέρεται σε Παύλου/Σάμιου, «Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι - Ερμηνεία κατ'άρθρον - Τόμος Ι, Δίκαιο και Οικονομία», Π.Ν. Σάκκουλα, 2012

B.2. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη ως προαπαιτούμενο της αμοιβαίας αναγνώρισης

Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, «η εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων μαρτυρεί την εμπιστοσύνη κάθε κ-μ προς τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των υπολοίπων. Αυτή η εμπιστοσύνη στηρίζεται ειδικότερα στο κοινό υπόβαθρο που αποτελεί η προσήλωσή τους στις αρχές της ελευθερίας, της δημοκρατίας και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και στο κράτος δικαίου.»⁶¹ Μία ακόμη θέση που προβλήθηκε αργότερα από το ίδιο ενωσιακό όργανο είναι ότι «σε μια διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση, η αμοιβαία εμπιστοσύνη θα βασίζεται στη βεβαιότητα ότι όλοι οι ευρωπαίοι πολίτες έχουν πρόσβαση σε ένα δικαστικό σύστημα υψηλής ποιότητας. Για να διευκολυνθεί η πλήρης υλοποίηση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, πρέπει να θεσπιστεί ένα σύστημα που να προβλέπει την αντικειμενική και αμερόληπτη αξιολόγηση της εφαρμογής των πολιτικών της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, σεβόμενο πλήρως την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης και σύμφωνα με όλους τους υφιστάμενους ευρωπαϊκούς μηχανισμούς.»⁶²

Επομένως, θα μπορούσαμε να πούμε ότι εξελίχθηκαν δύο πολιτικές οπτικές για την προσέγγιση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης σε ποινικά ζητήματα, ήτοι αρχικά αυτή της δεδομένης εμπιστοσύνης του ενός κ-μ στο εθνικό ποινικό δίκαιο ενός άλλου, εφόσον μοιράζονται την κοινή βάση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, και στη συνέχεια αυτή της εμπιστοσύνης των πολιτών στο ξεχωριστό και ανεξάρτητο εθνικό ποινικό δίκαιο κάθε κ-μ. Αυτή η αλλαγή μπορεί να αιτιολογηθεί από την αυξημένη προσχώρηση νέων κ-μ της ανατολικής Ευρώπης στην ΕΕ εκείνη την χρονική περίοδο και συνακόλουθα της αργής προσαρμογής των νεοεισαχθέντων δικαιοσύνην συστημάτων στον ευρωπαϊκό χώρο.⁶³

Από την θεωρία έχει υποστηριχθεί επίσης, η άποψη ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη στοχεύει στην διατήρηση της ακεραιότητας των θέσεων των εθνικών δικαστικών αρχών που εκδίδουν αποφάσεις και αντανakλά την εμπιστοσύνη στην ακρίβεια των πληροφοριών που παρέχουν.⁶⁴ Γίνεται λόγος για μία «δεδομένη» εμπιστοσύνη μεταξύ των δικαστικών αρχών των κ-μ, εφόσον καλούνται να συνεργαστούν για να εφαρμόσουν μέσα στον εδαφικό τους χώρο και στα πλαίσια της εθνικής έννομης

⁶¹ «Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2001/C 12/02, στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu

⁶² «Το πρόγραμμα της Χάγης: Ενίσχυση της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης στην Ευρωπαϊκή Ένωση», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2005/C 53/01, στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu

⁶³ Observatório Permanente da Justiça Portuguesa, Centro de Estudos Sociais, Colégio de S. Gerónimo, «The European Arrest Warrant in Law and in practice: a comparative study for the consolidation of the European law-enforcement area» (2010) = opj.ces.uc.pt/pdf/EAW_Final_Report_Nov_2010.pdf, όπως αναφέρεται Tia Cormon, 2014-2015, ό.π., 21

⁶⁴ «The principle of Mutual Confidence between judicial authorities in the Area of Freedom, Security and Justice», Guy Stessens, in Gilles De Kerchove, Anne Weyembergh, *L'espace pénal européen: enjeux et perspectives* (Editions de l'université de Bruxelles 2005), 94

τάξης τους διάταξη δικαστηρίου άλλου κράτους με διαφορετικό νομοθετικό σύστημα. Με άλλα λόγια, η εμπιστοσύνη του ενός νομοθετικού συστήματος στο άλλο βασίζεται στον σεβασμό και την μη αμφισβήτηση της ακρίβειας των πληροφοριών που παρέχει η κάθε εθνική δικαστική αρχή μέσω των αποφάσεων που εκδίδει. Η κάθε δικαστική απόφαση θεωρείται νόμιμη και πρέπει να είναι σεβαστή, δεδομένου ότι ολόκληρο το νομοθετικό σύστημα προέλευσής της αναγνωρίζεται ως ικανό να προσφέρει την απαραίτητη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών των ενδιαφερομένων.⁶⁵ Με αυτόν τον τρόπο, αναγνωρίζονται οι εθνικοί κανόνες και οι στόχοι, αλλά και οι διαδικασίες και τα όργανα μέσα από τα οποία αυτοί υιοθετούνται και εφαρμόζονται.

Η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κ-μ διαφαίνεται εξάλλου και από την προσπάθειά τους να συμμορφωθούν στις ιδέες και τις πολιτικές της ΕΕ υπογράφοντας μία Συνθήκη. Επομένως, από την στιγμή που ένα κράτος συμμετέχει στην ΕΕ αυτόματα αναγνωρίζει ότι υφίσταται αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ αυτού και των υπόλοιπων κ-μ.⁶⁶ Βέβαια, θα μπορούσε να τεθεί το ζήτημα ότι εν προκειμένω εξετάζεται η αμοιβαία εμπιστοσύνη κατά την εφαρμογή μιας απόφασης-πλαίσιο και όχι της Συνθήκης για την ΕΕ. Παρά το γεγονός λοιπόν, ότι μία α-π δεν έχει την ίδια ισχύ με μία Συνθήκη, ωστόσο η ίδια η μορφή της ωφελεί την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και προφανώς ενισχύει την αμοιβαία εμπιστοσύνη.⁶⁷ Πράγματι, χάρη στις α-π τα μέρη δεν είναι αναγκαίο να μεταβάλουν τους εθνικούς τους κανόνες για να μετέχουν στην Ένωση, αλλά αρκεί να εμπιστεύονται το εθνικό δίκαιο των υπόλοιπων κ-μ, πάντοτε όμως υπό την προϋπόθεση του σεβασμού μίας κοινής βάσης θεμελιωδών αρχών.

Κατόπιν των ανωτέρω, προκύπτει ότι κοινός γνώμονας για την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης πρέπει να είναι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών, που κατοχυρώνεται μέσω των συνθηκών και των υπόλοιπων νομοθετικών κειμένων που έχουν υπογραφεί από τα κ-μ. Η θέση αυτή τονίζεται και στο προοίμιο της α-π 2002/584/ΔΕΥ. Μολαταύτα, η συμμετοχή στις συνθήκες δεν εγγυάται από μόνη της μία «αδιαμφισβήτητη κοινή προσέγγιση των θεμελιωδών αρχών» από όλα τα κ-μ, δεδομένης της διαφορετικότητας των νομοθετικών συστημάτων και παραδόσεών τους. Τα κράτη της ΕΕ, παρά τις διαφορετικές ρίζες τους, σέβονται καταρχήν τις γενικές αρχές του δικαίου της όπως αυτές ορίζονται στο αρ.6 της ΣΕΕ, αλλά αυτή η λεγόμενη «ενότητα στην πολυμορφία» δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως αιτιολογική βάση για την ύπαρξη «τυφλής» εμπιστοσύνης μεταξύ των μερών. Αντίθετα, πρέπει σε κάθε περίπτωση να εξετάζονται και οι

⁶⁵ «So close and yet so far: the paradoxes of mutual recognition», M.P. Maduro (2007) 14 Journal of European Public Policy 814, 823.

⁶⁶ Guy Stessens, 2005, ό.π., 97

⁶⁷ «The principle of mutual recognition in EU criminal law», Ilias Bantekas, 2007, 32 European Law review (E.L.Rev.) 365, 13.

συνέπειες της εκτέλεσης των αποφάσεων επί των θεμελιωδών δικαιωμάτων των ενδιαφερομένων κάθε φορά που αυτή ζητείται από κάποιο κ-μ.⁶⁸

Γεννάται λοιπόν το ερώτημα εάν εν τέλει οδηγούμαστε στην λογική της δημιουργίας ενός κοινού ιστορικο-κοινωνικού υποβάθρου με κοινές παραδόσεις και πεποιθήσεις όλων των κ-μ της Ένωσης, ώστε να μπορεί να θεμελιωθεί μεταξύ τους η αμοιβαία εμπιστοσύνη. Η λογική αυτή αντικατοπτρίζει μία λανθασμένη αντίληψη για το ίδιο το οικοδόμημα της ΕΕ, διότι στηρίζεται καθ' εαυτού στην έννοια της «ένωσης» των αυτοκυριαρχούμενων κρατών και όχι στην δημιουργία ενός νέου κράτους κατά τα πρότυπα του συνομοσπονδισμού και του ομοσπονδισμού.

Έτσι, επανερχόμαστε στην θέση ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη συνιστά περισσότερο μία πολιτική αντίληψη⁶⁹, όπως εκφράστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, παρά μία δικαστική ως απότοκο της πρακτικής των εθνικών δικαστικών αρχών. Η εμπιστοσύνη θεωρείται δεδομένη με μόνη την είσοδό των κ-μ στην ΕΕ και όχι στην βάση πραγματικών γεγονότων και δράσεων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εναπόκειται στις κυβερνητικές αρχές να αποδεχτούν την απόλυτη και αδιαμφισβήτητη ύπαρξη, αλλά και τις θέσεις και τις αποφάσεις των νομοθετικών συστημάτων των υπόλοιπων κ-μ, ήτοι πράγμα δύσκολο, καθώς πάντοτε θα υπερτερεί η επιθυμία διατήρησης της εθνικής τους κυριαρχίας. Η επιθυμία αυτή αποδεικνύεται και από την ίδια την πρακτική. Αρκεί να αναλογιστούμε το δικαίωμα opt-out που θέλησαν να διατηρήσουν ορισμένα κράτη επί των α-π κατά την υπογραφή της Συνθήκης της Λισαβόνας, ή την άρνηση της Γερμανίας να απωλέσει τον έλεγχο του διττού αξιοποίνου κατά την εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων, ή και την πρακτική της Ιταλίας να επιτρέπει ακόμη τον έλεγχο του διττού αξιοποίνου κατά την εκτέλεση ευρωπαϊκών ενταλμάτων σύλληψης⁷⁰. Ακόμη και η ιδέα για την «ενίσχυση» της εμπιστοσύνης που υποστηρίχθηκε στο Πρόγραμμα της Χάγης το 2004 μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι υπήρχε περισσότερο η ανάγκη για την θέσπιση αμοιβαίας εμπιστοσύνης παρά για την λήψη μέτρων αμοιβαίας αναγνώρισης. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη λοιπόν, δεν μπορεί να είναι προαπαιτούμενο της αμοιβαίας αναγνώρισης, διότι εκ των πραγμάτων τίθεται υπό αμφισβήτηση η ίδια της η ύπαρξη.

⁶⁸ «The Limits of Mutual Trust in Europe's Area of Freedom, Security and Justice: From Automatic Inter-State Cooperation to the Slow Emergence of the Individual», Mitsilegas V., 2012, 31 Yearbook of European Law 319, 322.

⁶⁹ Guy Stessens, 2005, ό.π., 96.

⁷⁰ «The Law of Extradition and Mutual Assistance», Clive Nicholls, Clare Montgomery, Julian B. Knowles, Anand Doobay and Mark Summers, Oxford University Press, 2013, 278

B.3. Κανόνες αμοιβαίας αναγνώρισης στο Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

Το ΕΕΣ, όπως προεκτέθηκε, συνιστά το πρώτο μέτρο εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.⁷¹ Η αποτελεσματικότητά της στην επιβολή του νόμου στον ευρωπαϊκό ποινικό χώρο σε συνδυασμό με την ελάχιστη δυνατή διακινδύνευση της εθνικής κυριαρχίας των κ-μ, αποδεικνύουν τα σημαντικά της οφέλη. Προκειμένου όμως, να διαπιστωθούν τα τελευταία, πρέπει καταρχήν να διευκρινιστούν οι ρυθμίσεις της α-π 2002/584/ΔΕΥ που αντανακλούν την θεμελίωση της επίμαχης αρχής, σε συνδυασμό με τις προβλέψεις του ν.3251/2004 με τον οποίο ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη. Μία πρώτη βασική καινοτομία είναι η κάμψη της αρχής του διττού αξιοποιίνου της πράξης τέλεσης του αδικήματος, ρύθμιση για την οποία έχουν εκφραστεί αντικρουόμενες απόψεις. Βασικό χαρακτηριστικό επίσης, της αρχής είναι η συντομία που προσφέρει στην ολοκλήρωση της διαδικασίας της εκτέλεσης του εντάλματος. Τέλος, με το νέο σύστημα παράδοσης του εκζητουμένου, το κράτος εκτέλεσης δεν δύναται πλέον να εξετάσει την ουσία της απόφασης του εντάλματος, παρά υποχρεούται να το εκτελέσει, με την επιφύλαξη ωστόσο των λόγων άρνησης εκτέλεσης που προβλέπονται στην α-π, οι οποίοι έχουν μειωθεί αρκετά συγκριτικά με αυτούς της πρότερης διαδικασίας της έκδοσης.

B.3.1. Η κάμψη της αρχής του διττού αξιοποιίνου της πράξης

Βασική αρχή του συστήματος της έκδοσης είναι αυτή του διττού αξιοποιίνου. Με την αντικατάστασή του όμως από το σύστημα της παράδοσης, ακολουθείται η οδός της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, δυνάμει της οποίας αίρεται ανοικτά ο όρος του διττού αξιοποιίνου. Όταν εξετάζεται ο όρος αυτός, διερευνάται στην ουσία η ποινική ταυτότητα της πράξης, για την οποία ζητείται η έκδοση, σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο τόσο του εκζητούντος όσο και του εκζητούμενου κράτους.⁷²

Στο πλαίσιο του ΕΕΣ, διατηρείται καταρχήν η προϋπόθεση εξέτασης του διττού αξιοποιίνου, όπως προκύπτει από τις συνδυασμένες διατάξεις των αρ.4 παρ.1 και αρ.2 παρ.4 της α-π 2002/584/ΔΕΥ και αντίστοιχα από το αρ.10 παρ.1 εδ.α' και β' του ν.3251/2004. Πιο αναλυτικά, ο ευρωπαίος νομοθέτης ενέταξε στους δυνητικούς λόγους άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ τον κανόνα περί εφαρμογής της εν λόγω αρχής, ορίζοντας ότι το κράτος εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί την παράδοση του εκζητουμένου εάν το έγκλημα για το οποίο εκδόθηκε το ΕΕΣ δεν συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το εθνικό του δίκαιο, ανεξαρτήτως της αντικειμενικής υπόστασης ή του νομικού χαρακτηρισμού της. Ο ελληνικός νόμος ενσωμάτωσης θέτει από την

⁷¹ Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ.6 του προοιμίου της α-π 2002/584/ΔΕΥ.

⁷² Βλ. «Οι διεθνείς συμφωνίες εκδόσεως εγκληματιών από τις οποίες δεσμεύεται η Ελλάδα, Τετράδια Διεθνούς Δικαίου», Βαρβιτσιώτη-Μανωλοπούλου Α., Σάκκουλας, Αθήνα, 1983, 96

πλευρά του ως προϋπόθεση για την εκτέλεση του ΕΕΣ, η πράξη για την οποία εκδόθηκε να είναι αξιόποινη και κατά τους ελληνικούς ποινικούς νόμους, ανεξαρτήτως νομικού χαρακτηρισμού. Εν προκειμένω, διαφαίνεται η πρόθεση του έλληνα νομοθέτη να καταστήσει την αρχή του διττού αξιολογίου υποχρεωτικό λόγο μη εκτέλεσης του ΕΕΣ, χωρίς όμως να το ορίζει ρητά. Επιπλέον, δεν αναφέρει στο κείμενο του νόμου ότι το διττό αξιόποινο της πράξης εξετάζεται «ανεξαρτήτως των στοιχείων της αντικειμενικής της υπόστασης» κατά την μεταφορά της α-π στο ελληνικό δίκαιο, γεγονός που σημαίνει ότι η εθνικές δικαστικές αρχές είναι υποχρεωμένες να τα λαμβάνουν υπόψη κατά τον έλεγχο του διττού αξιολογίου.

Η κάμψη της αρχής το διττού αξιολογίου εντοπίζεται στο αρ.2 παρ.2 της α-π και αντίστοιχα στο αρ.10 του νόμου ενσωμάτωσής της στην Ελλάδα. Κατά τις διατάξεις αυτές, δεν πραγματοποιείται έλεγχος της αρχής για τον αναγραφόμενο σε αυτές κατάλογο αξιολογίων πράξεων, με μόνη προϋπόθεση η ανώτατη διάρκεια της επαπειλούμενης ποινής ή μέτρου ασφαλείας να είναι τουλάχιστον 3 έτη στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ. Αρκεί μόνο η διαβεβαίωση από το εκζητόν κράτος ότι η πράξη για την οποία εκδόθηκε το ΕΕΣ εμπίπτει στον εν λόγω κατάλογο, γεγονός που έχει χαρακτηριστεί ως μία «αυτοματοποιημένη εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης».⁷³

Αρχικός σκοπός της α-π μετά τα γεγονότα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου ήταν η ταχύτερη και αποτελεσματικότερη καταπολέμηση «σοβαρών εγκλημάτων», όπως της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Παρόλα αυτά, υιοθετήθηκε ένας ευρύτερος κατάλογος εγκληματικών πράξεων, για ορισμένες από τις οποίες δεν υφίσταται κοινός προσδιορισμός μεταξύ των κ-μ, χωρίς να έχουν θεσπιστεί κάποια μέτρα προσέγγισης των εθνικών νομοθεσιών. Εκ πρώτης όψεως, ο κατάλογος περιλαμβάνει ένα φάσμα 32 εγκλημάτων. Ωστόσο, ο προσδιορισμός και η κατηγοριοποίηση ορισμένων από αυτά διαφοροποιείται μεταξύ των κ-μ, όπως συμβαίνει για παράδειγμα στην απάτη, την ξеноφοβία και τον βιασμό. Παράλληλα, είναι δύσκολο να προσδιοριστεί ο ακριβής αριθμός των πράξεων που αφορά η άρση του διττού αξιολογίου, υπό την έννοια ότι στην επίμαχη διάταξη αναγράφονται ολόκληρες κατηγορίες πράξεων, όπως είναι τα εγκλήματα σχετικά με το νόμισμα, τα εγκλήματα κατά του περιβάλλοντος ή σε βάρος των οικονομικών συμφερόντων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Δημιουργείται λοιπόν, από την μία πλευρά, πρόβλημα ασφάλειας δικαίου σε εθνικό επίπεδο, στο μέτρο που το κείμενο του ελληνικού νόμου εν προκειμένω κάνει λόγο για αξιόποινες πράξεις που δεν έχουν προσδιορισμένο εγκληματικό περιεχόμενο, ώστε να προκύπτει με σαφήνεια

⁷³ Βλ. «Mutual Recognition and Criminal Law in the EU: Has the Council got it Wrong?», Peers S., 2004, 14 στην ιστοσελίδα www.researchgate.net, περαιτέρω ανάλυση για την «αυτοματοποίηση» στο ευρωπαϊκό ποινικό δίκαιο στο πλαίσιο του ΕΕΣ βλ. «Justice and trust in the European legal order, the Copernicus lectures», Mitsilegas V., Università degli Studi di Ferrara, Dipartimento di Giurisprudenza, Sedi di Ferrara e Rovigo, Ciro Grandi, 2016, 44

για τις δικαστικές αρχές η δυνατότητα άρσης της αρχής του διττού αξιοποίνου για κάθε εξεταζόμενη περίπτωση. Από την άλλη πλευρά, η γενικόλογη περιγραφή των αξιοποίνων πράξεων επί του καταλόγου αφήνει στα κ-μ ανοικτό το ενδεχόμενο να διευρύνουν το πλαίσιο διάσπασης της αρχής του διττού αξιοποίνου εντάσσοντας νέες εγκληματικές πράξεις στις κατηγορίες που όρισε ο ευρωπαίος νομοθέτης, χωρίς κάποια αξιολόγηση από τον τελευταίο⁷⁴, αλλά με μόνη την ερμηνεία κατά το εθνικό δίκαιο. Ήδη με την μεταφορά της α-π στο ελληνικό δίκαιο, ο νομοθέτης προχώρησε σε διεύρυνση του υπό κρίση καταλόγου, προσθέτοντας συγκεκριμένα, το έγκλημα της διαφθοράς μαζί με την δωροδοκία και κάνοντας γενική αναφορά σε εγκλήματα περί το νόμισμα, σε αντίθεση με την διάταξη της α-π που αναφέρεται αποκλειστικά στην παραχάραξη και την κιβδηλεία.⁷⁵

Έχει υποστηριχθεί η άποψη ότι η α-π για το ΕΕΣ που υιοθετήθηκε από τον έλληνα νομοθέτη δεν αποτελεί παρά μία προώθηση της τάσης που υπήρξε γνωστή τα τελευταία χρόνια στο πεδίο της έκδοσης και ειδικότερα στην ΕΕ. Δηλαδή, ότι η αρχή του διττού αξιοποίνου είναι κατά βάση ξένο σώμα στον θεσμό και θα έπρεπε να πάψει να αποτελεί προϋπόθεση, έστω υπό κάποιους όρους που αντανακλώνται κατά βάση στους συνταγματικούς κανόνες του κράτους εκτέλεσης.⁷⁶ Τα κύρια επιχειρήματα προς επίρρωση αυτής της θέσης έγκεινται στα εξής σημεία: Δεν πρόκειται για άσκηση ίδιας ποινικής αξίωσης του κράτους εκτέλεσης, ώστε να απαιτείται ύπαρξη αξιοποίνου και γι' αυτό, αλλά για παροχή βοήθειας σε ποινική αξίωση ξένου κράτους. Επίσης, η διατήρηση της αρχής του διττού αξιοποίνου δεν επιβάλλεται ούτε από την αρχή της αμοιβαιότητας⁷⁷, αφού από αυτήν μπορούν να παραιτηθούν τα επιμέρους κυρίαρχα κράτη επίσης αμοιβαία. Στο πλαίσιο της ΕΕ αυτό συμβαίνει σε μεγαλύτερο βαθμό, αφού το υπόβαθρο ενός κοινού νομικού πολιτισμού και η σύγκλιση των επιμέρους κρατών, με στόχο την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, δικαιολογούν την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των ποινικών συστημάτων των κ-μ. Εξάλλου, τίθεται ως έσχατο όριο για την άρση της εν λόγω αρχής ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων, υπό την έννοια ότι το εκζητούμενο κράτος δεν είναι υποχρεωμένο να βοηθήσει το εκζητόν εάν η ποινική δίωξη δεν συμβιβάζεται με την κατοχύρωσή τους.

Στον αντίλογο, υποστηρίζεται καταρχήν, ότι η διαδικασία της παράδοσης του εκζητουμένου δεν συνιστά αποκλειστικά παροχή βοήθειας σε ξένο κράτος, αλλά

⁷⁴ Αρ.2 παρ.3 της α-π 2002/584/ΔΕΥ : «Το Συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει ανά πάσα στιγμή ... να προσθέσει νέες κατηγορίες αξιοποίνων πράξεων στον κατάλογο της παρ.2 του παρόντος άρθρου.»

⁷⁵ Βλ. Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., 2016, ό.π., 262-263

⁷⁶ Βλ. Vogel, JZ 2001, 942, και Τσόλκα Ό., ΠοινΧρ, 2002, ό.π., 109-110 όπως αναφέρονται σε Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., 2016, ό.π., 263-264

⁷⁷ Σύμφωνα με την αρχή της αμοιβαιότητας, ως γενικότερη έκφανση της αρχής του διττού αξιοποίνου, το εκζητούμενο κράτος δεν υποχρεώνεται να ικανοποιήσει μία αίτηση έκδοσης για έγκλημα για το οποίο δεν θα μπορούσε το ίδιο να ζητήσει την έκδοση προσώπου. Αναλυτικότερα σε «Η έκδοση ως θεσμός του ποινικού δικαίου. Ανάλυση και ερμηνεία υπό το πρίσμα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου», Χρυσικός Δ., Σάκκουλας, Αθήνα, 2003, 48

παροχή βοήθειας με αφαίρεση της ελευθερίας ενός ατόμου, κατόπιν της σύλληψης και της ενδεχόμενης προσωρινής κράτησής του με σκοπό την παράδοσή του στο κράτος έκδοσης του ΕΕΣ. Η σύλληψη και η προσωρινή κράτηση δεν παύουν αν αποτελούν πράξεις αφαίρεσης της ελευθερίας που πρέπει να υπόκεινται και στους αντίστοιχους εθνικούς κανόνες που δικαιολογούν γενικά πράξεις τέτοιας βαρύτητας σε ένα κράτος δικαίου, ήτοι να υφίσταται έγκλημα κατά το ελληνικό ποινικό δίκαιο για την επιβολή τους. Αναφορικά με την αρχή της αμοιβαιότητας, το πρόβλημα εντοπίζεται όταν ένα κράτος αποφασίζει να παραιτηθεί από αυτήν υπό την συνδρομή προϋποθέσεων που σχετίζονται με το κράτος δικαίου. Η διαφύλαξη του πυρήνα των θεμελιωδών δικαιωμάτων από την πλευρά της, δημιουργεί ερωτηματικά ως προς το κατά πόσον το κράτος εκτέλεσης δεσμεύεται ότι θα προστατεύει τους πολίτες που κινούνται μέσα στον χώρο ελευθερίας που το ίδιο προσδιορίζει κυριαρχικά, εφόσον δηλαδή δεν τελούν αξιόποινες πράξεις κατά το δίκαιο του, όταν θα κληθεί να βοηθήσει την ικανοποίηση της ποινικής αξίωσης του κράτους έκδοσης και να αναιρέσει εν τέλει αυτήν την δέσμευση. Η ίδια η υπέρβαση της απαγόρευσης έκδοσης ημεδαπών⁷⁸ συνετέλεσε κατά πολλούς βαθιά αμφισβήτηση της αρχής της νομιμότητας, δεδομένου ότι μόνη προϋπόθεση της παράδοσης είναι η συνδρομή του αξιοποίνου της πράξης κατά την έννομη τάξη του εκζητούντος κράτους. Παράλληλα, εξετάζοντας στην σχετικότητά του το αίτημα για άρση του διττού αξιοποίνου από ένα κράτος, διαπιστώνουμε πως δεν πρόκειται για καταπολέμηση μίας συμπεριφοράς που εκτιμάται ευρύτερα ως αξιόποινη αλλά μόνο κατά το δίκαιο της χώρας έκδοσης του εντάλματος. Τίθεται εν ολίγοις, ζήτημα «αντισυνταγματικότητας» των διατάξεων περί κάμψης του διττού αξιοποίνου του ν.3251/2004 που μετέφερε την α-π για το ΕΕΣ, δημιουργώντας ουσιώδη ανακολουθία μεταξύ αυτών και της ρητής επιφύλαξης του έλληνα νομοθέτη υπέρ των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο αρ.1 παρ.2 του νόμου.⁷⁹

Εξαίρεση στην ανοικτή άρση της αρχής του διττού αξιοποίνου και ταυτόχρονα μέτρο περιορισμού του διευρυμένου πεδίου της συνιστά η διάταξη του αρ.4 παρ.7 της α-π, που μεταφέρθηκε αυτούσια στο αρ.11 στοιχ. ζ' του ελληνικού νόμου. Εξ αυτών προκύπτει ότι το διττό αξιοποίνου δεν ελέγχεται για τις αναγραφόμενες στον επίμαχο κατάλογο πράξεις μόνον εφόσον αυτές τελέστηκαν στο έδαφος του κράτους έκδοσης του εντάλματος και σε καμία περίπτωση στο έδαφος του κράτους εκτέλεσης ή σε εξομοιούμενο προς αυτό τόπο, ή εφόσον τελέστηκαν εκτός του εδάφους του κράτους έκδοσης, να επιτρέπεται η ποινική τους δίωξη από το κράτος εκτέλεσης (επιτρέπεται δηλαδή, δίωξη για αδικήματα που διαπράττονται εκτός του εδάφους του). Σημειωτέον, ότι οι ανωτέρω διατάξεις, ως λόγοι προαιρετικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ, ισχύουν για όλα τα αδικήματα για τα οποία εκδίδεται το ΕΕΣ, συμπεριλαμβανομένων και των αναγραφομένων στον επίμαχο κατάλογο. Ωστόσο,

⁷⁸ Αρ.11 στοιχ. στ' και η' του ν.3251/2004

⁷⁹ Βλ. Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., 2016, ό.π., 265-268

ακόμη και η προαναφερθείσα ερμηνευτική προσέγγιση συναντά βαθιά κριτική από την θεωρία.⁸⁰

B.3.II. Η ταχύτητα του συστήματος παράδοσης

Μετά την θέση σε ισχύ της α-π για το ΕΕΣ, ορίστηκαν αυστηρά χρονικά όρια για την έκδοση της απόφασης παράδοσης του εκζητούμενου, με σκοπό την συντόμευση της διαδικασίας που είναι και βασικό χαρακτηριστικό της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Συγκεκριμένα, στο αρ.17 παρ.1 της α-π προβλέπεται ότι «για την εξέταση και εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης ακολουθείται διαδικασία επείγοντος» και στο αρ. 23 παρ.1 ότι «ο καταζητούμενος παραδίδεται το ταχύτερο δυνατόν σε ημερομηνία που συμφωνείται μεταξύ των ενδιαφερόμενων αρχών».⁸¹

Καταρχάς, όταν ο εκζητούμενος συγκατατίθεται με την παράδοσή του, η οριστική απόφαση για την παράδοσή του πρέπει να εκδοθεί εντός 10 ημερών από αυτήν. Διαφορετικά, εάν ο εν θέματι συλληφθεί, η απόφαση λαμβάνεται μέσα σε 60 ημέρες. Εάν είναι αδύνατη η έκδοση της απόφασης εντός των προβλεπόμενων ορίων, μπορεί να δοθεί η παράταση 30 ημερών, κατόπιν ενημέρωσης της δικαστικής αρχής του κράτους έκδοσης από το κράτος εκτέλεσης. Όταν εκτάκτως δεν μπορούν να τηρηθούν οι προθεσμίες του αρ.17 της α-π, το εκζητούμενο κράτος ενημερώνει την Eurojust για τους λόγους καθυστέρησης, ενώ όταν υφίστανται επανειλημμένες καθυστερήσεις το κράτος έκδοσης ενημερώνει σχετικά το Συμβούλιο για την αξιολόγηση του τρόπου εφαρμογής της α-π σε επίπεδο κ-μ. Σε κάθε περίπτωση όμως, το ΕΕΣ πρέπει να εκτελείται και μόνο μετά από αιτιολογημένη θέση της αρμόδιας αρχής είναι δυνατή η άρνηση εκτέλεσής του.⁸²

Η παράδοση του εκζητούμενου πραγματοποιείται εντός 10 ημερών από την έκδοση της οριστικής απόφασης εκτέλεσης του ΕΕΣ, ενώ παράταση μπορεί να δοθεί μόνο για λόγους ανωτέρας βίας και κατόπιν συνεννόησης των αρμόδιων δικαστικών αρχών των εμπλεκόμενων κ-μ. Εάν παρέλθουν άπρακτες οι ανωτέρω προθεσμίες, είτε για την έκδοση της απόφασης είτε για την παράδοση, ο εκζητούμενος απολύεται στην περίπτωση που κρατείται προσωρινά.⁸³

Αξιοσημείωτη είναι η πρόβλεψη του ενωσιακού νομοθέτη στο αρ.23 παρ.4 της α-π, η οποία μεταφέρθηκε σχεδόν αυτούσια στον ελληνικό νόμο, για δυνατότητα προσωρινής αναστολής της παράδοσης για σοβαρούς ανθρωπιστικούς λόγους, με δυνατότητα εκτέλεσης του ΕΕΣ μόνο εάν παύσουν οι λόγοι αυτοί. Η αναφορά που

⁸⁰ Ibid, 268-270

⁸¹ Αντίστοιχα βλ. αρ. 21 και 27 ν. 3251/2004

⁸² Αρ. 17 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

⁸³ Αρ. 23 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

γίνεται στην α-π περιορίζεται στους σοβαρούς λόγους κατά τους οποίους «ευλόγως πιστεύεται ότι (η παράδοση) θα έθετε σε κίνδυνο τη ζωή ή την υγεία του καταζητουμένου», αλλά δεν διασαφηνίζεται πότε ένας λόγος κρίνεται σοβαρός και εάν θα μπορούσε να εξεταστεί ως λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ υπό το πρίσμα του αρ.3 ΕΣΔΑ.⁸⁴ Τίθεται δηλαδή περιορισμός στην εκτέλεση του ΕΕΣ λόγω του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου, θέμα για το οποίο θα γίνει λόγος αναλυτικότερα στο οικείο κεφάλαιο. Επίσης, παρόλο που η διάκριση ανάμεσα στην άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ και την αναστολή της είναι σαφής, τίθεται το ζήτημα εάν μία πολύ μακρά αναστολή θα παρεμπόδιζε καταρχήν την ταχεία συνεργασία μεταξύ των κ-μ και εάν θα μπορούσε να θεωρηθεί ισάξια με άρνηση εκτέλεσης.

Παρόλο που οι ανωτέρω προβλέψεις φαίνονται εκ πρώτης όψεως αρκετά θετικές, θα ήταν εύλογο να λάβουμε υπόψη την πιθανότητα που θέλει την διαδικασία της γρήγορης απόφασης και εκτέλεσης να έχει ως συνέπεια μεγαλύτερο χρόνο προσωρινής κράτησης. Για τον λόγο αυτό, ο ευρωπαϊός νομοθέτης προσπάθησε να δώσει μία λύση με την θέση σε ισχύ η α-π 2009/829/ΔΕΥ του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή, μεταξύ των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις περί μέτρων επιτήρησης εναλλακτικά προς την προσωρινή κράτηση. Στην εν λόγω α-π θεσπίζεται το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Επιτήρησης (ΕΕΕ) που αφορά στην προσωρινή απόλυση στο προδικαστικό στάδιο και προβλέπει την εφαρμογή πολλών εναλλακτικών ειδών επιτήρησης αντί της προσωρινής κράτησης, όπως την υποχρέωση του ατόμου να ενημερώνει την αρμόδια αρχή του κράτους εκτέλεσης σχετικά με τυχόν αλλαγή κατοικίας, ιδίως προς το σκοπό της παραλαβής των κλητεύσεων να παραστεί σε ακρόαση ή δίκη στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, την απαγόρευση εισόδου σε ορισμένα μέρη στο κράτος έκδοσης ή στο κράτος εκτέλεσης, την υποχρέωση παραμονής σε συγκεκριμένο τόπο για καθορισμένο χρόνο, κ.ά. Βέβαια, το σύστημα του ΕΕΕ εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του κράτους μέλους έκδοσης, και συνεπώς είναι δύσκολο να προβλεφθεί ο τρόπος με τον οποίο θα το εφαρμόσουν τα εθνικά δικαστήρια καθώς και ο τρόπος αλληλεπίδρασης με το ΕΕΣ.⁸⁵

⁸⁴ Αρ.3 ΕΣΔΑ : «Ουδείς επιτρέπεται να υποβληθή εις βασάνους ούτε εις ποινάς ή μεταχειρίσιν απανθρώπων ή εξευτελιστικής.»

⁸⁵ Αναλυτικότερα σε «Ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης στον ευρωπαϊκό δικαστικό χώρο-Πράσινη Βίβλος για την εφαρμογή της ενωσιακής ποινικής νομοθεσίας στον τομέα της κράτησης», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βρυξέλλες, 14-6-2011, COM (2011) 327 τελικό, στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu

B.3.III. Οι περιορισμένοι λόγοι άρνησης εκτέλεσης του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Η α-π 2002/584/ΔΕΥ ορίζει έναν αναλυτικό κατάλογο λόγων υποχρεωτικής και προαιρετικής μη εκτέλεσης του ΕΕΣ. Η απαίτηση περιορισμένου επίσημου τύπου στην όλη διαδικασία του ΕΕΣ, σε συνδυασμό με τον περιορισμένο κατάλογο των πεδίων άρνησης εκτέλεσής του αποτελούν τις προφανέστερες αποτυπώσεις της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Συγκεκριμένα, ο ευρωπαίος νομοθέτης θεσπίζει 3 λόγους υποχρεωτικής⁸⁶ και 7 λόγους προαιρετικής μη εκτέλεσης του εντάλματος⁸⁷. Η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών εντοπίζεται στην υποχρέωση του εθνικού δικαστή να αρνηθεί στην πρώτη περίπτωση την παράδοση του εκζητουμένου και στην διακριτική του ευχέρεια στην δεύτερη περίπτωση να κρίνει εάν θα εκτελέσει το ένταλμα.

B.3.III.1. Λόγοι υποχρεωτικής μη εκτέλεσης στην απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ

Σύμφωνα με το αρ.3 της α-π, η δικαστική αρχή εκτέλεσης «αρνείται» την παράδοση του εκζητουμένου σε τρεις περιπτώσεις. Αρχικά, εφόσον το κράτος εκτέλεσης είχε αρμοδιότητα για την δίωξη της αξιόποινης πράξης, η τελευταία να έχει αμνηστευθεί στο εν λόγω κράτος. Δεύτερον, εφόσον πληρούται ο όρος της αρχής *ne bis in idem*,⁸⁸ δηλαδή το κράτος εκτέλεσης πληροφορείται ότι ο εκζητούμενος έχει δικασθεί τελεσίδικα για την ίδια πράξη από δικαιοδοτικό όργανο άλλου κ-μ και σε περίπτωση καταδίκης του, η ποινή του έχει εκτιθεί, ή εκτίεται, ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί κατά το δίκαιο του κράτους επιβολής της καταδίκης. Τρίτον, εφόσον ο εκζητούμενος δεν υπέχει ποινική ευθύνη λόγω ανηλικότητας κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης.

B.3.III.2. Λόγοι προαιρετικής μη εκτέλεσης και εγγυήσεις υπέρ του εκζητουμένου στην απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ

Καταρχήν, ο εθνικός δικαστής δύναται να αρνηθεί να παραδώσει τον εκζητούμενο στις ακόλουθες περιπτώσεις: α) εάν σε μία από τις περιπτώσεις του αρ.2 παρ.4 η πράξη λόγω της οποίας εκδίδεται το ΕΕΣ δεν συνιστά αξιόποινη πράξη κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης, εκτός από κάποιες κατηγορίες φορολογικών παραβιάσεων, β) όταν ο εκζητούμενος διώκεται από το κ-μ εκτέλεσης για την ίδια

⁸⁶ Αρ.3 της α-π 2002/584/ΔΕΥ και αντίστοιχα αρ.11 ν.3251/2004

⁸⁷ Αρ.4 της α-π 2002/584/ΔΕΥ και αντίστοιχα αρ.12 ν.3251/2004

⁸⁸ Η αρχή *ne bis in idem* εξελίχθηκε από εθνική σε διακρατική αρχή και περαιτέρω σε θεμελιώδες δικαίωμα του κατηγορουμένου. Κατοχυρώνεται στο αρ. 4 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ, στο αρ. 50 ΧΘΔΕΕ, στο αρ.54 ΣΕΣΣ και στην Ελλάδα στο αρ.57 παρ.1 ΚΠΔ. 212. Αναλυτικότερα σε «*Ne bis in idem*: Ευρωπαϊκές και διεθνείς όψεις», Αναγνωστόπουλος Η., Σάκκουλας, Αθήνα, 2008, 1-7.

πράξη με αυτήν για την οποία εκδίδεται το ΕΕΣ (ne bis in idem), γ) όταν οι δικαστικές αρχές του κράτους εκτέλεσης αποφάσισαν είτε να μην ασκήσουν είτε να παύσουν την ποινική δίωξη για την πράξη που αποτελεί το αντικείμενο του ΕΕΣ ή όταν ο εκζητούμενος έχει δικασθεί τελεσίδικα για τις ίδιες πράξεις σε κ-μ με αποτέλεσμα να κωλύεται η μεταγενέστερη άσκηση δίωξης (ne bis in idem), δ) εάν έχει παραγραφεί η ποινική δίωξη ή η ποινή κατά τους νόμους του κράτους εκτέλεσης και οι πράξεις ανάγονται στην αρμοδιότητα του αυτού κράτους σύμφωνα με το ποινικό του δίκαιο, ε) εάν ο εκζητούμενος έχει δικασθεί τελεσίδικα για τις αυτές πράξεις σε τρίτη χώρα και σε περίπτωση καταδίκης, εάν η ποινή έχει εκτιθεί ή εκτίεται ή δεν μπορεί πλέον να εκτιθεί κατά το δίκαιο του κράτους καταδίκης, στ) εάν το ΕΕΣ έχει εκδοθεί με σκοπό την εκτέλεση της ποινής ή μέτρου ασφαλείας στερητικών της ελευθερίας, όταν ο εκζητούμενος διαμένει στο κράτος εκτέλεσης, είναι υπήκοος ή κάτοικός του και αυτό το κράτος δεσμεύεται να εκτελέσει την ποινή ή το μέτρο ασφαλείας κατά τα εθνικά του δίκαιο, ζ) αν η αξιόποινη πράξη για την οποία εκδόθηκε το ΕΕΣ, θεωρείται ότι διαπράχθηκε κατά το δίκαιο του κράτους εκτέλεσης ή σε εξομοιούμενο προς αυτό τόπο, ή εάν η αξιόποινη πράξη έχει διαπραχθεί εκτός του εδάφους του κράτους έκδοσης του εντάλματος και η νομοθεσία του κράτους εκτέλεσης δεν επιτρέπει τη δίωξη για την ίδια πράξη που διαπράττεται εκτός του εδάφους του (εφαρμογή της αρχής της εδαφικότητας).

Βέβαια, πέρα από τους ανωτέρω λόγους που απαριθμούνται ρητά στο αρ.4 για την προαιρετική μη εκτέλεση του ΕΕΣ, ο ευρωπαίος νομοθέτης πρόσθεσε έναν ακόμη με την α-π 2009/299/ΔΕΥ.⁸⁹ Δυνάμει του αρ.4^α που προστέθηκε με τη νέα α-π, η εκτελούσα δικαστική αρχή μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ, εάν ο εκζητούμενος δεν εμφανίστηκε αυτοπροσώπως στη δίκη που οδήγησε στην έκδοση της απόφασης (ερήμην καταδίκη), υπό την ρητή αίρεση ότι: α) ο εν θέματι είχε κλητευθεί αυτοπροσώπως και με την κλήτευση είχε ενημερωθεί για τα στοιχεία διεξαγωγής της δίκης ή είχε ενημερωθεί ότι μπορεί να εκδοθεί ερήμην καταδικαστική απόφαση, β) γνώριζε την προγραμματισμένη δίκη και εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο σε αυτήν, γ) αφού ενημερώθηκε ρητά για το δικαίωμά του να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο, κατόπιν έκδοσης της ερήμην απόφασης, είτε δεν την αμφισβήτησε είτε δεν ζήτησε να ξαναδικαστεί ή να ασκήσει εμπρόθεσμα ένδικο μέσο, δ) η ερήμην απόφαση δεν του επιδόθηκε αυτοπροσώπως, αλλά είτε θα του επιδοθεί είτε θα ενημερωθεί για την προθεσμία εντός της οποίας οφείλει να ζητήσει να δικαστεί εκ νέου ή να ασκήσει ένδικο μέσο.

⁸⁹ Α-π 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου της 26-02-2009, για την τροποποίηση των αποφάσεων-πλαisiών 2002/584/ΔΕΥ, 2005/214/ΔΕΥ, 2006/783/ΔΕΥ, 2008/909/ΔΕΥ και 2008/947/ΔΕΥ και την κατοχύρωση, δια του τρόπου αυτού, των δικονομικών δικαιωμάτων των προσώπων και την προώθηση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης αποφάσεων που εκδίδονται ερήμην του ενδιαφερόμενου προσώπου στη δίκη.

Δύο ακόμη πεδία δυνητικής άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος εντοπίζουμε στις εγγυήσεις που πρέπει να παρέχει το κράτος έκδοσης, δυνάμει του αρ.5 παρ.2,3 της α-π για το ΕΕΣ. Συγκεκριμένα, αν το έγκλημα για το οποίο εκδόθηκε το ΕΕΣ επισύρει ποινή ισόβιας κάθειρξης, η παράδοση του καθ' ου «μπορεί να εξαρτηθεί» από την προϋπόθεση ότι το κράτος έκδοσης παρέχει τη δυνατότητα επανεξέτασης της ποινής ή την εφαρμογή μέτρων επιείκειας, ενώ, αν ο εκζητούμενος είναι υπήκοος ή κάτοικος του κράτους εκτέλεσης, η παράδοσή του μπορεί να εξαρτηθεί από την προϋπόθεση ότι θα διαμεταχθεί για να εκτίσει την ποινή ή το μέτρο ασφαλείας στο αυτό κράτος, μετά την ακρόασή του.

Τέλος, κατά την ερμηνευτική προσέγγιση του αρ.1 παρ.3 σε συνδυασμό με την 12^η και 13^η αιτιολογική σκέψη της α-π 2002/584/ΔΕΥ, συνάγεται η ανάγκη προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητούμενου. Παρότι ο ευρωπαίος νομοθέτης δεν το ορίζει ρητά την προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών ως λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, είναι προφανές ότι τα κ-μ οφείλουν να τα σέβονται κατά την διαδικασία αυτή, δεδομένου ότι σέβονται καταρχήν τις αρχές του ενωσιακού οικοδομήματος κατ' αρ.6 ΣΕΕ αλλά και την ΕΣΔΑ. Το θέμα αυτό θα αναλυθεί περαιτέρω και στο οικείο κεφάλαιο.

B.3.III.3. Λόγοι μη εκτέλεσης στον ελληνικό νόμο 3251/2004

Οι προαναφερθέντες λόγοι άρνησης εκτέλεσης δεν μεταφέρθηκαν αυτούσιοι στην εθνική μας έννομη τάξη. Απεναντίας, ο Έλληνας νομοθέτης επέλεξε να μετατρέψει αρκετούς δυνητικούς λόγους σε υποχρεωτικούς, συμπεριλαμβανομένου και του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το γεγονός αυτό μπορεί να αιτιολογηθεί κυρίως από την δυνατότητα που παρέχει ο ευρωπαίος νομοθέτης μέσω της α-π στον εθνικό δικαστή να αποφασίσει για την εκτέλεση του ΕΕΣ κατά την διακριτική του ευχέρεια, λαμβάνοντας υπόψη παραμέτρους, οι οποίες αντικατοπτρίζουν κατά βάση το εθνικό δίκαιο έκαστου κ-μ.

Οι διατάξεις που θεμελιώνουν λόγους υποχρεωτικής μη εκτέλεσης στο ν.3251/2004 θεσπίζονται στο αρ.11 και αντίστοιχα προαιρετικής μη εκτέλεσης στο αρ.12. Ένα παράδειγμα μετατροπής δυνητικού λόγου της α-π σε υποχρεωτικό στον εθνικό νόμο αφορά στην έκδοση ημεδαπών κατ' αρ.2 παρ.6 και αρ.5 παρ.3 της α-π που μεταφέρθηκε στο αρ.11 περ.στ, η εδ.α, σε σύγκριση με τα αλλοδαπά πρόσωπα για τα οποία ο λόγος παρέμεινε δυνητικός. Επίσης, οι λόγοι των διατάξεων του αρ.4 παρ.4, 6, 7 της α-π μεταφέρθηκαν στον εθνικό μας νόμο ως υποχρεωτικοί.

Αξιοσημείωτη είναι, τέλος, και η διάταξη του αρ.1 παρ.2 εδ.α' του νόμου. Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων λαμβάνεται εν προκειμένω υπό την έννοια της «προσβολής» τους και όχι της «τροποποίησης του σεβασμού» τους όπως

ορίζεται κατ. αρ.1 παρ.3 της α-π, πεδίο διατύπωσής τους ορίζεται πέρα από το αρ.6 ΣΕΕ και το ισχύον εθνικό Σύνταγμα, ενώ ταυτόχρονα προστέθηκε στην εθνική διάταξη και η διατύπωση της 13^{ης} αιτιολογικής σκέψης του προοιμίου της α-π. Μία ακόμη ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων κρίνεται η μεταφορά στον εθνικό νόμο της 13^{ης} αιτιολογικής σκέψης ως υποχρεωτικό λόγο περί της μη έκδοσης του ΕΕΣ προς δίωξη του εκζητουμένου λόγω φύλου, φυλής, θρησκείας, κλπ.

Η διάθεση του Έλληνα νομοθέτη να επεκτείνει το πεδίο των υποχρεωτικών λόγων άρνησης εκτέλεσης εγείρει κατά πολλούς ζητήματα υπονόμησης της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, καθώς ο περιορισμένος αριθμός των λόγων που θέσπισε ο ευρωπαίος νομοθέτης αποσκοπεί στην ενίσχυση της αρχής μέσα από την ταχεία και «αυτόματη» εφαρμογή της. Οι όροι του αρ.4 παρ.6 της α-π «διαμένει», «είναι υπήκοος ή κάτοικος» είναι έννοιες αυτοτελείς και τα κ-μ δεν δικαιούνται να τις διευρύνουν ερμηνευτικά. Παράλληλα, τίθενται και ζητήματα αμοιβαιότητας μεταξύ των κ-μ, δεδομένου ότι εάν ένα κ-μ υιοθετήσει, για παράδειγμα, ως λόγο υποχρεωτικής μη εκτέλεσης την μη παράδοση ημεδαπών, είναι επόμενο να ακολουθήσει την ίδια τακτική και ένα άλλο κ-μ.⁹⁰

Β.3.IV. Τα θεμελιώδη δικαιώματα ως όριο στην εκτέλεση του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Το ΕΕΣ συνιστά μια διακυβερνητική διαδικασία κατανομής. Αυτό σημαίνει ότι τα δύο συνεργαζόμενα κ-μ μπορούν να φέρουν ευθύνη μόνο για το μέρος της διαδικασίας που λαμβάνει χώρα στο έδαφός τους, υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία διασφαλίζει στο σύνολό της την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου. Βέβαια, αυτή η διαδικασία καταμερισμού του μηχανισμού του ΕΕΣ συνεπάγεται ότι το κράτος εκτέλεσης και το κράτος έκδοσης πρέπει να διασφαλίσουν ένα συγκεκριμένο επίπεδο νομοθετικής προστασίας του καθ' ου, όπου θα αποφεύγεται οποιοδήποτε νομοθετικό κενό που την αφορά. Το ΔΕΕ διαβεβαιώνει αυτήν την θέση, υποστηρίζοντας πως τα κ-μ έχουν την υποχρέωση να συνεργάζονται σε περίπτωση απουσίας επαρκούς νομοθετικής προστασίας του εκζητουμένου στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις *Aranjos* και *Căldăraru*.⁹¹

Εντούτοις, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη και το υψηλό επίπεδο αμοιβαίας αναγνώρισης μεταξύ των κ-μ, στο οποίο και βασίζεται ο μηχανισμός του ΕΕΣ. Η αρχή

⁹⁰ Βλ. για ανακύψαντα ζητήματα αμοιβαιότητας σε «The European Arrest Warrant and the Sovereign State: A Marriage of Convenience?, European Law Journal, Vol. 15, No. 1», Fichera, 2009, 87-88

⁹¹ «The Principle of Mutual Recognition Based on Mutual Trust and the Respect for Fundamental Rights: The case of the Framework Decision on the European Arrest Warrant», Evgenia Ralli, European Law Institute, 7-9

ότι το ένα κ-μ εμπιστεύεται το σύστημα απονομής δικαιοσύνης του άλλου κ-μ και η προϋπόθεση της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων αυτόματα γεννά την προσδοκία της νομιμότητας του ΕΕΣ και της ποινικής διαδικασίας. Μολαταύτα, η αμοιβαία εμπιστοσύνη συνιστά μία δυναμική αντίληψη και η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης είναι πλέον σχεδόν αυτοματοποιημένη, ενώ η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μπορεί σε εξαιρετικές περιπτώσεις να τεθεί σε κίνδυνο.

Η μη τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την εφαρμογή του ενωσιακού δικαίου, δυνάμει του αρ.1 παρ.3 της α-π, απλά επιβεβαιώνει ότι η α-π για το ΕΕΣ δεν υποχρεώνει τα κ-μ να εκτελούν το ΕΕΣ όταν η ενέργεια αυτή αντίκειται στις γενικές αρχές του δικαίου της ΕΕ κατ'αρ.6 ΣΕΕ. Η ερμηνεία αυτή, σε συνδυασμό με τις αιτιολογικές σκέψεις 10 και 12 της α-π 2002/584/ΔΕΥ, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι αποκλείεται η εκτέλεση του ΕΕΣ όταν η παράδοση του εκζητουμένου έρχεται σε αντίθεση με τις εγγυήσεις για τα θεμελιώδη δικαιώματα που απορρέουν από την ΕΣΔΑ, τον Χάρτη και τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κ-μ. Συνάγεται δηλαδή, ότι η παραβίαση των θεμελιωδών δικαιωμάτων συνιστά πεδίο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ σε «εξαιρετικές περιπτώσεις» σύμφωνα με τη νομοθετική βάση του αρ.6 ΣΕΕ, παρότι δεν αναφέρεται ρητά ποιες είναι αυτές οι περιπτώσεις αλλά προκύπτουν από τη νομολογία του ΔΕΕ, που επιβεβαίωσε αυτήν την πρακτική το 2015, όπως θα αναλυθεί και εν συνεχεία. Έτσι, η αναγνώριση της παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως πεδίο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ σημαίνει ότι καθιερώνεται στην ΕΕ μία πιο αποτελεσματική προστασία των δικαιωμάτων και ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη χτίζεται στην ουσία μεταξύ των κ-μ και προάγει μια ουσιαστική και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των κ-μ.

Γ. Η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Γ.1. Διακρίσεις των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Όλα τα κ-μ της ΕΕ υπόκεινται σε υποχρεώσεις που απορρέουν από τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Με την θέση σε ισχύ της α-π 2002/584/ΔΕΥ, και συνακόλουθα την ανάδειξη της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων σε συνδυασμό με την υποχρέωσης παράδοσης των εκζητουμένων, αυξήθηκε η ανάγκη διασφάλισης ότι τα ανθρώπινα δικαιώματά τους δεν θα παραβιάζονται επ' ουδενί. Είναι ξεκάθαρο ότι η α-π, κατά το γράμμα της, δεν μεταβάλλει τις υποχρεώσεις των κ-μ για την προάσπιση των δικαιωμάτων του εκζητουμένου. Ωστόσο, η αυτοματοποίηση της ροής των δικαστικών αποφάσεων μεταξύ των κ-μ επιδρά σημαντικά στα θεμελιώδη δικαιώματα, με αποτέλεσμα η δικαστική εξουσία να ανάγεται σε ουσιαστικό παράγοντα διαφύλαξής τους. Στα

πλαίσια της εφαρμογής του αρ.6 ΣΕΕ, σε συνδυασμό με το αρ.52 παρ.3 ΧΘΔΕΕ και το αρ.53 ΕΣΔΑ, θα ήταν εύλογο να εξετάσουμε τις γενικότερες κρίσεις και αρχές του ΕΔΔΑ που βοηθούν στην ερμηνεία και την εφαρμογή των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Κατόπιν τούτων, θα είναι δυνατή η εξέταση ενός ενδεικτικού καταλόγου θεμελιωδών δικαιωμάτων που επηρεάζονται άμεσα από την εκτέλεση του ΕΕΣ.

Καταρχάς, «απόλυτο» δικαίωμα της ΕΣΔΑ⁹² είναι αυτό στο οποίο δεν μπορεί να παρέμβει κανείς υπό καμία συνθήκη.⁹³ Τέτοιου είδους δικαιώματα είναι αυτά των αρ.2 (δικαίωμα στη ζωή), 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων), 4 (απαγόρευση της δουλείας και των καταναγκαστικών έργων) και 7 (μη επιβολή ποινής άνευ νόμου) ΕΣΔΑ.⁹⁴ Τα δύο πρώτα δικαιώματα έχουν κριθεί μάλιστα από το ΕΔΔΑ ότι είναι οι πιο θεμελιώδεις προβλέψεις της ΕΣΔΑ και ο κατοχυρωμένος πυρήνας των αξιών των δημοκρατικών κοινωνιών που απαρτίζουν το Συμβούλιο της Ευρώπης. Σε αντίθεση με τις άλλες προβλέψεις της Σύμβασης, κατοχυρώνονται με απόλυτους όρους, χωρίς ουδεμία εξαίρεση ή επιφύλαξη, ή δυνατότητα παρέκκλισης υπό την διάταξη του αρ.15 ΕΣΔΑ.⁹⁵

Η παρέμβαση στα «διακεκριμένα»⁹⁶ δικαιώματα που κατοχυρώνονται στα αρ.8-11 ΕΣΔΑ⁹⁷ μπορεί να δικαιολογηθεί υπό ορισμένες προϋποθέσεις σύμφωνα με την παρέκκλιση του αρ.15 ΕΣΔΑ. Στο συγκεκριμένο άρθρο αναγράφονται οι συνθήκες «έκτακτης ανάγκης» υπό τις οποίες είναι δυνατή η παρέκκλιση, ήτοι η περίπτωση πολέμου ή άλλου δημόσιου κινδύνου που απειλεί την ζωή του έθνους. Πέραν αυτών βέβαια, το ΕΔΔΑ έχει καθιερώσει έναν αριθμό προϋποθέσεων οι οποίες πρέπει να πληρούνται προκειμένου να διαβεβαιωθεί ότι δεν υφίσταται παραβίαση των δικαιωμάτων με την χρήση του αρ.15.

Τα δικαιώματα που σχετίζονται με την απονομή δικαιοσύνης είναι τα λεγόμενα «περιορισμένα» δικαιώματα και περιλαμβάνουν τα αναγραφόμενα στα αρ.5 (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια), 6 (δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης) ΕΣΔΑ και στα αρ.1, 2, 3 και 4 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να περιοριστούν νομίμως και η παρέμβαση σε αυτά θα πρέπει να υπόκειται πάντα σε έναν έλεγχο αναλογικότητας, που αναπτύχθηκε ως βασική αρχή από τη νομολογία του ΕΔΔΑ. Δηλαδή, μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ

⁹² Για την κατηγοριοποίηση σε «απόλυτα», «διακεκριμένα» και «περιορισμένα» δικαιώματα βλ. περαιτέρω σε «Limitation Clauses», Dawood Ahmad and Elliot Bulner, International IDEA Constitution-Building Primer 11, Second Edition, 2017, 6-9

⁹³ Ως απόλυτα θεωρούνται τα δικαιώματα που παρέχουν στο δικαιούχο άμεση και αποκλειστική εξουσία στο αντικείμενο του δικαιώματος και ισχύουν erga omnes.

⁹⁴ Αντίστοιχα στον ΧΘΔΕΕ είναι τα αρ.2, 4, 5 και 49

⁹⁵ Pretty v. UK, 2346/02, ΕΔΔΑ, 29.04.2002

⁹⁶ Για την κατηγοριοποίηση αυτή βλ. «Limitation clauses», Dawood Ahmed and Elliot Bulner, International IDEA Constitution-Building Primer 11, Second Edition, 2017, 6-9

⁹⁷ Αντίστοιχα στον ΧΘΔΕΕ είναι τα αρ.7, 10, 11 και 12

της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των συμφερόντων της κοινωνίας εν γένει θα μπορεί να επιτευχθεί μόνο εάν οι περιορισμοί των δικαιωμάτων αυτών είναι αυστηρά ανάλογοι προς το νόμιμο σκοπό που υπηρετούν.

Δεδομένης της φύσης του ΕΕΣ, ως βοήθημα στα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού του καθού η δίωξη, συνάγουμε ότι άμεση σχέση με την εκτέλεση του έχουν τα δικαιώματα του πυρήνα της αυτονομίας και της ελευθερίας του ατόμου. Αυτά περιλαμβάνουν το δικαίωμα στη ζωή, την απαγόρευση των βασανιστηρίων, το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια, το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης, το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής και το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής, ή ακόμη και την ελευθερία της σκέψης, συνείδησης και θρησκείας και την απαγόρευση των διακρίσεων. Εν συνεχεία θα ακολουθήσει ερμηνευτική προσέγγιση των δικαιωμάτων που απαντώνται κατά βάση κατά την εφαρμογή του ΕΕΣ, οι τρόποι προάσπισής τους και η αλληλεπίδρασή τους με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στη βάση της οποίας εκτελείται το ένταλμα.

Γ.2. Η «δυσανάλογη χρήση» του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης

Η αποτελεσματικότητα του συστήματος της παράδοσης πολλές φορές υπονομεύεται από την έκδοση ευρωπαϊκών ενταλμάτων για την δίωξη αδικημάτων μικρότερης απαξίας από αυτά για τα οποία αρχικά προβλέφθηκε η α-π 2002/584/ΔΕΥ από τον ευρωπαϊό νομοθέτη. Κατ' αυτόν τον τρόπο, ενεργοποιείται μία πολυδάπανη διαδικασία παράδοσης στο κράτος εκτέλεσης, αλλά και προκαλούνται δυσανάλογες επιπτώσεις στον ανθρώπινο παράγοντα. Δεν δημιουργείται βέβαια κάποιο πρόβλημα υπό την έννοια της «αναγνώρισης» της δικαστικής απόφασης, καθώς δεν αμφισβητείται κατά πόσον η κατηγορία είναι έγκυρη και πρέπει να αναγνωριστεί. Το πρόβλημα προκύπτει κατά τη νομοθετική προσέγγιση της «αμοιβαίας αναγνώρισης», διότι η ανάγκη διασφάλισης μίας αποτελεσματικής διεθνούς συνεργασίας, η οποία εκφράζεται από ένα περιορισμένο πεδίο άρνησης εκτέλεσης των ΕΕΣ, αποτυπώνεται εν τέλει στην αδυναμία των δικαστικών αρχών να αρνούνται την εκτέλεση ενταλμάτων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν «δυσανάλογες συνέπειες».

Όταν γίνεται λόγος για «δυσανάλογη χρήση» του ΕΕΣ, αυτή αφορά κατά βάση σε δύο κατηγορίες : είτε εντοπίζεται όταν η έκδοση του εντάλματος είναι μεν καθόλα νόμιμη, αλλά η εκτέλεσή του θεωρείται πολύ αυστηρή και δεν αρμόζει στην κατάσταση του ενδιαφερομένου διότι εκζητείται για έγκλημα ήσσονος σημασίας, είτε όταν η έκδοσή του γίνεται στα πλαίσια της ποινικής δίωξης του καθού η ποινική δίκη με σκοπό την ανάκρισή του και τελικά η ποινική διαδικασία καταλήγει

υπερβολικά χρονοβόρα.⁹⁸ Στην πρώτη περίπτωση εγείρονται ζητήματα ανθρωπιστικού χαρακτήρα, που αφορούν κυρίως σε παραβίαση του αρ.8 ΕΣΔΑ και αντίστοιχα του αρ.7 ΧΘΔΕΕ, περί του σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, παρότι η α-π για το ΕΕΣ διακηρύττει στο προοίμιό της τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων⁹⁹. Μολαταύτα, βάσει της πρακτικής, δεν αρκεί απλά η απόδειξη παραβίασής του εν λόγω δικαιώματος, αλλά κρίνεται πάντα σε συνδυασμό με την απόδειξη της ασημαντότητας του τελεσθέντος εγκλήματος. Η δεύτερη περίπτωση εγείρει επίσης ζήτημα παραβίασης θεμελιώδους δικαιώματος, και συγκεκριμένα του δικαιώματος στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια κατ'αρ.5 ΕΣΔΑ και αρ.6 ΧΘΔΕΕ, καθώς η καθυστέρηση της ολοκλήρωσης της ποινικής διαδικασίας οδηγεί στην αύξηση του χρόνου της προσωρινής κράτησης του εκζητούμενου, καθ' υπέρβαση των χρονικών περιορισμών που τίθενται από την α-π 2002/584/ΔΕΥ στα αρ.17 και 23.

Προτού γίνει εκτενέστερη ανάλυση των ανωτέρω, ορθό είναι να επισημάνουμε ότι οι δικαστικές αρχές σε αρκετά κ-μ της ΕΕ, όπως στην Πολωνία και στην Γερμανία¹⁰⁰, διατάσσουν την έκδοση μεγάλου όγκου ΕΕΣ για αδικήματα ήσσονος σημασίας, τα οποία ωστόσο εμπίπτουν στις προϋποθέσεις που ορίζει ο ευρωπαίος νομοθέτης στην α-π 2002/584/ΔΕΥ. Εν προκειμένω, κριτήριο για τον προσδιορισμό των ήσσονος σημασίας αδικημάτων δεν θεωρείται ο νομικός τους χαρακτηρισμός, αλλά η ειδική τους υπόσταση από όπου και πηγάζει η ιδιαίτερη απαξία της πράξης. Συνεπώς, επαφίεται αποκλειστικά στην κρίση του αρμόδιου δικαστή του εκζητούντος κράτους εάν θα αποφασίσει εν τέλει την έκδοση ΕΕΣ για την ποινική δίωξη ή την εκτέλεση ποινής ενός εγκλήματος. Προς υποβοήθηση αυτού του δύσκολου έργου των εθνικών δικαστηρίων, η ΕΕ έχει εισάγει ένα σύστημα ανταλλαγής πληροφοριών ποινικών αδικημάτων μεταξύ των κ-μ της (ECRIS)¹⁰¹, καθώς και ένα σύστημα κατηγοριοποίησης των αξιόποινων πράξεων εντός της Ένωσης, λαμβανομένων υπόψη διαφορετικών δεδομένων και μεταβλητών για την ορθότερη απόδοση της ειδικής υπόστασής τους και του εγκληματικού τους περιεχομένου (EULOCs).¹⁰²

⁹⁸ Αναλυτικότερα σε «The Principle of Proportionality and the European Arrest Warrant», Hagggenmüller S., 2013, Oñati Socio-legal Series [online], 3 (1), 95-106, στην ιστοσελίδα oro.iisj.net

⁹⁹ Αιτιολογική σκέψη υπ' αριθμ.12 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

¹⁰⁰ Το 2010 η Πολωνία εξέδωσε 3.753 ΕΕΣ και η Γερμανία 2.096, συγκριτικά με το Η.Β. που εξέδωσε μόλις 257 ΕΕΣ.

¹⁰¹ European Criminal Records Information System, αναλυτικότερα στην ιστοσελίδα ec.europa.eu

¹⁰² European Union Level Offence Classification System, αναλυτικότερα σε «Study on the development of an EU level offence classification system and an assessment of its feasibility to supporting the implementation of the Action Plan to develop an EU strategy to measure crime and criminal justice The Crime Statistics Project», Final Report, UNISYS, IRCP, with the financial support of the European Commission's ISEC programme (DG JLS), στην ιστοσελίδα ec.europa.eu, καθώς και σε «EULOCs: A bench-mark for enhanced internal coherence of the EU's criminal policy», Gert Vermeulen, W. De Bondt, Maklu, Portland, 2009, 25-38

Οι δικαστικές αρχές των εκζητούμενων κρατών από την πλευρά τους, στην προσπάθειά τους να μην παραβαίνουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις και προς υπηρέτηση του γενικότερου πνεύματος της διεθνούς συνεργασίας, δεν παρεμβαίνουν στην εκτέλεση των ΕΕΣ, παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, υπό την αιτιολογία ότι είναι αρμοδιότητα του κράτους έκδοσης να αποφασίσει εάν ένα αδίκημα χρήζει ποινικής δίωξης.¹⁰³ Χαρακτηριστικά θα μπορούσε να αναφερθεί η περίπτωση του Ηνωμένου Βασιλείου, όπου οι αρχές ξεκίνησαν να περατώνουν τις πιο «δυσανάλογες» υποθέσεις, στις οποίες η παράδοση του εκζητουμένου για παράδειγμα, θα στερούσε από μικρά παιδιά τον μοναδικό τους γονέα, για αδικήματα ήσσονος σημασίας που διεπράχθησαν πολύ καιρό πριν. Η κατηγορία αυτή όπου εντοπίζεται δυσαναλογία κατά την εκτέλεση του ΕΕΣ για τα εγκλήματα ήσσονος σημασίας διακρίνεται με την σειρά της σε δύο υποκατηγορίες, αυτές της αναδρομικής και την ενδεχόμενης αναλογικότητας.¹⁰⁴

Γ.2.1. Η αναδρομική αναλογικότητα

Στις περιπτώσεις «αναδρομικής αναλογικότητας», το κράτος εκτέλεσης θεωρεί ότι η ποινή που επιβλήθηκε από το κράτος έκδοσης είναι δυσανάλογη σε σχέση με την αξιόποινη πράξη. Οι διαφορετικές απόψεις βέβαια, σχετικά με τον αρμόζοντα κολασμό μίας πράξης αποτελούν έκφραση του διαφορετικού ποινικού νομοθετικού πλαισίου του κάθε κ-μ της Ένωσης, που συνιστά μέρος του πυρήνα της εθνικής του κυριαρχίας. Άρα, η έντονη αυτή διαφοροποίηση μεταξύ των 28 δικαιοκρατικών συστημάτων εντός της ΕΕ δεν μπορεί να αποτελέσει λόγο άρνησης εκτέλεσης ενός ΕΕΣ και επαφίεται εν τέλει στην διακριτική ευχέρεια του εκζητουμένου να προσφύγει κατά της απόφασης επιβολής της ποινής στην δικαστική αρχή του κράτους έκδοσής της.¹⁰⁵

Η κάμψη της αρχής του διττού αξιοποίνου για τον κατάλογο των 32 εγκλημάτων του αρ.2 παρ.2 της α-π 2002/584/ΔΕΥ εμπίπτει επίσης σε αυτήν την κατηγορία. Υπάρχει πράγματι πιθανότητα το κράτος εκτέλεσης να μην αναγνωρίζει ότι χρήζει ποινικής δίωξης η πράξη για την οποία διατάχθηκε το ΕΕΣ, ενώ το κράτος έκδοσης από την

¹⁰³ «Issues arising from mutual recognition of judicial decisions in Europe», Alex Tinsley, Fair Trials International, 2013, στην ιστοσελίδα www.era-comm.eu

¹⁰⁴ Haggenmüller S., 2013, ό.π., 100-102

¹⁰⁵ Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η υπόθεση «Sandru v Government of Romania», κατά την οποία ζητήθηκε από τις βρετανικές αρχές, μέσω έκδοσης ΕΕΣ, η παράδοση Ρουμάνου υπηκόου για την έκτιση ποινής τριετούς φυλάκισης στην Ρουμανία, υπό τις κατηγορίες της κλοπής και της θανάτωσης δέκα ορνιθών. Το Ανώτατο Δικαστήριο του Η.Β. απεφάνθη ότι, παρόλο που το αδίκημα αυτό λόγω της αντικειμενικής και υποκειμενικής του υπόστασης δεν επισύρει ποινή ίδιας βαρύτητας κατά το αγγλικό δίκαιο σε σύγκριση με το ρουμανικό, βασικό κριτήριο για το ύψος της επιβαλλόμενης ποινής θεωρείται η λειτουργία του εκάστοτε πολιτισμικού και δικαιοπολιτικού συστήματος και απομένει στον ενδιαφερόμενο να προσφύγει κατά της απόφασης αυτής στην Ρουμανία. «Sandru v Government of Romania» (2009), EWHC 2879 (Admin), para. 15

πλευρά του να προβλέπει τον κολασμό της πράξης με τριετή στερητική της ελευθερίας ποινή ή μέτρο ασφαλείας. Τίθεται δηλαδή, ζήτημα αναλογικότητας ως προς την ανάγκη έκδοσης ευρωπαϊκού εντάλματος, ενώ ταυτόχρονα ακυρώνεται η αρχή της *ultima ratio* στο μέτρο που το εκζητούμενο κράτος παρότι κρίνει δυσανάλογη την ποινική δίωξη συγκεκριμένης πράξης υποχρεώνεται να παραδώσει τον καθού.

Το ανωτέρω ζήτημα αποτελεί, όπως αναλύθηκε και στην οικεία ενότητα, μέρος της έκφρασης της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Η βάση της όμως στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κ-μ δεν αρκεί. Σύμφωνα με αυτήν, τα κράτη της Ένωσης θα πρέπει να αποβάλλουν ένα κομμάτι της έκφρασης της εθνικής τους κυριαρχίας και να μην υπεισέλθουν στην αξιολόγηση της επιβαλλόμενης ποινής από άλλο κ-μ για ένα έγκλημα και κατά κατ' επέκταση εάν αρμόζει να εκδοθεί ΕΕΣ για την δίωξη ή την εκτέλεση της ποινής του. Το 2010 εκφράστηκε από το Ανώτερο Δικαστήριο της Στουτγάρδης στην Γερμανία η άποψη ότι το αρ.49 παρ.3 ΧΘΔΕΕ μπορεί να αποτελέσει περιορισμό της αρχής, διότι όπως ορίζει «η αυστηρότητα της ποινής δεν πρέπει να είναι δυσανάλογη προς το αδίκημα».¹⁰⁶ Ωστόσο, το σημείο αναφοράς της εν λόγω διάταξης εντοπίζεται στο πλαίσιο της Ένωσης και όχι σε εθνικό επίπεδο.¹⁰⁷ Αυτό σημαίνει ότι ο έλεγχος τυχόν παραβίασής της μπορεί να υλοποιηθεί μόνο από το ίδιο εθνικό δικαστικό σύστημα και περαιτέρω από το ΔΕΕ ή και το ΕΔΔΑ και όχι από δικαστική αρχή άλλου κράτους. Απομένει λοιπόν, να εδραιωθεί το σύστημα EULOCs, όπου έχουν πρόσβαση οι εθνικές δικαστικές αρχές για αξιόπιστη πληροφόρηση περί του προσδιορισμού του εγκληματικού περιεχομένου των αδικημάτων και της κατ' αναλογία αυτού (του περιεχομένου) ποινής που επισύρουν, ώστε να επιτευχθεί, αν όχι ένα πρώτο βήμα εναρμόνισης των ποινικών νομοθετικών συστημάτων, μία συνέχεια και ομαλή συνεργασία μεταξύ των εθνικών δικαστικών αρχών των κ-μ της ΕΕ.

Γ.2.II. Η ενδεχόμενη αναλογικότητα

Οι υποθέσεις όπου εξετάζεται το κριτήριο της «ενδεχόμενης αναλογικότητας», αφορούν σε περιπτώσεις κατά τις οποίες η έκδοση ΕΕΣ προκαλεί κόστος «δυσανάλογο» προς το τελεσθέν αδίκημα τόσο σε ανθρωπιστικό όσο και σε οικονομικό επίπεδο.¹⁰⁸ Γεννάται έτσι, το εξής βασικό ερώτημα : Μπορούν τα

¹⁰⁶ Το γερμανικό δικαστήριο κλήθηκε να αποφασίσει για την παράδοση προσώπου για το οποίο εκδόθηκε ΕΕΣ από τις ισπανικές αρχές για διακίνηση μικροποσότητας ναρκωτικών και εισήγαγε τον όρο της αναλογικότητας ως προαπαιτούμενο για την εκτέλεση του αιτήματος της παράδοσης. Αναλυτικότερα σε «Proportionality and the European Arrest Warrant», Vogel, Spencer, 2010, 474-482

¹⁰⁷ Haggenmüller S., 2013, ό.π., 101

¹⁰⁸ Μία τέτοιου είδους υπόθεση ήταν και της Νατάλια Γκορκτσόβσκα, ή οποία είχε συλληφθεί στην Πολωνία για κατοχή μικροποσότητας ναρκωτικών ουσιών, μετοίκησε στο Η.Β. προτού λήξει η περίοδος αναστολής της ποινής της, και κατόπιν εκδόθηκε από τις πολωνικές αρχές ΕΕΣ για την

θεμελιώδη δικαιώματα να αποτελέσουν όριο στην εκτέλεση του ΕΕΣ; Η εξέταση του ζητήματος θα πραγματοποιηθεί αναλυτικά στο οικείο κεφάλαιο εν συνεχεία. Σε πρώτο επίπεδο, προκειμένου να εξακριβωθεί η δυσανάλογη χρήση του ΕΕΣ σε αυτές τις περιπτώσεις, πρέπει πρώτα να αποσαφηνίσουμε γιατί εκδίδεται εξαρχής.

Ένας παράγοντας είναι το κατώφλι που ορίζεται από το αρ.2 παρ.1 της α-π, δυνάμει του οποίου μπορεί να εκδίδεται ΕΕΣ για δίωξη πράξεων με επαπειλούμενη ποινή φυλάκισης τουλάχιστον 12 μηνών ή εάν έχει επιβληθεί ήδη ποινή, η διάρκειά της να ξεπερνά τους 4 μήνες. Είναι γεγονός πως το κριτήριο αυτό πληρούν εγκλήματα και μείζονος και ήσσονος σημασίας κατά την εξέταση της ειδικής τους υπόστασης, υπό την έννοια ότι μείζονος σημασίας έγκλημα θεωρείται για παράδειγμα η κλοπή ενός αρχαίου κειμηλίου από ένα μουσείο, σε αντίθεση με την κλοπή ενός περιοδικού από ένα περίπτερο που κρίνεται ως ήσσονος σημασίας. Επομένως, ένα ΕΕΣ μπορεί να εκδοθεί για το ίδιο έγκλημα ανεξαρτήτως της απαξίας της πράξης βάσει της ειδικής της υπόστασης.

Συμπληρωματικός παράγοντας μπορεί να θεωρηθεί η διαφορετική εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας μέσα σε κάθε κ-μ. Ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη για παράδειγμα, όπως η Πολωνία όπου έχουν εκδοθεί τα περισσότερα ΕΕΣ τα τελευταία χρόνια, υποστηρίζουν ότι υποχρεώνονται να διώκουν όλα τα εγκλήματα εξαιτίας της εφαρμογής της αρχής της νομιμότητας και συνεπώς αδυνατούν να εξαρτούν τις ποινικές διώξεις από οποιοδήποτε έλεγχο αναλογικότητας. Εξάλλου, δεν ορίζεται σε κανένα σημείο της α-π η ανάγκη διεξαγωγής ελέγχου της αναλογικότητας από το κράτος έκδοσης αλλά ούτε και περιλαμβάνεται οποιοσδήποτε λόγος άρνησης εκτέλεσης που εξαρτάται από την σοβαρότητα του αδικήματος. Παράλληλα, δεν είναι δυνατή ούτε η επίκληση του αρ.49 παρ.3 ΧΘΔΕΕ σε περίπτωση εξέτασης της ενδεχόμενης αναλογικότητας, καθότι εφαρμόζεται αποκλειστικά για την εξέταση παραβίασης της αναλογικότητας μεταξύ εγκλήματος και επιβαλλόμενης ποινής. Η παράδοση του εκζητουμένου όμως, δεν συνιστά κάποιο είδος ποινής, αλλά απλά ένα βοήθημα για την επιβολή μέτρων δικονομικού καταναγκασμού.¹⁰⁹

έκτιση αυτής. Όταν συνελήφθη από τις αρχές του Η.Β. είχε ήδη ένα τέκνο ενός έτους ως γονέας μονογονεϊκής οικογένειας. Έπειτα από προσφυγή της στο ΕΔΔΑ, υπό την αιτιολογία ότι την επιμέλεια του τέκνου της θα αναλάμβαναν οι τοπικές αρχές σε περίπτωση εκτέλεσης του ΕΕΣ, της εξασφαλίστηκε προσωρινή διαμονή στην χώρα, δυνάμει του αρ. 8 της ΕΣΔΑ περί προστασίας της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής του ατόμου.

¹⁰⁹ Τα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού διακρίνονται σε δύο γενικότερες κατηγορίες: α) Στα «στρεφόμενα κατά της προσωπικής ελευθερίας μέτρα», όπως λ.χ. η σύλληψη, η προσωρινή κράτηση, ο εγκλεισμός σε ψυχιατρείο, οι περιοριστικοί όροι και η βίαιη προσαγωγή. β) Στα «διερευνητικά μέτρα», όπως λ.χ. η κατ' οίκον έρευνα, η σωματική έρευνα, η κατάσχεση, η παρακολούθηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων, η αυτοψία, η εξέταση γενετικού υλικού και οι λοιπές μορφές πραγματογνωμοσύνης. Η διαφορά μεταξύ των δύο κατηγοριών είναι : Τα μεν πρώτα μέτρα δικονομικού καταναγκασμού σκοπεύουν στην εξασφάλιση της παρουσίας του κατηγορουμένου κατά την εκδίκαση της υπόθεσης ή έστω εξαιρετικά στην αποτροπή του κινδύνου διάπραξης νέων εγκλημάτων και μόνο δευτερευόντως στη συλλογή αποδεικτικού υλικού. Αντιθέτως, η δεύτερη

Πέραν των προαναφερθέντων, μία δικαστική αρχή μπορεί να επικαλεστεί ότι δεν υπάρχουν επαρκή εναλλακτικά μέτρα για την αποφυγή τυχόν δυσανάλογης χρήσης του ΕΕΣ, κατά την εξέταση της ενδεχόμενης αναλογικότητας. Υποστηρίχθηκε ότι μόνη εναλλακτική της έκδοσης ΕΕΣ θα ήταν η μη επιβολή ποινής για το έγκλημα εξαρχής,¹¹⁰ μία θέση που φαίνεται να υποστηρίζουν με την πρακτική τους οι χώρες που επικαλούνται την αρχή της νομιμότητας ως λόγο μη εφαρμογής ελέγχου της αναλογικότητας. Διότι, εφόσον η αρχή της νομιμότητας οδηγεί αυτόματα στην έκδοση ΕΕΣ, απομένει μόνο να υποθέσουμε ότι το ΕΕΣ είναι και το μόνο μέσο ποινικής δίωξης.

Γ.3. Η αποτύπωση των δικαιωμάτων του εκζητουμένου στο Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης

Η εμπειρία απέδειξε επανειλημμένα ότι η εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας είναι στην ουσία ένα είδος εγγύησης για την εύρυθμη λειτουργία των μέσων εξυπηρέτησης της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στα πλαίσια του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών του εκζητουμένου. Η δικαστική προσέγγιση που προεκτέθηκε οφείλεται στις νομοθετικές δεσμεύσεις στις οποίες υπόκεινται οι αρμόδιες αρχές και για τον λόγο αυτό η νομοθετική και νομολογιακή προσέγγιση αναφορικά με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την εκτέλεση του ΕΕΣ είναι αυτή που θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο κριτικής.

Γ.3.1. Τα δικονομικά δικαιώματα

Η αναφορά των θεμελιωδών δικαιωμάτων στις διατάξεις της α-π για το ΕΕΣ θεωρείται αρκετά αμυδρή, ζήτημα που προεκτέθηκε και στο κεφάλαιο αναφορικά με τους λόγους άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος. Παρόλο που αυτή είναι κατά γενική ομολογία η θέση της θεωρίας, υποστηρίζεται από ένα μικρό ποσοστό ότι η α-π 2002/584/ΔΕΥ συνδράμει στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων, διότι στην ουσία γράφτηκε σε συμβατότητα με τις υποχρεώσεις που απορρέουν από αυτά και περιλαμβάνει συγκεκριμένες προβλέψεις που τα επιβεβαιώνουν.¹¹¹ Αυτές οι προβλέψεις επικεντρώνονται στις υποχρεώσεις των κ-μ να σέβονται τα δικονομικά δικαιώματα του εκζητουμένου και πιο συγκεκριμένα το δικαίωμα στην

κατηγορία μέτρων δικονομικού καταναγκασμού, αποσκοπεί πρωτίστως στη συλλογή και εξασφάλιση του αποδεικτικού υλικού, επί τη βάση του οποίου θα επιβεβαιωθούν ή θα διαψευστούν οι αρχικές υπόνοιες ενοχής του κατηγορουμένου. Βλ. «Ποινική Δικονομία, Βασικές Έννοιες και Θεσμοί της Ποινικής Δίκης τόμος β΄», Δαλακούρας Ι. Θ., 2003, 158

¹¹⁰ Vogel, Spencer, 2010, ό.π., 582

¹¹¹ Βλ. «The European Arrest Warrant: a growing success story», Pérignon and Daucé, ERA Forum, 2007, 212-213, στην ιστοσελίδα www.researchgate.net

ενημέρωση για την ύπαρξη και το περιεχόμενο του ΕΕΣ¹¹², το δικαίωμα σε νομικό παραστάτη και διερμηνέα¹¹³, το δικαίωμα σε πλήρη ενημέρωση για τις συνέπειες λόγω της παραίτησής του από τον κανόνα της ειδικότητας του αρ.27 παρ.2 εφόσον συγκατατίθεται στην παράδοσή του¹¹⁴, καθώς και το δικαίωμα σε αφαίρεση της περιόδου κρατήσεως στο κ-μ εκτέλεσης από τη συνολική διάρκεια στέρησης της ελευθερίας του στο κ-μ έκδοσης.¹¹⁵

Η πρόοδος που σημειώθηκε στον τομέα της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας στις ποινικές υποθέσεις με την χρήση του μηχανισμού του ΕΕΣ, κατέστησε αναγκαία την παράλληλη ανάπτυξη ισοδύναμων κανόνων για τα δικονομικά δικαιώματα του καθ' ου, πέραν των αναγραφόμενων στην α-π 2002/584/ΔΕΥ. Για τον λόγο αυτό, το Συμβούλιο εξέδωσε με ψήφισμά του το 2009 τον «Οδικό Χάρτη για την ενίσχυση των δικονομικών δικαιωμάτων των υπόπτων ή κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες», όπου αναγράφεται μία ενδεικτική σειρά δικονομικών δικαιωμάτων που χρήζουν προστασίας και προτεινόμενες ενέργειες προς επίτευξη του σκοπού αυτού.¹¹⁶ Τα εν λόγω δικαιώματα αφορούν στην μετάφραση και διερμηνεία, την ενημέρωση για τα δικαιώματα και τις κατηγορίες, τις νομικές συμβουλές και το ευεργέτημα πενίας, την επικοινωνία με συγγενείς, εργοδότες και προξενικές αρχές, τις ειδικές διασφαλίσεις για ευάλωτους υπόπτους ή κατηγορουμένους και την Πράσινη Βίβλο για την προσωρινή κράτηση.

Στα πλαίσια της υλοποίησης των προτεινόμενων μέτρων του Οδικού Χάρτη του Συμβουλίου, ο ευρωπαϊός νομοθέτης, θέλοντας να διασφαλίσει ότι οι διαδικαστικοί κανόνες θα προσφέρουν σε γενικές γραμμές ίδιες εγγυήσεις αλλά και ότι οι ευρωπαίοι πολίτες θα τυγχάνουν ίσης μεταχείρισης ανεξαρτήτως του δικαστικού συστήματος που εξετάζει την υπόθεσή τους, έθεσε σε ισχύ τις ακόλουθες οδηγίες: α) την οδηγία 2010/64/ΕΕ για το δικαίωμα σε διερμηνεία και μετάφραση, β) την οδηγία 20152/13/ΕΕ για το δικαίωμα ενημέρωσης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών, γ) την οδηγία 2013/48/ΕΕ για το δικαίωμα πρόσβασης σε δικηγόρο και ενημέρωσης τρίτου προσώπου, και δ) την οδηγία 2016/343/ΕΕ για την ενίσχυση ορισμένων πτυχών του τεκμηρίου αθωότητας και του δικαιώματος παράστασης του κατηγορουμένου στη δίκη του στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας. Οι κανόνες αυτοί κρίνονται όχι τόσο ως μία προσπάθεια εναρμόνισης του επιπέδου προστασίας σε εθνικό επίπεδο, αλλά ως κοινοί ελάχιστοι κανόνες ώστε να εξασφαλισθεί το δικαίωμα του καθ' ου σε δίκαιη δίκη .

¹¹² Αρ.11 παρ.1 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

¹¹³ Αρ.11 παρ.2 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

¹¹⁴ Αρ.13 παρ.2 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

¹¹⁵ Αρ.26 της α-π 2002/584/ΔΕΥ

¹¹⁶ 2009/C 295/01 στην ιστοσελίδα eur-lex.europa.eu

Γ.3.II. Τα θεμελιώδη δικαιώματα

Οι ανωτέρω αναφορές σε συγκεκριμένα δικαιώματα του εκζητούμενου προσώπου δεν καλύπτουν την απουσία ενός ξεκάθਾਰου πεδίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπου θα τίθενται οι ουσιαστικές προϋποθέσεις σεβασμού που θα πρέπει να ακολουθούν οι αρχές των κ-μ. Το πεδίο αυτό δεν καλύπτεται ούτε από τους υποχρεωτικούς λόγους μη εκτέλεσης του εντάλματος, ώστε απομένει πλέον στο ΕΔΔΑ να εξασφαλίσει ότι τηρείται το απαιτούμενο επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων και στο ΔΕΕ να επιλύσει ζητήματα ερμηνείας στα πλαίσια της προστασίας αυτής.

Ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων αναγράφεται αρχικά στις αιτιολογικές σκέψεις 12 και 13 του προοιμίου της α-π. Συγκεκριμένα, η σκέψη 12 κάνει λόγο για τα δικαιώματα και τις γενικές αρχές που αναγνωρίζονται στο αρ.6 ΣΕΕ και συνακόλουθα στον ΧΘΔΕΕ και στην ΕΔΔΑ. Η σκέψη 13 θέτει εγγυήσεις για την παράδοση προσώπου σε «κράτος όπου διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη και εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση». Το κύριο πρόβλημα σε αυτές τις περιπτώσεις έγκειται στο γεγονός ότι η νομικά δεσμευτική ισχύς των προοιμίων στην ενωσιακή νομοθεσία δεν έχει διασαφηνιστεί μέχρι στιγμής.¹¹⁷ Τα προοίμια αποτελούν διαβεβαιώσεις υπό την παγκόσμια θεώρηση των πραγμάτων. Εν προκειμένω, διαβεβαιώνεται ότι τα θεμελιώδη δικαιώματα προστατεύονται. Ωστόσο, ουδεμία αναφορά γίνεται σε οποιοδήποτε μηχανισμό εποπτείας και επιβολής του σεβασμού τους, αλλά ούτε και σε κάποια καθοδήγηση ως προς το ποια δικαιώματα θα έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη.

Στο κείμενο των διατάξεων της α-π, γίνεται μόνο λόγος περί «μη τροποποίησης της υποχρέωσης σεβασμού» των θεμελιωδών δικαιωμάτων, βάσει του αρ.1 παρ.3. Υπό την διατύπωσή της εν λόγω διάταξης, διαπιστώνουμε πως της υπολείπεται η απαιτούμενη ισχύς για να αποτελέσει πεδίο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ. Πράγματι, δεν εγγυάται την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αυτή καθεαυτή, αλλά απλά εμποδίζει την τροποποίηση των υπαρχουσών υποχρεώσεων που απορρέουν από αυτά κατά την εφαρμογή της α-π, ενώ παράλληλα δεν εισάγει κάποιο λόγο άρνησης της παράδοσης του εκζητουμένου σε περίπτωση παραβίασής της.

Δεδομένης αυτής της ασάφειας του ευρωπαϊκού κειμένου, πολλά κ-μ (ένα εξ' αυτών και η Ελλάδα) επέλεξαν, κατά την μεταφορά του στο εθνικό τους δίκαιο, να προβάλουν τα θεμελιώδη δικαιώματα ως ένα αυτοτελές πεδίο άρνησης παράδοσης του ατόμου. Αυτή, όμως, η ανομοιόμορφη μεταφορά οδηγεί με τη σειρά της σε διακρίσεις μεταξύ των εθνικών δικαστικών αρχών και κυρίως μεταξύ των

¹¹⁷ Αναλυτικότερα σε «The Law of Recitals in European Community Legislation, ILSA J Int'l L», T Klimas and J Vaiciukaite, 2008, Vol 15:1, στην ιστοσελίδα nsuworks.nova.edu

εκζητουμένων, όταν οι πρώτες καλούνται να εξετάσουν την παράδοση των δευτέρων σε αναλογία με την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους κατά το εθνικό τους δίκαιο. Τα κ-μ που θέσπισαν τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων ως υποχρεωτικό λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ αντιμετώπισαν την έντονη επίκριση του Συμβουλίου και της Επιτροπής, που δήλωσαν πως, ενώ αναγνωρίζουν την υποχρέωση των κ-μ να τα προστατεύουν, με τις πρακτικές αυτές κινδυνεύουν να υπερβούν το πεδίο εφαρμογής που τίθεται από την α-π. Σκοπός του ενωσιακού νομοθέτη ήταν το βάρος της δικαστικής εξέτασης περί της εκτέλεσης του ΕΕΣ να φέρει το κράτος εκτέλεσης, ώστε η λοιπή διαδικασία να κινείται ταχέως στα πλαίσια της αμοιβαίας αναγνώρισης των δικαστικών αποφάσεων.¹¹⁸ Εάν τα κ-μ δημιουργήσουν ένα ευρύ πεδίο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ υπό την αιτιολόγηση της παραβίασης των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τότε θα ακολουθήσουν ζητήματα αμοιβαιότητας, δυσπιστία και εν τέλει διακινδύνευση της ίδιας της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Εξάλλου, εάν τα κ-μ επιθυμούσαν να μεταφέρουν τις αιτιολογικές σκέψεις της α-π στο κυρίως κείμενο του νόμου ενσωμάτωσής τους, θα μπορούσαν να διαπραγματευτούν αυτές τις προτάσεις τους στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας πριν την ψήφιση της α-π.

Οι ανωτέρω ανησυχίες βέβαια, δεν μπορούν να παραγκωνίσουν την υπάρχουσα ανάγκη προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αυτή η ανάγκη αποτυπώνεται και στην ίδια την α-π κατά την ερμηνευτική προσέγγιση του αρ.1 παρ.3 και της 12^{ης} και 13^{ης} αιτιολογικής της σκέψης, όπως υποστηρίζουν και τα κ-μ που έκριναν ότι κατ' αυτόν τον τρόπο προκύπτει η υποχρέωση του εθνικού δικαστή να αρνηθεί την παράδοση του εκζητουμένου σε περίπτωση που αποδεικνύεται ότι θα ακολουθήσει σοβαρή παραβίαση των δικαιωμάτων του. Καθώς λοιπόν, βάσει του ενωσιακού κεκτημένου η υποχρέωση αυτή θεωρείται δεδομένη, αυτά τα κ-μ θεώρησαν πως δεν θα έπρεπε να υπάρχει οποιοδήποτε κενό στον εθνικό τους νόμο, διότι θα ήταν «αφελές» να υποθέσουμε πως μία υπονοούμενη προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα ήταν αρκετή.¹¹⁹

Στην απόφαση *Advocaten voor de Werald* του ΔΕΕ, ο γενικός εισαγγελέας Luiz-Zarabo Colomer αναφέρει ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 7,12,13,14 και το αρ.1 παρ.3 αποδεικνύουν σαφώς ότι η α-π 2002/584/ΔΕΥ υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο «στηριζόμενη από τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας και με γνώμονα τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων και του αρ.6 ΣΕΕ, σε τέτοιο βαθμό ώστε να απορρίπτεται οποιαδήποτε αίτηση παραδόσεως προσώπου, εφόσον από αντικειμενικά στοιχεία συνάγεται ότι το ένταλμα συλλήψεως εκδόθηκε προς

¹¹⁸ Αναλυτικότερα σε «Political orientation debate on issues arising from the Commissions report of 23 February 2005, based on its evaluation of the European Arrest Warrant ("EAW") and the surrender procedures between Member States and subsequent Member State responses», COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION, 2005, 8842/1/05 REV 1, στην ιστοσελίδα www.statewatch.org

¹¹⁹ Βλ. «The European Arrest Warrant and its Human Rights Implications», N.Vennemann, 63 ZaöRV, 2003, 103-121, στην ιστοσελίδα books.google.gr

τον σκοπό διώξεως ή τιμωρίας προσώπου» λόγω των διακρίσεων που αποτυπώνονται στην 12^η σκέψη ή «εφόσον διατρέχει σοβαρό κίνδυνο να του επιβληθεί η ποινή του θανάτου ή να υποβληθεί σε βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση».¹²⁰ Ωστόσο, μπορούμε να θεωρήσουμε ότι εάν μία δικαστική αρχή αρνηθεί την παράδοση σε περίπτωση τέτοιου είδους παραβίασης, δημιουργείται στην ουσία ένα πεδίο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, ερμηνεία που αντίκειται στην θέση του ενωσιακών οργάνων που κατέκριναν τα κ-μ που θέσπισαν λόγους μη εκτέλεσης αυτής της φύσεως. Ο γενικός εισαγγελέας υποστηρίζει επίσης, ότι η α-π δεν αφορά μόνο τις διμερείς σχέσεις μεταξύ των κ-μ, αλλά περιλαμβάνει και μία τρίτη διάσταση, αυτή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Για τον λόγο αυτό, ακόμη κι αν δεν περιλαμβανόταν στο κείμενο της α-π η διάταξη του αρ.1 παρ.3, θα θεωρούνταν αυτονόητη, εφόσον μία από τις γενικές αρχές της ΕΕ είναι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων και ελευθεριών. Το ΔΕΕ ακολούθησε την ίδια γραμμή στο διατακτικό του, υποστηρίζοντας ότι τα κ-μ πρέπει να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα όπως προβάλλονται μέσω του αρ.6 ΣΕΕ, χωρίς ιδιαίτερη ανάλυση της θέσης του. Αλλά και σε μεταγενέστερες αποφάσεις του κατόπιν προδικαστικών ερωτημάτων, όπως για παράδειγμα στην υπόθεση Radu, το ΔΕΕ δίστασε να κινηθεί σε ένα ξεκάθαρο πλαίσιο προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹²¹

Ενώ το ΔΕΕ συνέχισε να μην διασαφηνίζει την θέση του, ένας γενικός εισαγγελέας, ο P.Mengozzi, στην υπόθεση Lopes da Silva Jorge, τόνισε πως το αρ.1 παρ.3 μας υπενθυμίζει ότι η προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων «πρέπει να αποτελεί το κύριο μέλημα του εθνικού νομοθέτη κατά τη μεταφορά στην εσωτερική νομοθεσία των πράξεων της Ένωσης, των εθνικών δικαστικών αρχών, όταν κάνουν χρήση των προνομίων που τους παρέχει το δίκαιο της Ένωσης, αλλά και του Δικαστηρίου, όταν καλείται να ερμηνεύσει διατάξεις της α-π 2002/584/ΔΕΥ».¹²² Το ΔΕΕ από την πλευρά του αποδέχεται καταρχήν τον γενικό κανόνα υποχρέωσης εκτέλεσης κάθε ΕΕΣ, χωρίς όμως να κάνει κάποια αναφορά για την ανάγκη προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, παρά μόνο επιβεβαιώνει την ανάγκη διασφάλισης της αποτελεσματικότητας και επίτευξης του σκοπού της α-π 2002/584/ΔΕΥ από τα εθνικά δικαστήρια σεβόμενα πάντα την αρχή της σύμφωνης ερμηνείας με το εθνικό τους δίκαιο.

Τον Δεκέμβριο του 2014, στην γνωμοδότηση 2/13 περί της προσχώρησης της ΕΕ στην ΕΣΔΑ, η ολομέλεια του ΔΕΕ απέδειξε για ακόμη μία φορά πως κύριο μέλημά της ήταν η μη διακινδύνευση της υπεροχής, της ενότητας και της

¹²⁰ C-303/05, Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Damaso Luiz-Zarabo Colomer της 12ης Σεπτεμβρίου 2006, σκ.18, στην ιστοσελίδα curia.europa.eu

¹²¹ C-396/11, Ciprian Vasile Radu, στην ιστοσελίδα curia.europa.eu

¹²² C-42/11, João Pedro Lopes Da Silva Jorge, Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Paolo Mengozzi, σκ. 28, στην ιστοσελίδα curia.europa.eu

αποτελεσματικότητας του δικαίου της Ένωσης (περιλαμβανομένου προφανώς και του ΧΘΔΕΕ), σε ζητήματα εξασφάλισης της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων.¹²³ Πράγματι, ο ενωσιακός δικαστής δείχνει να θέτει τα θεμελιώδη δικαιώματα του ευρωπαίου πολίτη σε «δεύτερη μοίρα» στην προσπάθειά του να μην θεωρηθεί πως «υπακούει» στις επιταγές του ΕΔΔΑ.¹²⁴ Παράλληλα, έκρινε πως η τυχόν προσχώρηση της ΕΕ στην ΕΣΔΑ θα επέβαλε να θεωρηθούν ως Συμβαλλόμενα Μέρη της τόσο η ΕΕ με τα υπόλοιπα κράτη μέλη όσο και τα κ-μ της ΕΕ μεταξύ τους, δίνοντας την δυνατότητα στο καθένα από αυτά να ελέγχει τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων από ένα άλλο κράτος, δυνάμει της ΕΣΔΑ. Ωστόσο, σύμφωνα με το ΔΕΕ, κάτι τέτοιο θα ερχόταν σε αντίθεση με την αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κ-μ της ΕΕ, με αποτέλεσμα την διακύβευση της ισορροπίας της Ένωσης αλλά και της αυτονομίας του δικαίου της.¹²⁵

Παρότι γίνεται συνεχώς αναφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα, αυτό μόνο δεν αρκεί. Επίσης, δεν αρκεί ούτε η πίστη ότι όλα τα κ-μ θα δηλώνουν πλήρη αφοσίωση στις αρχές του αρ.6 ΣΕΕ. Το κείμενο της α-π θα έπρεπε να περιλαμβάνει τις ακριβείς υποχρεώσεις των κ-μ που απορρέουν από τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ώστε να αποφευχθεί οποιαδήποτε ασάφεια κατά την ερμηνεία της. Επιπρόσθετα, κρίνεται σημαντική παράλειψη η μη ρητή πρόβλεψη για την προστασία του εκζητούμενου λόγω παραβίασης του αρ.3 ΕΣΔΑ, ως υποχρεωτικός λόγος άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, εάν λάβουμε υπόψη ότι το κράτος εκτέλεσης υπέχει εκ των πραγμάτων ευθύνες που απορρέουν από την ΕΣΔΑ.¹²⁶ Το ΕΔΔΑ έχει ερμηνεύσει πολλάκις την διάταξη αυτού του άρθρου και έχει αποφανθεί ότι είναι αδιαπραγμάτευτη η υποχρέωση του συμβαλλόμενου μέρους να μην παραδώσει (ή εκδώσει, εκτός του συστήματος του ΕΕΣ) το εκζητούμενο πρόσωπο υπό τη συνθήκη σοβαρών ενδείξεων παραβίασής του θεμελιώδους δικαιώματός του. Επίσης, έθεσε δύο κριτήρια για την εξέταση των επικείμενων συνεπειών λόγω της παράδοσης (ή έκδοσης) του προσώπου: τις γενικότερες συνθήκες, αλλά και την προσωπική κατάσταση του ατόμου.¹²⁷

¹²³ Σκ.188 της Γνωμοδότησης 2/13 του ΔΕΕ

¹²⁴ Σκ.186 της Γνωμοδότησης 2/13 του ΔΕΕ : «...οι εκτιμήσεις στις οποίες προβαίνει το Δικαστήριο σχετικά με το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του δικαίου της Ένωσης, προκειμένου, ιδίως, να καθορίσει αν ένα κράτος μέλος υποχρεούται να σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα της Ένωσης, δεν θα πρέπει να μπορούν να αμφισβητηθούν από το ΕΔΔΑ.»

¹²⁵ Σκ.194 της Γνωμοδότησης 2/13 του ΔΕΕ

¹²⁶ Βλ. «Judicial Cooperation in Criminal Matters, European Arrest Warrant: A good Testing Ground for Mutual Recognition in the Enlarged EU?», Apar and Carrera, CEPS Policy Brief No. 46, 2004, 13, στην ιστοσελίδα www.files.ethz.ch

¹²⁷ Βλ. αποφάσεις του ΕΔΔΑ: ΕΔΔΑ Soering v. the United Kingdom, 7 July 1989, Series A, No. 161, Vilvarajah and Others v. the United Kingdom, 30 October 1991, Series A, No. 215, Chahal v. the United Kingdom, 15 November 1996, Reports 1996-V, Ahmed v. Austria, 17 December 1996, Record 1996-VI, No. 26, D. v. the United Kingdom, 2 May 1997, Record 1997-III, No. 37, Einhorn v. France, 16 October 2001, Admissibility Decision, Özbey v. Turkey, 31 January 2002, No. 31883/96.

Εν συνεχεία, δεδομένης της σιωπηρής εφαρμογής της αρχής του πειστικού προηγούμενου από τα δύο ευρωπαϊκά δικαιοδοτικά όργανα, το ΔΕΕ άλλαξε πλεύση και το 2015 αποφάσισε πως δεν αρκεί η προσήλωση στην τακτική της αποτελεσματικής παράδοσης που στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Στην ουσία, το ΔΕΕ επέτρεψε στην δικαστική αρχή εκτέλεσης να επιβεβαιώνει την τήρηση των υποχρεώσεων προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από το κράτος έκδοσης, ακολουθώντας μία προκαταρκτική διαδικασία αίτησης πληροφοριών και ελέγχου δύο επιπέδων, για την οποία θα γίνει λόγος αναλυτικότερα στο οικείο κεφάλαιο.¹²⁸

Τέλος, πρέπει να τονίσουμε τους βασικούς περιορισμούς που αντιμετωπίζει το ΔΕΕ στην εξέταση του κατά πόσο ένα κ-μ τηρεί ή όχι τα προβλεπόμενα στο αρ.1 παρ.3 της α-π 2002/584/ΔΕΥ. Δυνάμει των αρ.258 και 259 ΣΛΕΕ, το ΔΕΕ δύναται να εξετάσει προσφυγές που υποβάλλονται από την Επιτροπή και κάθε κ-μ αντίστοιχα, εάν διαπιστώσουν ότι ένα κ-μ έχει παραβεί υποχρέωσή του εκ των Συνθηκών. Σημειωτέον, ότι το όργανο που εξετάζει σε πρώτο επίπεδο την παραβίαση είναι σε κάθε περίπτωση η Επιτροπή και όχι το ΔΕΕ: α) κατ' αρ.258 ΣΛΕΕ, όταν η Επιτροπή διαπιστώνει την παραβίαση, διατυπώνει πρώτα αιτιολογημένη γνώμη επί του θέματος στην οποία το κ-μ πρέπει να συμμορφωθεί και εάν δεν το πράξει, τότε ακολουθείται η δικαστική οδός, β) κατ' αρ.259 ΣΛΕΕ, όταν ένα κ-μ διαπιστώνει την παραβίαση από άλλο κ-μ, φέρει πρώτα το ζήτημα στην Επιτροπή, η οποία διατυπώνει αιτιολογημένη γνώμη επί του θέματος και κατόπιν δίνει τη δυνατότητα στα κ-μ να προχωρήσουν σε αντιδικία. Από την άλλη, με το αρ.7 ΣΕΕ το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δύνανται να διαπιστώσουν την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κ-μ των αξιών του αρ.2 ΣΕΕ¹²⁹, μεταξύ των οποίων είναι και ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, και έπειτα από αυτήν την διαπίστωση, το Συμβούλιο δύναται να λάβει τα αναγραφόμενα στην παρ.3 του αρ.7 ΣΕΕ μέτρα, χωρίς καμία δικαστική κρίση επί του ζητήματος. Πέραν τούτων, το ΔΕΕ αποφαινεται επί προδικαστικών ερωτημάτων των εθνικών δικαστικών αρχών, κατά το αρ. 267 ΣΛΕΕ, δυνάμει του οποίου μπορεί να διατυπώνει την θέση του και να αποδίδει την δική του ερμηνευτική προσέγγιση επί των εξεταζόμενων νομοθετικών διατάξεων που μπορεί να αφορούν κατά περίπτωση την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του εκζητουμένου.

¹²⁸ Συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-404/15 Pál Aranyosi και C-659/15 PPU Robert Căldăraru

¹²⁹ Αρ.2 ΣΕΕ: «Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.»

Γ.3.III. Οι συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Aranyosi και Căldăraru: Η αποδοχή από το ΔΕΕ ενός υπό όρους περιορισμού της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης

Στις 5 Απριλίου 2016, το ΔΕΕ εξέδωσε την απόφασή του για τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις Aranyosi και Căldăraru, η οποία επέφερε ριζικές αλλαγές στην αλληλεπίδραση μεταξύ της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αναλυτικότερα, απάντησε σε προδικαστικά ερωτήματα του Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Γερμανία) αναφορικά με έναν υπήκοο Ουγγαρίας και έναν Ρουμανίας σε βάρος των οποίων είχε εκδοθεί ΕΕΣ και συγκεκριμένα εάν το αρ.1 παρ.3 της α-π 2002/584/ΔΕΥ πρέπει να ερμηνεύεται υπό την έννοια ότι δεν επιτρέπεται η παράδοση με σκοπό την ποινική δίωξη ή την εκτέλεση ποινής όταν υφίστανται σοβαρές ενδείξεις ότι οι συνθήκες κράτησης στο κράτος έκδοσης θίγουν θεμελιώδη δικαιώματα του ενδιαφερομένου.

Ο γενικός εισαγγελέας Υ.Βοτ αρχικά εξέτασε εάν το ίδιο το αρ.1 παρ.3 της α-π μπορεί να αποτελέσει πεδίο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ. Ωστόσο, θεώρησε ότι μία τέτοιου είδους ερμηνεία θα ήταν αντίθετη στο ίδιο το γράμμα της διάταξης, που δεν εκφράζει τόσο κάποια δυνατότητα μη εκτέλεσης του ΕΕΣ αλλά περισσότερο την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Δεύτερον, η ερμηνεία αυτή θα ήταν αντίθετη και στην πρόθεση του ευρωπαϊού νομοθέτη να απαριθμήσει περιοριστικά τα πεδία άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ και να δώσει την δυνατότητα μη εκτέλεσής του μόνο στις εξαιρετικές περιπτώσεις που αναγράφονται στις αιτιολογικές σκέψεις 10 και 13 της α-π. Τρίτον, ο εισαγγελέας διαπιστώνει ότι το αρ.1 παρ.3 δεν δύναται αποτελέσει αυτοτελές πεδίο μη εκτέλεσης του ΕΕΣ διότι θα διακυβευόνταν η ίδια η αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κ-μ,¹³⁰ χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν υπάρχουν άλλες λύσεις. Δηλαδή, με βάση την αρχή της αναλογικότητας, οι εθνικές δικαστικές αρχές πρέπει να έχουν ως γνώμονα την «εξατομίκευση της ποινής» τόσο κατά το στάδιο επιβολής της ποινής όσο και κατά το στάδιο εκτελέσεώς της.¹³¹ Εν προκειμένω, η αρχή της εξατομίκευσης πρέπει να εξετάζεται κατά το στάδιο της εκτέλεσής της, και συγκεκριμένα θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη «οι δυνατότητες υποδοχής των σωφρονιστικών ιδρυμάτων και η ενδεχόμενη αδυναμία του συστήματος να εγγυηθεί σωστές συνθήκες κρατήσεως λόγω του προβλήματος του υπερπληθυσμού στα σωφρονιστικά ιδρύματα».

Το ΔΕΕ στην απόφασή του προχώρησε σε ανάλυση του ζητήματος της ισορροπίας μεταξύ της αποτελεσματικής επιβολής του νόμου (μέσω της αμοιβαίας

¹³⁰ Βλ. απόφαση Melloni του ΔΕΕ (C-399/11) στην οποία έκρινε ότι «η αποδοχή της δυνατότητας κράτους μέλους να επικαλεσθεί υψηλότερο επίπεδο προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων δυνάμει της συνταγματικής έννομης τάξεώς του προκειμένου να θέσει προϋποθέσεις ως προς την παράδοση καταδικασθέντος προσώπου θα κατέληγε εξ ορισμού σε προσβολή των αρχών αμοιβαίας αναγνώρισης και αμοιβαίας εμπιστοσύνης στις οποίες στηρίζεται η απόφαση-πλαίσιο και, ως εκ τούτου, θα υπονόμει την αποτελεσματικότητά της.»

¹³¹ Προτάσεις του Γενικού Εισαγγελέα Υ.Βοτ, Υποθέσεις C-404/15 και C-659/15 PPU, σκ.137-138

αναγνώρισης) και της ατομικής ελευθερίας (μέσω της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων). Η αμοιβαία αναγνώριση στηρίζεται στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κ-μ ότι είναι ικανά να προστατεύουν αποτελεσματικά και αναλογικά τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου. Με δεδομένο το γεγονός αυτό οδηγούμαστε στον κανόνα ότι το ΕΕΣ πρέπει καταρχήν να εκτελείται, πλην των περιοριστικών πεδίων άρνησης εκτέλεσης που απαριθμούνται στην α-π. Από την άλλη πλευρά όμως, η α-π δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων, με αποτέλεσμα να είναι δυνατός ο περιορισμός της αμοιβαίας αναγνώρισης σε «εξαιρετικές περιπτώσεις», χωρίς όμως αυτές να ορίζονται ρητά από τον ενωσιακό δικαστή. Μάλιστα, σύμφωνα με την γνωμοδότηση του ΔΕΕ: «Τα αρ. 1 παρ.3, 3, 5 και 6 παρ. 1 της α-π 2002/584/ΔΕΥ έχουν την έννοια ότι, εφόσον υπάρχουν αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία τα οποία μαρτυρούν την ύπαρξη είτε συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών είτε πλημμελειών που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων ή ακόμη ορισμένα κέντρα κράτησης όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος έκδοσης, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να εκτιμήσει, συγκεκριμένα και με ακρίβεια, αν συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ΕΕΣ με σκοπό την άσκηση ποινικών διώξεων ή την εκτέλεση στερητικής της ελευθερίας ποινής θα διατρέξει, λόγω των συνθηκών κράτησής του στο κράτος μέλος έκδοσης, πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη, σε περίπτωση παράδοσής του στο εν λόγω κράτος μέλος. Προς τον σκοπό αυτό, οφείλει να ζητήσει την προσκόμιση συμπληρωματικών πληροφοριών από την δικαστική αρχή έκδοσης, η οποία, αφού λάβει, εφόσον παραστεί ανάγκη, τη συνδρομή της κεντρικής αρχής ή μιας εκ των κεντρικών αρχών του κράτους μέλους έκδοσης, κατά την έννοια του άρθρου 7 της α-π, οφείλει να διαβιβάσει τις πληροφορίες αυτές εντός της προθεσμίας που τάσσεται σε τέτοιο αίτημα. Η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να αναβάλει την απόφασή της περί της παράδοσης του οικείου προσώπου έως ότου παραλάβει τις συμπληρωματικές πληροφορίες βάσει των οποίων μπορεί να αποκλείσει την ύπαρξη ενός τέτοιου κινδύνου. Εάν η ύπαρξη τέτοιου κινδύνου δεν μπορεί να αποκλειστεί εντός εύλογης προθεσμίας, η εν λόγω αρχή οφείλει να αποφασίσει εάν πρέπει να θέσει τέρμα στη διαδικασία παράδοσης.»

Δίνεται η δυνατότητα, λοιπόν, στην δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης να τελέσει μία προκαταρκτική διαδικασία αίτησης πληροφοριών και ελέγχου δύο επιπέδων, και υπό αυστηρές προϋποθέσεις να αναστέλλει ή ακόμη και να μην εκτελεί την παράδοση του εκζητούμενου, σε περίπτωση που λαμβάνει στοιχεία ότι υπάρχει πραγματικός κίνδυνος οι συνθήκες κράτησης στο κράτος έκδοσης να παραβιάζουν το αρ.4 του ΧΘΔΕΕ. Σε πρώτο στάδιο, η δικαστική αρχή του κράτους εκτέλεσης διαπιστώνει εάν οι γενικότερες συνθήκες κράτησης παραβιάζουν την εν λόγω διάταξη. Ωστόσο, μόνο το γεγονός αυτό δεν αρκεί για να προχωρήσει σε άρνηση εκτέλεσης του ΕΕΣ και για τον λόγο, σε επόμενο στάδιο, κρίνει εάν υπάρχουν αντικειμενικά και αξιόπιστα κριτήρια ότι το εκζητούμενο πρόσωπο θα διατρέξει πραγματικό κίνδυνο παραβίασης του αρ.4 του ΧΘΔΕΕ.

Με την απόφαση αυτή του ΔΕΕ, το τεκμήριο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης είναι πλέον μαχητό. Αυτή η προσέγγιση επιτρέπει στην δικαστική αρχή εκτέλεσης να «αμφισβητεί» το ιστορικό του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων του κράτους έκδοσης, γεγονός που έρχεται σε ρήξη με την αμοιβαία αναγνώριση, η οποία στηρίζεται, κατά την α-π 2002/584/ΔΕΥ, στην αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κ-μ ότι παρέχουν ένα αποτελεσματικό και αναλογικό επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων αυτών. Το ΔΕΕ παρέκλινε από την απόλυτη εφαρμογή της αρχής αμοιβαίας αναγνώρισης και επέλεξε μία εναλλακτική ερμηνεία των διατάξεων της α-π για το ΕΕΣ κατά την οποία η προσβολή των θεμελιωδών δικαιωμάτων συνιστά όριο της αρχής αυτής.¹³² Δηλαδή, το ΔΕΕ θέλησε μεν να προστατεύσει την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, αποφασίζοντας να μην εισάγει νέο πεδίο άρνησης εκτέλεσης στο αρ.1 παρ.3 της α-π, καθώς εναπόκειται στην ευχέρεια του ευρωπαίου νομοθέτη να το ορίσει ρητά. Αντ' αυτού, πρότεινε την δυνατότητα αναστολής της εκτέλεσης του ΕΕΣ, δίνοντας έμφαση στην προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του καθ' ου και μάλιστα εστιάζοντας όχι μόνο στις συστηματικές παραβιάσεις των συνθηκών κράτησης από το κράτος έκδοσης του ΕΕΣ, αλλά κυρίως στις ειδικότερες συνθήκες που αφορούν την συγκεκριμένη υπόθεση. Φαίνεται λοιπόν ότι οι θέσεις του ΔΕΕ περί της προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων πλησιάζουν πλέον περισσότερο προς την ήδη υπάρχουσα νομολογία του ΕΔΔΑ.

Γ.4. Τα μέσα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων

Στα πλαίσια του ευρωπαϊκού ποινικού χώρου και των μέσων της αμοιβαίας αναγνώρισης τα ανθρώπινα δικαιώματα μπορούν να προστατευτούν σε τρία επίπεδα: σε διεθνές, ενωσιακό και εθνικό.

Σε διεθνές επίπεδο, το άτομο έχει δυνατότητα πρόσβασης στις διεθνείς συνθήκες και στους μηχανισμούς προστασίας των Ηνωμένων Εθνών στα πλαίσια της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Ο μόνος περιορισμός είναι ότι ο ενδιαφερόμενος δεν μπορεί να υποβάλει το αίτημά του σε παραπάνω από ένα όργανα ταυτόχρονα, αλλά η επιλογή του μέσου προστασίας του είναι καθαρά δική του. Δεν υποχρεούνται επίσης, να έχουν προσφύγει εκ των προτέρων στο ΕΔΔΑ. Στην πρακτική όμως, το σύστημα προστασίας του ΕΔΔΑ είναι το πιο σύνηθες για την επιβολή του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε μία ευρωπαϊκή χώρα.

Σε ενωσιακό επίπεδο, το άτομο μπορεί να ζητήσει από το εθνικό δικαστήριο να υποβάλει προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ για την αποσαφήνιση ευρωπαϊκής νομοθετικής διάταξης, κατ'αρ.267 ΣΛΕΕ. Επίσης, όταν ο εκζητούμενος υφίσταται παραβίαση δικαιώματος που προβλέπεται στον ΧΘΔΕΕ, δύναται να αποστείλει

¹³² «The Joined Cases Aranyosi and Căldăraru: A New Limit to the Mutual Trust Presumption in the Area of Freedom, Security, and Justice?», Koen Bovend'Eerd, Utrecht Journal of International and European Law 112, 2016, 117-118

επιστολή στην Επιτροπή, ώστε να προσφύγει εκείνη στο ΔΕΕ κατά του κ-μ που πραγματοποιεί την παραβίαση σε εκτέλεση του αρ.258 ΣΛΕΕ.

Οι εθνικοί μηχανισμοί, ωστόσο, είναι το πρώτο επίπεδο προστασίας στο οποίο μπορεί να προστρέξει ο ενδιαφερόμενος, χρησιμοποιώντας τα εθνικά δικαστικά μέσα. Είναι προτιμότερο να εξασφαλίζεται η προάσπιση των δικαιωμάτων καταρχήν εντός του κράτους και σε μεταγενέστερο στάδιο να ακολουθηθούν οι άλλες οδοί που αναφέρθηκαν ήδη. Βέβαια, παρόλο που θεωρητικά δίνεται ένα ευρύ φάσμα μέσων προστασίας των δικαιωμάτων του εκζητουμένου, το έργο αυτό καθίσταται όλο και δυσκολότερο με τις νέες συνθήκες που δημιουργούνται βάσει της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης.

Γ.5. Η «συνεκτική λύση» για την μείωση των φαινομένων «δυσαναλογίας»

Κατόπιν των ανωτέρω, ανακύπτει το ζήτημα της επίλυσης της δυσανάλογης χρήσης του ΕΕΣ, με στόχο την προάσπιση των θεμελιωδών δικαιωμάτων του καθ' ου. Για τις υποθέσεις που εξετάζονται βάσει του κριτηρίου της αναδρομικής αναλογικότητας έχει γίνει ήδη λόγος ότι εναπόκειται στον εθνικό δικαστή η ορθή εφαρμογή του. Για την επίλυση της ενδεχόμενης δυσανάλογης χρήσης του ΕΕΣ όμως, το Συμβούλιο πρότεινε ορισμένα μέτρα, δεδομένου ότι στην α-π 2002/584/ΔΕΥ δεν ορίζεται καμία δέσμευση, ούτε υποχρεωτική ούτε προαιρετική, περί εφαρμογής της αναλογικότητας.¹³³

Ήδη από το 2005 αναζητήθηκαν πιθανές λύσεις κυρίως με την εισαγωγή ενός συστήματος συνεκτικού ελέγχου της αναλογικότητας και κατά πόσον θα έπρεπε να είναι υποχρεωτικός ή όχι, καθώς και εάν θα έπρεπε να διεξάγεται μόνο από το κράτος έκδοσης ή εάν θα ήταν δυνατόν και το κράτος εκτέλεσης να αρνηθεί την παράδοση εφαρμόζοντάς το. Προς τούτο, το Συμβούλιο αναθεώρησε το 2010 το «Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για το πώς εκδίδεται το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης», το οποίο είχε εισαχθεί από το 2008, διαμορφώνοντας μη δεσμευτικές κατευθυντήριες οδηγίες (συστάσεις) σχετικά με την ενιαία εφαρμογή του ΕΕΣ.¹³⁴ Αξίζει να αναφερθεί ότι το Εγχειρίδιο περιλαμβάνει ξεχωριστό κεφάλαιο για τον έλεγχο της αναλογικότητας από το κράτος έκδοσης, χωρίς όμως αυτός να είναι δεσμευτικός. Πέρα από την εκτίμηση ορισμένων παραγόντων, όπως η σοβαρότητα του εγκλήματος και η πιθανότητα προσωρινής κράτησης του εκζητουμένου, το Συμβούλιο εισάγει και την εκτίμηση εφαρμογής εναλλακτικών του ΕΕΣ μέτρων. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η χρήση μέτρων μικρότερου βαθμού δικονομικού

¹³³ Haggenmüller S., 2013, ό.π., 102

¹³⁴ «Ευρωπαϊκό Εγχειρίδιο για το πώς εκδίδεται το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης», Συμβούλιο, 17195/1/10 REV 1, COPEN 275, EJM 72, EUROJUST 139, 2010, στην ιστοσελίδα register.consilium.europa.eu

καταναγκασμού, όπως της τηλεδιάσκεψης με τους υπόπτους, καθώς και των κλητεύσεών τους.

Ωστόσο, οι τροποποιήσεις του Εγχειριδίου που εισήχθησαν από το Συμβούλιο δεν μπορούν να αποτελέσουν την μοναδική λύση, δεδομένης της μη δεσμευτικότητας του ελέγχου αναλογικότητας. Παράλληλα, πρέπει να εξεταστεί κατά πόσο τα προτεινόμενα μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν και στην καθημερινή πρακτική. Ο έλεγχος της αναλογικότητας σε ενωσιακό επίπεδο στην ουσία αντανakλά την αναγκαιότητα επιβολής ενός μέτρου δικονομικού καταναγκασμού ανάλογα με το εξεταζόμενο έγκλημα. Αυτή η αναγκαιότητα εξετάζεται λαμβανομένης υπόψη της δυνατότητας λήψης άλλων λιγότερο αυστηρών αλλά ταυτόχρονα κατάλληλων αναλογικά μέτρων για την επίτευξη του ίδιου σκοπού. Επιπλέον, το εναλλακτικό μέτρο πρέπει να είναι λογικό με την *stricto sensu* έννοια, δεδομένου ότι είναι απαραίτητο να εξισορροπείται με τις επακόλουθες επιπτώσεις στον ενδιαφερόμενο.

Το ΕΕΣ, παρά τον καταναγκαστικό του χαρακτήρα, χρησιμοποιείται συστηματικά για την ποινική δίωξη εγκλημάτων ήσσονος σημασίας, γεγονός που δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί θεμιτό από οποιοδήποτε κράτος. Κατ' αυτόν τον τρόπο, τα εναλλακτικά του μέτρα χάνουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητά τους και κυρίως το θέλητρό τους.¹³⁵ Επομένως, η συζήτηση για μία συνεκτική λύση στον έλεγχο της αναλογικότητας πρέπει να επικεντρώνεται περισσότερο στην βελτίωση των ήδη υπάρχοντων εναλλακτικών μέτρων ή και στην εισαγωγή νέων που θα καταστήσουν εφικτή την παράδοση για αδικήματα ήσσονος σημασίας με λιγότερο καταναγκαστικό τρόπο.

Επίλογος-Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Με την εισαγωγή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στην α-π για το ΕΕΣ, η ΕΕ προσπάθησε να ενώσει τα μέλη της και να τους επιτρέψει να συνεργαστούν στο πεδίο των ποινικών υποθέσεων με έναν πιο ευέλικτο και συνεκτικό τρόπο. Παρότι η ιδέα είναι εκ πρώτης όψεως μία σπουδαία ενωσιακή πολιτική, η πρακτική απέδειξε ότι ο μηχανισμός αυτός αντιμετωπίζει πολλαπλά προβλήματα, ένα εκ των οποίων είναι η απουσία ρητής πρόβλεψης για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων όταν διακυβεύεται η ορθή εφαρμογή του. Προς τούτο, κρίνεται πρωταρχική η ανάγκη εξισορρόπησης μεταξύ της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της προάσπισης των δημοκρατικών θεσμών για το γενικότερο συμφέρον. Στην θεωρία, η ισορροπία αυτή επιτυγχάνεται μέσω της αμοιβαίας

¹³⁵ Haggenmüller S., 2013, ό.π., 103

εμπιστοσύνης μεταξύ των νομοθετικών συστημάτων των κ-μ της Ένωσης, εφόσον όλα ακολουθούν τις ίδιες θεμελιώδεις αρχές και προσφέρουν ίδια επίπεδα προστασίας. Στην πραγματικότητα η αμοιβαία εμπιστοσύνη μοιάζει περισσότερο ουτοπική: πολλά κ-μ δυσκολεύονται να παραχωρήσουν μέρος της εθνικής τους κυριαρχίας και να αποδεχτούν την υπεροχή ενός ενιαίου ποινικού συστήματος με ενιαίο επίπεδο προστασίας των δικαιωμάτων, ώστε να χτίσουν ακλόνητα θεμέλια εμπιστοσύνης.

Τα γεγονότα της εποχής οδήγησαν σε μία γρήγορη πολιτική απόφαση για το ΕΕΣ, που, βάσει της νομολογίας, παρουσίασε αρκετά κενά, καθώς επικεντρώθηκε στην επίτευξη της αμοιβαίας αναγνώρισης με εννοούμενη την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων υπό το πέπλο της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών. Εξ'αυτών προτείνεται μία σειρά μέτρων για μία κατά το δυνατόν μεγαλύτερη εξισορρόπηση: α) η εισαγωγή στην α-π ενός πεδίου απόλυτης απαγόρευσης εκτέλεσης του ΕΕΣ σε περίπτωση που υπάρχουν αντικειμενικά, αξιόπιστα, συγκεκριμένα και δεόντως ενημερωμένα στοιχεία για την ύπαρξη συστημικών ή γενικευμένων παραβιάσεων των απόλυτων θεμελιωδών δικαιωμάτων, β) η υποχρεωτική θεμελίωση ενός συστήματος συνεκτικού ελέγχου της αναλογικότητας μεταξύ εγκλήματος και ποινής, βάσει του οποίου το κράτος εκτέλεσης θα μπορούσε να αρνηθεί την παράδοση του εκζητουμένου εφαρμόζοντάς το και να επιβάλει εναλλακτικά του ΕΕΣ μέτρα. Σε εκτέλεση των ανωτέρω και σε συνέχεια της πιστής εφαρμογής των διατάξεων του ΧΘΔΕΕ συνδυαστικά με την ΕΣΔΑ, θα μπορούσε να επέλθει η ιδανική αμοιβαία εμπιστοσύνη και να κάνουμε λόγο πλέον για προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο πλαίσιο της αρχής αμοιβαίας αναγνώρισης.

Ελληνική Αρθρογραφία-Βιβλιογραφία

- «Στοιχεία ενωσιακού ποινικού δικαίου και της ενσωμάτωσής του στην ελληνική έννομη τάξη», Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, Εκδόσεις Σάκκουλα, 2016
- «Ευρωπαϊκό ποινικό δίκαιο και Συνθήκη της Λισσαβώνας», Μ.Καϊάφα-Γκμπάντι, Σάκκουλας, 2011
- «Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης», Ό.Τσόλκα, ΠοινΧρ, 2002
- «Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.», Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., ΠοινΔικ, 2004
- «Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και η αρχή του διττού αξιοποίνου», Κυριτσάκη Ι., Θεσσαλονίκη, Σάκκουλας, 2009
- «Η απόφαση πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και ο ελληνικός νόμος ενσωμάτωσης (Ν.3251/2004)», Ορφανός Σάββας, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2016
- «Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι - Ερμηνεία κατ'άρθρον - Τόμος Ι, Δίκαιο και Οικονομία», Παύλου/Σάμιου, Π.Ν. Σάκκουλα, 2012
- «Οι διεθνείς συμφωνίες εκδόσεως εγκληματιών από τις οποίες δεσμεύεται η Ελλάδα, Τετράδια Διεθνούς Δικαίου», Βαρβιτσιώτη-Μανωλοπούλου Α., Σάκκουλας, Αθήνα, 1983
- «Η έκδοση ως θεσμός του ποινικού δικαίου. Ανάλυση και ερμηνεία υπό το πρίσμα της προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου», Χρυσικός Δ., Σάκκουλας, Αθήνα, 2003
- «Ne bis in idem: Ευρωπαϊκές και διεθνείς όψεις», Αναγνωστόπουλος Η., Σάκκουλας, Αθήνα, 2008
- «Ποινική Δικονομία, Βασικές Έννοιες και θεσμοί της Ποινικής Δίκης τόμος β'», Δαλακούρας Ι. Θ., 2003
- «Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης», Μουζάκης Δ., Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 2009
- «9+1 σκέψεις για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψεως», Βασιλακάκης Ε., ΠοινΔικ, 2006
- «Ζητήματα έκδοσης και εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης: συγκριτική έρευνα στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Κεδίκογλου Φ., Σάκκουλας, Αθήνα, Κομοτηνή, 2014
- «Έκδοση: ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης», Φράγκος Κ., επιμ. Φράγκου Δ., Φράγκου Ε., Σάκκουλας, Αθήνα, Θεσσαλονίκη, 2015
- «Θεμελιώδη δικαιώματα και ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης : ο έμμεσος διάλογος του Δικαστηρίου της ΕΕ με το Γερμανικό Συνταγματικό Δικαστήριο», Αναγνωσταράς Γ., Εφημερίδα Διοικητικού Δικαίου, 2016
- «Ζητήματα εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης : Η αρχή του διττού αξιοποίνου και οι λόγοι άρνησης εκτέλεσης του εντάλματος»,

Ρέντζιος Θ., Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 2016

- «Η επίδραση της πρόσφατης νομολογίας του ΔΕΕ στο δικαίωμα υπερασπίσεως», Τόγιας Σ., ΠοινΧρ, 2017
- «Η απόφαση-πλαίσιο για το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης και η ενσωμάτωσή της στην ελληνική έννομη τάξη. Προβληματισμοί, ανησυχίες, προβλέψεις», Μπανιτσιώτη Α., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη, 2007
- «Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης δικαστικών αποφάσεων : Το παράδειγμα του Ευρωπαϊκού Εντάλματος Σύλληψης», Ζούμπου Α., Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών, Αθήνα, 2009
- «ΕΕΣ και παράδοση ημεδαπών με σκοπό δίωξης», Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., ΠοινΔικ, 2005
- «Ο νόμος για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας. Βασικά χαρακτηριστικά και πρώτη ερμηνευτική προσέγγιση», Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., ΠοινΔικ, 2004
- «Το Ευρωπαϊκό Ένταλμα Σύλληψης : Ερμηνεία-Πρακτική εφαρμογή-Προβληματισμοί», Τριανταφύλλου Α., Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο, Θεσσαλονίκη, 2013
- «Ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης : Ένα 'φιλόδοξο' μέσο για την προώθηση της δικαστικής συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης», Τσόλκα Ο., ΠοινΧρ ΝΒ', 2002

Ξενόγλωσση Αρθρογραφία-Βιβλιογραφία

- «EU Counterterrorism Policy: A Paper Tiger?» , Dr.Oldrich Bures, Ashgate Publishing, 2013
- «A utopia of mutual trust : Fundamental Rights in the European Arrest Warrant», Tia Cormon, Faculteit Rechtsgeleerdheid, Universiteit Gent, Academiejaar 2014-2015
- «Abschaffung der Auslieferung? Kritische Anmerkungen zur Reform des Auslieferungsrechts in der Europäischen Union: JZ 2001», J.Vogel, 937
- Selma De Groot, «Mutual Trust in European Extradition Law» in Rob Bleckxtoon, Wouter Ballegooij (eds), Handbook on the European Arrest Warrant (Asser Press 2005)
- HL 63-The European Arrest Warrant Opt-In, Great Britain Parliament, House of Lords, Select Committee on Extradition Law, Stationery Office (Great Britain), 2014
- eucrim, issue 1-2/2006 «Focus on the European Arrest Warrant»

- «EU Criminal Law after Lisbon: Rights, Trust and the Transformation of Justice in Europe», Mitsilegas V., Bloomsbury Publishing, 2016
- «Research handbook on EU criminal law», Mitsilegas V., Bergström M., Konstadinides T., Edward Elgar Publishing, 2016
- Observatório Permanente da Justiça Portuguesa, Centro de Estudos Sociais, Colégio de S. Gerónimo, «The European Arrest Warrant in Law and in practice: a comparative study for the consolidation of the European law-enforcement area», 2010
- Gilles De Kerchove, Anne Weyembergh, L'espace pénal européen: enjeux et perspectives (Editions de l'université de Bruxelles 2005)
- «So close and yet so far: the paradoxes of mutual recognition», M.P. Maduro (2007) 14 Journal of European Public Policy 814
- «The principle of mutual recognition in EU criminal law», Ilias Bantekas, 2007, 32 European Law review (E.L.Rev.) 365
- «The Limits of Mutual Trust in Europe's Area of Freedom, Security and Justice: From Automatic Inter-State Cooperation to the Slow Emergence of the Individual», Mitsilegas V., 2012, 31 Yearbook of European Law 319
- «The Law of Extradition and Mutual Assistance», Clive Nicholls, Clare Montgomery, Julian B. Knowles, Anand Doobay and Mark Summers, Oxford University Press, 2013
- «Mutual Recognition and Criminal Law in the EU: Has the Council got it Wrong?», Peers S., 2004
- «Justice and trust in the European legal order, the Copernicus lectures», Mitsilegas V., Università degli Studi di Ferrara, Dipartimento di Giurisprudenza, Sedi di Ferrara e Rovigo, Ciro Grandi, 2016
- «The European Arrest Warrant and the Sovereign State: A Marriage of Convenience?», European Law Journal, Vol. 15, No. 1», Fichera, 2009
- «The Principle of Proportionality and the European Arrest Warrant», Haggemüller S., 2013, Oñati Socio-legal Series [online], 3 (1), 95-106
- «EULOCS: A bench-mark for enhanced internal coherence of the EU's criminal policy», Gert Vermeulen, W. De Bondt, Maklu, Portland, 2009
- «Issues arising from mutual recognition of judicial decisions in Europe», Alex Tinsley, Fair Trials International, 2013
- «Proportionality and the European Arrest Warrant», Vogel, Spencer, 2010
- «The European Arrest Warrant: a growing success story», Pérignon and Daucé, ERA Forum, 2007
- «The Law of Recitals in European Community Legislation, ILSA J Int'l L», T Klimas and J Vaiciukaite, 2008, Vol 15:1

- «The European Arrest Warrant and its Human Rights Implications», N.Vennemann, 63 ZaöRV, 2003
- «Judicial Cooperation in Criminal Matters, European Arrest Warrant: A good Testing Ground for Mutual Recognition in the Enlarged EU?», Apap and Carrera, CEPS Policy Brief No. 46, 2004
- «The Joined Cases Aranyosi and Căldăraru: A New Limit to the Mutual Trust Presumption in the Area of Freedom, Security, and Justice?», Koen Bovend'Eerdt, Utrecht Journal of International and European Law 112, 2016
- «Limitation Clauses», Dawood Ahmad and Elliot Bulner, International IDEA Constitution-Building Primer 11, Second Edition, 2017
- «The Principle of Mutual Recognition Based on Mutual Trust and the Respect for Fundamental Rights: The case of the Framework Decision on the European Arrest Warrant», Evgenia Ralli, European Law Institute

Διαδικτυακές πηγές

- www.ypes.gr
- eur-lex.europa.eu
- www.coe.int
- books.google.gr
- curia.europa.eu
- courtofjustice.blogspot.gr
- ec.europa.eu
- eucrim.mpicc.de
- e-justice.europa.eu
- www.eurojust.europa.eu
- www.researchgate.net
- opo.iisj.net
- www.era-comm.eu
- nsuworks.nova.edu
- www.statewatch.org
- www.files.ethz.ch
- register.consilium.europa.eu